

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANA BİLİM DALI**

**TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE MENKUL SERMAYE
GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ümit ERDEM

Balıkesir, 2019

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANA BİLİM DALI**

**TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE MENKUL SERMAYE
GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ümit ERDEM

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. A. Niyazi ÖZKER**

Balıkesir, 2019

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitünüzün Maliye Anabilim Dalı'nda 200812537001 numaralı Ümit ERDEM'in hazırladığı "Türk Vergi Sisteminde Menkul Sermaye Gelirlerinin Vergilendirilmesi " Konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 27.05.2019 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Doç.Dr.Ahmet Niyazi ÖZKER
Danışman

Doç.Dr.Ahmet AYDIN
Üye

Dr.Öğr.Üyesi Aysun YILMAZTÜRK
Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

29/05/2019

Enstitü Müdürü

Prof.Dr.Kenan Ziya TAŞ

ÖNSÖZ

Ekonomik hayatın günlük hayattaki etkileri hızla artarken fon fazlası olanların fon ihtiyacı olanlarla kurdukları ekonomik ilişkinin çeşitliliği, boyutu, hızı ve sürekliliği beraberinde birçok düzenlemeyi getirmektedir. Para ve sermaye piyasalarındaki ekonomik işlemlerle ortaya çıkan menkul sermaye gelirleri; menkul kıymet gelirleri ve menkul sermaye iradından oluşmaktadır. Temettü, faiz ve kazançlardan ibaret olan bu gelirler karmaşık vergi düzenlemeleri ile başlı başına bir uzmanlık alanı oluşturmuşlardır. Menkul sermaye gelirlerinin vergilendirilmesine dair mevzuatın günden güne değişmesi de bu konunun derinlemesine incelenmesini gerektirmektedir.

Tez çalışması sürecinde danışmanlığımı üstlenerek bana yol gösteren, karmaşık bir yapıyı açıklama amacı güden bu çalışmada desteklerini esirgemeyen, zamanını ve bilgisini paylaşan Doç. Dr. A. Niyazi ÖZKER'e ve bu tezin var olmasını sağlayan Seda BAYDEMİR'e sonsuz teşekkür ederim.

Ümit ERDEM

ÖZET

TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE MENKUL SERMAYE GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

ERDEM, Ümit

Yüksek Lisans, Maliye Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. A. Niyazi ÖZKER

2019, 99 Sayfa

Bu çalışma, menkul sermaye gelirlerinin kapsamını ve günümüzün hızla gelişen ekonomik işlem genişliğinde söz konusu gelirlerin vergilendirilme yöntemlerini ve esaslarını açıklamak amacıyla yapılmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde menkul sermaye gelirleri, menkul kıymet kavramları ile finansal piyasalar kapsamı tanımlanmak istenmiştir. Bu bölümde finansal piyasalar ve sermaye piyasası araçları detaylıca açıklanmıştır. İkinci bölümde menkul sermaye iratlarının Türkiye vergi düzenlemelerine göre vergileme yöntemleri açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümü ise Diğer Kazanç ve İratlar'ın bir parçası olan değer artışı kazançlarının vergilendirilmesini içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Menkul Kıymetler, Menkul Sermaye Gelirleri, Vergilendirme Yöntemleri,

ABSTRACT

TAXATION OF CAPITAL INVESTMENT INCOME AND CAPITAL GAINS ACCORDING TO TURKISH TAX CODE

ERDEM, Ümit

Master Thesis, Department of Finance,

Adviser: Associate Professor A. Niyazi ÖZKER

2019, 99 Pages

The aim of this study is to identify the content of capital investment income and capital gains (securities income) and to explain taxation basis and methods of those returns during rapidly developing economic transaction variety of today.

This study contains three parts. In the first part it is tried to identify the content of capital investment income and capital gains, securities and financial markets. In this part financial markets and capital market instruments are explained in detail. In the second part, it is tried to examine taxation methods of income from capital investment under our country's tax regulations. The third part of the study is about taxation of capital gains that is a part of other income and earnings.

Keywords: Securities, Securities Income, Methods of Taxation

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
ÇİZELGELER LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
MENKUL SERMAYE GELİRİ VE ESASLARI	2
1.1. Menkul Sermaye Geliri ve Menkul Kıymet Kavramı	2
1.1.1. Menkul Sermaye Geliri	2
1.1.2. Menkul Kıymetlerin Tanımı	4
1.2. Finansal Piyasalar	5
1.2.1. Finansal Piyasaların Tanımı	5
1.2.2. Finansal Piyasaların Yapısı	7
1.2.3. Para ve Sermaye Piyasaları	8
1.2.4. Para Piyasası Araçları	10
1.2.4.1. Hazine Bonoları	10
1.2.4.2. Devredilebilir Mevduat Sertifikaları (DBMS)	10
1.2.4.3. Ticari Senetler (Finansman Bonoları)	10
1.2.4.4. Banka Bonoları	11
1.2.4.5. Banka Garantili Bonolar	11
1.2.4.6. Repo – Ters Repo	12
1.2.4.7. Mevduat	12
1.2.5. Sermaye Piyasası Araçları	13
1.2.5.1. Paylar	14
1.2.5.2. Tahviller	17
1.2.5.3. Yatırım Fonu Katılma Belgeleri	21
1.2.5.4. Gelir Ortaklığı Senetleri	22
1.2.5.5. Gayrimenkul Sertifikaları	22
1.2.5.6. Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler (VDMK) ve İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler (İDMK)	23
1.2.5.7. Varlık (VTMK) ve İpotek Teminatlı Menkul Kıymet (İTMK)	24
1.2.5.8. Varant	25
1.2.5.9. Eurobond	26
1.2.5.10. Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası	27
1.2.5.11. Kira Sertifikaları	28
1.2.5.12. Yabancı Sermaye Piyasası Araçları ve Depo Sertifikaları	29
İKİNCİ BÖLÜM	30
MENKUL SERMAYE İRATLARININ TÜRKİYE VERGİ DÜZENLEMELERİNE GÖRE VERGİLEME YÖNTEMLERİ	30
2.1. Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilme Nedenleri	30

2.2.	Mükellefiyet	31
2.2.1.	Gelir Vergisi Kanunu'na Göre Tam ve Dar Mükellefiyet.....	31
2.2.2.	Kurumlar Vergisi Kanunu'na Göre Tam ve Dar Mükellefiyet.....	33
2.3.	Menkul Sermaye İradının Tanımı ve Menkul Sermaye İradı Sayılan Gelirler	33
2.4.	Menkul Sermaye İradı Sayılmayan Haller	36
2.5.	Menkul Sermaye İratlarında Elde Etme	37
2.6.	Safi İradın Saptanması	38
2.7.	İndirim Oranı.....	39
2.8.	İstisnalar.....	40
2.8.1.	Tek Primli Yıllık Gelir Sigortalarından Yapılan Ödemelere İlişkin İstisna Uygulaması.....	41
2.8.2.	Tek Primli Yıllık Gelir Sigortalarına Yapılan Aktarımlarda İstisna Uygulaması	41
2.8.3.	Geçiş Dönemi Uygulaması.....	42
2.8.4.	Kar Paylarında İstisna	43
2.9.	Geçici 67. Madde Uygulaması	43
2.10.	Menkul Sermaye İratlarının Beyanı ve Gelirin Toplanması	46
2.11.	Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesinin Esasları	49
2.11.1.	Kar Payları	49
2.11.2.	Devlet Tahvili ve Hazine Bonoları.....	52
2.11.3.	Eurobondlar	55
2.11.4.	Mevduat Faizi ve Katılım Bankalarının Ödenen Kar Payları	56
2.11.5.	Repo Gelirleri.....	60
2.11.6.	Özel Sektör Tahvil Gelirleri.....	61
2.11.7.	Kira Sertifikaları.....	63
2.11.8.	Yatırım Fonları Katılma Belgelerine Ödenen Kar Payları.....	67
2.11.9.	Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmeleri	68
2.11.10.	Varantların Vergilendirilmesi	72
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		73
DEĞER ARTIŞI KAZANÇLARI.....		73
3.1	Değer Artışı Kazançları Düzenlemesi	73
3.1.1	Değer Artışı Kazançlarının Hesaplanmasında Safi Kazanç.....	75
3.1.2	Endeksleme	76
3.1.3	İstisna Uygulaması.....	77
3.2	Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılması Kaynaklı Kazançların Vergilendirilmesi	78
3.2.1	01.01.2006 Tarihinden Önce İktisap Edilmiş Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılması Kaynaklı Kazançların Vergilendirilmesi	78
3.2.2	01.01.2006 Tarihinden Sonra İktisap Edilmiş Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılması Kaynaklı Kazançların Vergilendirilmesi	80
3.3	Borsa Yatırım Fonları Katılma Paylarının Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançların Vergilendirilmesi	83
3.4	Devlet Tahvili ve Hazine Bonusu Alım Satım Kaynaklı Kazançların Vergilendirilmeleri	84
3.5	Eurobondların Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi	86
SONUÇ		88
KAYNAKÇA.....		90
EKLER		96
EK 1. 2018 Yılında Elde Edilmiş Gelirlere Dair Özet Tablo.....		96
Ek 2. GVK Geçici 67. Madde Kapsamında Bulunan Bazı Gelirlerden Yapılacak Kesinti Oranları		97

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1. Para ve Sermaye Piyasalarının Karşılaştırılması.....	9
Çizelge 2. Kar Paylarının (Temettü) Vergilendirilmesi	51
Çizelge 3. Devlet Tahvili ve Hazine Bonoları Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi	53
Çizelge 4. Devlet Tahvili ve Hazine Bonoları Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi	54
Çizelge 5. Eurobondların Vergilendirilmesi.....	55
Çizelge 6. Mevduat Faizleri (TL DTH)	56
Çizelge 7. Repo Gelirlerinin Vergilendirilmesi	60
Çizelge 8. Özel Sektör Tahvil Gelirlerinin Vergilendirilmesi	63
Çizelge 9. Kira Sertifikalarının Vergilendirilmesi.....	66
Çizelge 10. Menkul Kıymet Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kar Paylarının Vergilendirilmesi	68
Çizelge 11. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Doğan Kazançların Vergilendirilmesi	70
Çizelge 12. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinin Vergilendirilmesi	71
Çizelge 13. Pay Senedi Alım-Satım Kazancı	79
Çizelge 14. 01.01.2006 Tarihinden Sonra İktisap Edilmiş Hisse Senetlerinin Alım - Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi.....	82
Çizelge 15. Borsa Yatırım Fonları Katılma Paylarının Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançların Vergilendirilmesi.....	83
Çizelge 16. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Alım Satım Kaynaklı Kazançların Vergilendirilmesi	85
Çizelge 17. Eurobondların Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi.....	87

KISALTMALAR

BİST	Borsa İstanbul
GİB	Gelir İdaresi Başkanlığı
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
MSİ	Menkul Sermaye İradı
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
s.	Sayfa
TTK	Türk Ticaret Kanunu

GİRİŞ

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu düzenlemesinde, menkul kıymetlerden kazanılan gelirler iki türdür. Bunlardan, menkul kıymetler elde tutularak kazanılan itfa gelirleri menkul sermaye iradı olarak adlandırılmaktadır. Menkul kıymetlerin elden çıkarılması yoluyla kazanılan gelirler ise değer artışı kazancı diye tanımlanmaktadır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesinde düzenlenen menkul sermaye iradı; ticaret veya zirai ve mesleki faaliyet dışında oluşan sermaye nedeniyle sahibinin elde ettiği kar payı, faiz, kira ve bunun gibi iratlar olarak ifade edilebilir.

Finansal piyasalar ekonomik sistemin varolmasında önemli bir rol oynarlar. Vadelerine göre finansal piyasalar ayırımında para ve sermaye piyasaları karşımıza çıkmaktadır. Paylar, pay benzeri diğer kıymetler, borçlanma araçları gibi menkul kıymetlerin piyasalarda kullanımı ile türev ürünlerin çeşitliliği ve kullanımı günümüzde gitikçe artmaktadır.

Türk Vergi Sisteminde menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesi asıl olarak Gelir Vergisi Kanunu'na ilave edilen 01.01.2006 tarihinden itibaren yürürlüğe giren çok önemli bir düzenleme olan geçici 67. maddeye istinaden tevkifat suretiyle olmaktadır. Söz konusu tevkifat son vergileme olmakla birlikte, bazı menkul sermaye iratları beyanname verilmesi gerekliliğiyle vergilendirilmektedir.

Çalışmada, sürekli değişen mevzuat kapsamında menkul kıymetlerin ve sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesi esasları yazım sırasında geçerli olan düzenlemeler ışığında açıklanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MENKUL SERMAYE GELİRİ VE ESASLARI

1.1. Menkul Sermaye Geliri ve Menkul Kıymet Kavramı

Bu bölümde menkul sermaye geliri ile menkul kıymetlerin tanımına yer verilecek ve finansal piyasalar hakkında kapsamlı bilgiler sunulacaktır.

1.1.1. Menkul Sermaye Geliri

Menkul sermaye gelirini oluşturan unsurlar olarak menkul sermaye iradı ile menkul kıymet değer artışı kazancı belirtilebilir. İrat kelimesi Arapça kökenlidir ve menkul ve gayrimenkullerden sağlanan faiz, kira, kar gibi hasılatların hepsine verilen ad olarak kabul edilmektedir (Gürlek, 2010, s. 72). “193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 75. maddesinde menkul sermaye iradı”, “sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır” şeklinde tarif edilmiştir. Maddede yalnızca menkul sermaye iradı tarif edilmiş olup menkul sermaye gelirinin tanımı verilmemiştir.

Menkul sermaye iradının yukarıdaki tanımından gelirin nakdi sermaye dolayısıyla veya karşılığının para ile ifade edilebilen değerler olduğu sermaye sayesinde elde edilmesi anlaşılmaktadır. Bu değerlere tahvil, hisse senedi, mevduat sertifikası örnek verilebilir (Maliye Hesap Uzmanları Derneği [MBHUD], 2018, s. 301).

Menkul sermaye iradının elde edilmesi esasen nakdi olan sermayenin üçüncü kişilerin istifadesine sunulmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum ise doğrudan olabileceği gibi bir menkul kıymete bağlanma şeklinde de gerçekleşebilir (Cantimur, 2008, s.13).

Menkul kıymet değer artış kazançları ise menkul kıymetlerin alım-satımından, elden çıkarılmasından kaynaklanan kazancı ifade etmeleri nedeniyle menkul sermaye iratlarından ayrılmaktadır. Türk Vergi Sistemi'ne göre menkul sermaye iradı kendi adındaki gelir çeşidini belirtirken, menkul kıymetlerin alım ve satımları sonucu oluşan kazançlar "değer artışı kazancı (diğer kazanç ve irat)" şeklinde farklı bir gelir unsuruna girmektedir. Hisse senetlerinin elden çıkarılması sonucu değer artışı kazancı elde edilebilirken söz konusu hisse senetlerinin kar payının (temettü) menkul sermaye iradı sayılması bu duruma örnek teşkil eder (Deloitte 2016, s. 6). Bir başka örnek olarak, Devlet tahvili (DT) ve Hazine bonosunun (HB) faizi "menkul sermaye iradı" olarak değerlendirilirken tahvil ve bonoların vadesi gelmeden satışlarından kazanılanlar, "değer artışı kazancı" olarak farklı bir gelir unsuru olarak sayılmaktadır. Her bir gelir unsurunda vergi matrahı farklı esaslarla belirlendiği için elde edilen gelirin hangi gelir unsuruna girdiği önemlidir (Deloitte 2016, s. 6).

Menkul sermaye iradı açısından gelir, sermaye sahibi olan kişinin ticaret ile ziraat yahut meslek faaliyeti dışındaki faaliyetlerinden kazanılmasını ifade etmektedir. Bu belirleme, sermaye veya kıymetlerin bahsedilen faaliyetlere bağlılığı olarak değil, ticarete, zirai veya serbest meslek faaliyetlerine yönlendirilen, bu faaliyetlerde değerlendirilmiş olan sermayeyle menkul kıymetlere yöneltilen sermaye farklılığını belirtmek için kullanılmıştır (Maliye Hesap Uzmanları Derneği [MBHUD], 2017, s. 273).

Yine söz konusu kanun maddesinin üçüncü fıkrasında bu iratların, "bunları sağlayan sermaye sahibinin ticari faaliyetine bağlı bulunduğu takdirde, ticari kazancın tespitinde nazara" alınması şeklinde düzenlemeye gidilmiştir. Dolayısıyla, ticari faaliyete bağlı olarak oluşan değerlerden bir faiz geliri elde edilmişse ticari faaliyete bağlılık var olduğu için bu faiz geliri ticari kazancın tespitinde dikkate alınmalıdır. Kanuni düzenlemeden, faiz gelirinin

zirai veya serbest meslek faaliyetlerinden elde edilmesi halinde menkul sermaye iradı olarak dikkate alınacağı sonucuna varılmaktadır (MBHUD, 2018, s. 301). Örneğin bir serbest meslek erbabının mesleki faaliyeti sonucunda elde ettiği paraları değerlendirerek kazandığı iratlar ile mesleki faaliyeti ile bağımsız paraları değerlendirerek elde ettiği iratlar menkul sermaye iradı şeklinde kabul edilerek vergilendirilecektir (Gök, 2017, s. 100)

1.1.2. Menkul Kıymetlerin Tanımı

Menkul kıymetler ile alakalı çeşitli yasal düzenlemeler varsa da Sermaye Piyasası Kanunu'nda yer alan yasal konumlamalar önemlidir. Menkul kıymetlerin yürürlükten kaldırılan 2499 sayılı "Sermaye Piyasası Kanunu"nun 3. maddesinde tanımlanan halinde özellikleri; "ortaklık/alacaklılık sağlama, belli bir tutarı temsil edebilme, yatırım aracı olarak kullanılabilme, dönemsel gelir getirebilme, misli niteliklilik, seri halinde çıkarılan olma, ibareleri aynı olma ve şartları Kurulca belirlenme" şeklinde sayılabilir. Söz konusu Kanun'un menkul kıymetleri kazuistik şekilde tanımladığı kabul edilmektedir (Adıgüzel, 2017, s.125).

Menkul kıymetler, 6362 sayılı "yeni Sermaye Piyasası Kanunu"na göre ise "Para, çek, poliçe ve bono hariç olmak üzere; Paylar, pay benzeri diğer kıymetler ile söz konusu paylara ilişkin depo sertifikalarını", kapsamının yanında "Borçlanma araçları veya menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirlere dayalı borçlanma araçları ile söz konusu kıymetlere ilişkin depo sertifikalarını" da ifade etmektedir (madde 3/1-o). Yeni kanun ile menkul kıymet kavramının tanımlanmasında menkul kıymetlerin özelliklerinin ortaya konması yerine menkul kıymetlerin türlerine dair bir sıralamanın bulunduğu görülmektedir (Çatakoğlu, 2016, s. 38). Aynı Kanun düzenlemesine göre "sermaye piyasası araçları, menkul kıymetler ve türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dahil olmak üzere Sermaye Piyasası Kurulunca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçlarını" ifade etmektedir (madde 3/1-ş). Paylar ortaklık hakkı getiren, tahvilse alacaklılık hakkı getiren menkul kıymetlere örnek olarak verilmektedir (SPK, 2016, s.1).

Çek ve poliçe, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve diğer kanunlar açısından kıymetli evrak olan kambiyo senedi olmalarından dolayı ve menkul kıymetler kıymetli evrak niteliğini taşıdıkları için bunlardan ayrı tutulmak maksadıyla, tanımda sayılmaları gerekmiştir. Ayrıca, kambiyo senetleri menkul kıymetlerden farklı olarak borsa veya teşkilatlanmış piyasalarda alınıp satılabilen kıymetli evrak değillerdir. Bu yönden de böyle bir ayrıma gidildiği ileri sürülebilir (Adıgüzel, 2017, s.124).

Menkul kıymetlerin vergi kanunlarımızda vücut bulan diğer bir tanımına ise Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesinde rastlanılmaktadır. *“Bu düzenlemeye göre maddede yer alan menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ifadeleri, özel bir belirleme bulunmadıkça Türkiye’de ihraç edilmiş olan” ve “Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmış ve/veya Türkiye’de kurulu menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem görenler” ile “kayda alınmamış olsalar da yahut menkul kıymet ve vadeli işlem borsalarında işlem görmeseler bile Hazinece yahut diğer kamu tüzel kişileri tarafından ihraç edilecekleri kapsamaktadır”.*

“Bankaların ve aracı kurumların taraf oldukları yahut bunlar aracılığıyla yapılan” ve maddede yer alan özellikteki “vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri” de bahsedilen uygulamada diğer sermaye piyasası aracı sayılmaktadır.

1.2. Finansal Piyasalar

1.2.1. Finansal Piyasaların Tanımı

Ekonomik yönden piyasa, alıcılar ile satıcıların birbirleriyle karşılıklı iletişim içerisinde oldukları ve alım satımın yapıldığı yer şeklinde tanımlanmaktadır. Piyasanın üç temel unsurunun bulunduğu, bu unsurların ise; alıcı, satıcı ve alım satıma konu olan obje olduğu kabul edilmektedir. Piyasanın temel işlevinin; arz ve talebi bir araya getirmesi, arz ve talebin

karşılaşmalarını temin etmesi ve değişimin gerçekleşebilmesi için uygun ortamı hazırlaması olduğu ifade edilebilir (Karadağ, 2010, s. 4).

Ekonomide piyasaları, mal ve faktör piyasaları olarak ayırmak mümkündür. Bunlardan faktör piyasası, iş gücü ve sermayeden teşkil etmektedir. Faktör piyasasının sermaye tarafı ise finansal piyasayı oluşturur. Finansal piyasa, para ve sermaye piyasası adıyla ikiye ayrılmaktadır (Adıgüzel, 2017, s. 1, 2).

Finansal piyasalar, gelirinden daha az tutarda harcama yapmak suretiyle fon fazlası bulunan bireyler, şirketler ve devletten, gelirinden fazlasını harcama yapmak isteyen ve bu sebeple fon ihtiyacı içindekilere fon aktarımını sağlamak gibi önemli bir ekonomik işleve sahiptirler (Mishkin, 2011, s. 23).

Özellikle sermaye eksikliği dolayısıyla ticaret yapmak isteyen, istihdam sağlamak isteyenlere finansal piyasaların varlığının ve etkinliğinin faydaları yaşamsal öneme sahiptir. Finansal piyasalar verimli yatırım yapma fırsatları bulunmayan kişilerden söz konusu fırsatlara sahip olanlara fon aktarımını yerine getirebilme özelliğine sahiptir. Ayrıca finansal piyasalar, ekonominin tamamında üretim artışına ve etkinliğine katkı veren sermayenin etkin dağılımı için de çok önemli bir unsurdur. İyi işleyen finansal piyasaların tüketicilerin refahının artmasına doğrudan etki yaptığı, bunu da tüketicilerin mal ve hizmet satın alım kararlarında zamanlama açısından yaptığı katkı ile gerçekleştirdiği ileri sürülebilir (Mishkin, 2011, s. 25).

Finansal piyasaların 5 esas unsurunun bulunduğu, bunların ise; birikimciler, yatırımcılar, finansal araçlar, aracı kurum ve kuruluşlar, hukuki ve idari düzenlemeler olduğu ifade edilmektedir. “Piyasaya fon arz eden bireyler, özel ve kamu kurumları, sosyal güvenlik kurumları, özel sandıklar ile vakıflar” birikimciler olarak finansal piyasaların esaslı unsurlarının başında gelmektedir. Piyasadan fon talep eden girişimciler, kamu kesimi kurumları, kredi ihtiyacı bulunan tüketiciler ise yatırımcılar olarak sınıflandırılabilir. Finansal araçlar ise “fon arz edenlerin elindeki satın alma gücünü fon talep edenlere aktarmayı sağlayan araçlar” şeklinde tanımlanmaktadır. Yatırım

ortaklıkları ve fonları ile aracı kurumlar da finansal piyasaların kurumsal unsurlarıdır. Piyasanın etkili ve istikrarlı işleyişini sağlamak üzere konulan kurallar ve yapılan denetimler ise hukuki ve idari düzenlemeler olarak finansal piyasaların işleyişini düzenleyen unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Didar, 2007, s. 3).

1.2.2. Finansal Piyasaların Yapısı

Faktör piyasasının sermaye tarafında bulunan finansal piyasaların sınıflandırılması değişik kriterlere göre yapılmaktadır. Örneğin, finansal varlıkların niteliğine göre oluşturulan sınıflandırmada borç piyasası ve ortaklık piyasası (öz sermaye piyasası) ayrımı yapılmaktadır. Borçlanma araçlarının alınıp satıldığı piyasalara borç piyasası, ortaklık hakkı veren finansal varlıkların işlem konusu olduğu piyasalara ise ortaklık piyasası denilmektedir. Diğer bir ayrım ise piyasaların organize piyasa ve organize olmayan piyasa (tezgah üstü piyasalar) olmaları şeklindedir. Organize piyasalar, fiziksel mekana sahip, tezgah üstü olanlarsa bir iletişim açısından ibaret, organize bir yeri bulunmayan piyasalar olarak tanımlanabilir. Tezgah üstü piyasalarda, daha çok telefon ve internet kanalıyla iletişim kurulmakta ve işlemler gerçekleştirilmektedir (Aydın, 2016, s. 53-55).

Bir diğer sınıflandırmaya göre, işlemlerin anlık olarak gerçekleştiği piyasalara spot piyasa, gelecek bir tarihte gerçekleşeceği piyasalara da vadeli piyasalar denilmektedir. Spot piyasalarda alım satım işlemleri cari fiyatlardan anında gerçekleşmektedir. Vadeli piyasalarda ise sözleşmeler bugün, alım satım işlemleri ise gelecekte yapılmaktadır. Piyasalarda işlem konusu olan menkul kıymetlerin vadeleri bağlamında ise para ve sermaye piyasaları diye belirtilmektedir (Aydın, 2016, s. 53-55).

1.2.3. Para ve Sermaye Piyasaları

Para piyasası, vadesi en fazla bir yıl olan finansal araçların işlem gördüğü, kısa süreli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalar şeklinde tanımlanmaktadır. Para piyasalarının önemli özelliği, işlem gören araçların kısa vadeli olmalarıdır. Para piyasası araçlarına; nakit, altın, döviz ve vadesi en çok bir yıl olan sermaye piyasası araçları örnek olarak verilmektedir (Büyükcıpar, 2007,s. 4). Para piyasasında işlem gören borç araçlarının kısa vadeleri dolayısıyla en az fiyat dalgalanması göstermeleri en az riske sahip yatırım olmalarını sağlamaktadır (Mishkin, 2011, s.28).

Sermaye piyasası modern bir finansman sistemidir ve yatırımcılar, tasarruf sahipleri, bunların aralarındaki fon iletimini gerçekleştiren aracı kurumlardan, bankalardan, yatırım kuruluşlarından meydana gelmektedir. Sermaye piyasası fonlara, esas yöntemi olan menkulleştirme yoluyla geleneksel olan sistemden daha ucuz, daha kolay ve daha yaygın sahiplik değiştirme imkanı vermektedir. Bu piyasa, para piyasası ile beraber finansal piyasalar kapsamında önemli bir konuma sahiptir (Korkmaz ve Ceylan, 2017, s. 47).

Sermaye piyasaları hisse senetleri ve tahviller özelinde düşünüldüğünde daha belirgin olmak üzere, birincil ve ikincil piyasa olarak ikiye ayrılmaktadır. Birincil piyasalarda tahvil veya hisse senetleri anonim şirketler veya devlet tarafından ilk defa ihraç edilmekte ve ilk alıcılarına satış gerçekleşmektedir. İkincil piyasalar ise evelden ihraç edilmiş bulunan menkul kıymetlerin yeniden alış-verişinin yapıldığı piyasalardır. İkincil piyasalara örnek olarak menkul kıymet borsaları, döviz ve opsiyon piyasaları verilebilir. Yatırımcılar ikincil piyasada bir menkul kıymet satın aldıklarında menkul kıymeti ihraç eden şirketin/kurumun hesabına bir fon girişi olmamaktadır. Şirket özelinde bir fon elde edilebilmesi için şirketin çıkardığı menkul kıymetin birincil piyasada satılması gerekmektedir (Cantimur, 2008, s.12; Mishkin, 2011, s. 26, 27).

Sermaye piyasası; bireylerin tasarrufa teşvik edilmesinde ve menkul kıymetlere yönlendirilen tasarruflarla insanların ekonomiye ve ekonominin kalkınmasına katılımının sağlanmasında, sanayici ve girişimcilerin düşük maliyetli fon elde tutmalarında, sermayenin tabana yayılmasında önemli rol oynamaktadır. Ayrıca sermaye piyasası, gerçekleştirilen yatırımlarla işsizliğin azalmasında, özel sektörün güçlendirilmesinde, üretimin artmasında, halka arzların sayısal ve özellik bakımından artmasında da faydalı bir olgudur (Borsa İstanbul, [BİST], 2014a, s. 4).

Para ve sermaye piyasalarının esaslı farkları aşağıdaki Çizelge 1’de sunulmuştur (Karadağ, 2010, s. 7).

Çizelge 1. Para ve Sermaye Piyasalarının Karşılaştırılması

	Para Piyasası	Sermaye Piyasası
1. Süre Yönünden	Kısa süreli	Uzun süreli
2. Kullanma Yönünden	Dönen varlıkların finansmanı	Duran varlıkların finansmanı
3. Kaynak Yönünden	Birikim sahipleri, vadesiz, resmi, ticari, tasarruf	Birikim sahipleri, vadeli(yılı aşan) resmi ticari ve
4. Araç Yönünden	Ticari senetler	Pay senedi, tahvil ve diğer sermaye
5. Faiz Oranı	Düşük	Yüksek

Kaynak: Gültekin RODOPLU, Türkiye’de Sermaye Piyasası ve İşlemleri, Yayın No: 459-692, Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993, s. 13.

Para piyasasının araçlarını ticari senetler başta olmak üzere hazine bonosu, çeşitli mevduatlar, finansman bonoları, banka bonoları, repo ve ters repo olarak örneklendirmek mümkündür (Münyas, 2016, s. 7).

1.2.4. Para Piyasası Araçları

1.2.4.1. Hazine Bonoları

Hazine bonoları, hükümetlerce bütçe kanunlarına dayanılarak Hazinenin kısa süreli finansman gereğini karşılamak gayesiyle bir yıldan az vadeli olmak üzere çıkartılırlar. Devletler ayrıca bütçe açıklarını kapatmak ve kamu yatırımları finanse edebilmek için de Hazine bonusu ihraç edebilir. Aynı zamanda sermaye piyasası aracıdırlar (Cantimur, 2008, s. 35, 36). Hazine bonolarına fiilen bir faiz ödemesi yapılmamaktadır. İşleyiş, belli bir iskonto yoluyla satılmaları sayesinde gerçekleşmektedir. Vade sonunda hazine bonosuna sahip olanlara nominal değerden ödeme yapılmaktadır (Aydın, 2016, s. 59) .

1.2.4.2. Devredilebilir Mevduat Sertifikaları (DBMS)

Mevduat sertifikası yıllık olarak belirlenmiş bir tutarda faiz ödemesi yapan, vade tarihinde de ilk alış fiyatını ödeyen, bankaca mevduat sahiplerine satılan bir borç aracı olarak tanımlanmaktadır. Devredilebilen mevduat sertifikaları ise ikincil piyasalarda satılan mevduat sertifikalarıdır (Mishkin, 2011, s.29).

Devredilebilen mevduat sertifikalarının avantajı sertifikayı elinde bulunduranın sertifikanın vadeli olması sayesinde vadesiz hesabına nispeten daha yüksek bir faiz elde edebilmesi olduğu gibi ayrıca sertifikanın hamiline olma özelliği sayesinde de vadesinden önce devredilebilmesi ve böylece paraya çevrilebilmesidir (Cantimur, 2008, s.40).

1.2.4.3. Ticari Senetler (Finansman Bonoları)

Ticari senetler (finansman bonoları), büyük bankalar ve bilinen firmalar tarafından çıkarılan kısa vadeli borç araçları olarak tanım bulmaktadır

(Mishkin, 2011, s. 29). “Commercial paper” olarak bazı ülkelerde isimlendirilen, vadelerinin kısalığı sebebi ile para piyasası aracı denilen finansman bonoları, ihraççıların borçlu olarak düzenledikleri ve Sermaye Piyasası Kurulu kaydına alarak ihraç edip sattıkları, emre veya hamiline yazılı menkul kıymet niteliğine haiz kıymetli evraklardır (Cantimur, 2008, s. 36).

İskonto esasına göre satışa sunulan finansman bonolarının iskonto oranı bonoyu ihraç edenler tarafından belirlenmektedir. Yatırımcılar açısından finansman bonoları, kısa vadeli olmaları sebebiyle faiz riskinden korunma sağlamaktadır. Ticari senetlerin vadesi bir yıldan fazla olamaz ve halka arz edilmek suretiyle veya halka arz edilmeden de satılabilirler (Borsa İstanbul, 2013a, s. 5).

1.2.4.4. Banka Bonoları

SPK düzenlemeleri çerçevesinde bankaların, borçlu niteliğiyle düzenledikleri ve kaynak kazanmak sebebiyle çıkardıkları menkul kıymetler olarak tanımlanabilen banka bonoları iskonto esasını ile satılmaktadır. İskonto oranını ihraç eden banka serbestçe belirlemektedir (BİST, 2013a, s. 5).

Banka bonolarının Türkiye’de uygulamaya girişininin 1980’li yıllarda olduğu, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası’nın ilk önce bu enstrümanı sermaye piyasasına sürdüğü belirtilmektedir. Bu ortaya çıkışın nedeninin ise söz konusu kurumun kaynak temininde tahvil çıkarmasının nakit ihtiyaçlarının artık karşılayamaması sonucunda hem mevduat toplamamış olma zorunluluğu hem de en fazla bir sene vadeli bir araç bulma arayışının sonucu olduğu ifade edilmektedir (Çatakoğlu, 2016, s. 73, 74).

1.2.4.5. Banka Garantili Bonolar

Banka garantili bonolar, yatırım yahut kalkınma bankalarından kredi kullanmayı isteyen şirketlerin borçlu niteliğiyle düzenledikleri ve teminat

karşılığı söz konusu kurumlara teslim ettikleri emre yazılı olan kıymetli evrak olarak tanımlanır. Krediyi kullandırmış olan bankanın garantisine haizdirler ve bu banka, bu bonoları sermaye piyasasında satarak finansman sağlayabilir. Vadeleri bir yıldan kısa olan menkul kıymetlerdir (Korkmaz ve Ceylan, 2017, s. 295).

1.2.4.6. Repo – Ters Repo

“Repo bir yatırım aracıdır ve bir menkul kıymeti belli edilen bir tarihte belli edilen bir fiyattan geri alma taahhüdü verilerek satımını içeren faiz karşılığında para toplama işlemi olarak tanımlanabilir. Finansal bir kurumun yatırımcılara hazine bonusu veya devlet tahvili gibi sabit getirili menkul kıymeti daha önceden belli edilen bir tarihte satması ve söz konusu menkul kıymeti önceden belli edilen bir fiyat üzerinden ilerideki bir tarihte geri satın almak üzere yatırımcılarla anlaşmasına repo denilmektedir” (Doğan, 2008, s. 66).

Repo yapan taraf, elindeki menkul kıymeti belli edilen vadede geri almak vaadi ile satarak kısa vadeli nakit ihtiyacını karşılamakta, ters repo yapan taraf ise elindeki nakit parayı repo vadesinde geri satma taahhüdünde bulunduğu menkul kıymet karşılığında diğer tarafa borç vermektedir (BİST, 2013a, s. 15).

1.2.4.7. Mevduat

Mevduat, “5411 sayılı Bankacılık Kanunu’na göre; yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belirli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen parayı” ifade eder. Mevduat, kişilerin sahibi oldukları mevcut satın alma gücünün kullanılması yerine bankaya bırakılması olarak da tanımlanmaktadır. Türkiye özelinde mevduat toplamaya sadece ticaret

bankaları yetkilidir. Mevduatlar istenildiği zaman veya belirli bir vade veya ihbar süresi sona erdiğinde çekilmek üzere vade açısından vadesiz, vadeli ya da ihbarlı olarak üç türdedir (Aksoy ve Tanrıöven, 2014, s. 398). Elinde fon bulunanlar günlük işlemlerinde kullandıkları nakit parayı banka hesabına yatırmakta ve ihtiyaç halinde kullanmak gayesiyle vadesiz mevduat hesabı açmaktadır. Fon fazlası olanlar söz konusu fonlara belli bir sürede ihtiyaç duymuyorsa ve riske girmeden kazanç elde etmek isterlerse- ki bu kazanç faiz geliridir- vadeli mevduat hesabı açmayı seçmektedirler (Korkmaz ve Ceylan, 2017, s. 18).

Mevduat hesaplarına dair farklı türlerin açıklamaları Bankacılık Kanunu'nda yer almaktadır. Buna göre tasarruf mevduatı; *“mevduat bankaları nezdinde açtırılan, gerçek kişilere ait ve münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan mevduat hesaplarını”* ifade etmektedir. Özel cari hesap ise katılım bankalarında açılan ve istenildiği zaman geri çekilebilme özelliği bulunan, karşılığında hesabın sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen hesaplardır. Katılma hesabına ilişkin düzenlemeye göre ise katılma hesabı; *“katılım bankalarına yatırılmış olan fonların bu kurumlar tarafından kullanılmasından doğacak kar veya zarara katılma”* sonucunu vermektedir (Bankacılık Kanunu [BK], 2005: madde 3).

1.2.5. Sermaye Piyasası Araçları

Esasen, ortaklık hakkı ve bir yıldan uzun vadeli borçlanma sağlayan menkul kıymetler sermaye piyasası araçları olarak kabul edilmektedir (Korkmaz ve Ceylan, 2017, s. 238).

Bu bağlamda sermaye piyasası araçları;

- Paylar (Hisse Senetleri)
- Tahviller
- Yatırım Fonları Katılma Belgeleri
- Türev Araçlar
- Varantlar ve Yatırım Kuruluşu Sertifikaları

- Kira Sertifikaları
- Varlığa veya İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler
- Gayrimenkul Sertifikaları
- Gelir Ortaklığı Senetleri
- Katılma İntifa Senetleri
- Yabancı Sermaye Piyasası Araçları ve Depo Sertifikaları şeklinde incelenebilir.

1.2.5.1. Paylar

Paylar, Sermaye Piyasası Kurulunun VII-128.1 sayılı Pay Tebliği'nde "ortaklığın sermayesini temsil eden ve sahibine ortaklık hakkı veren menkul kıymet" olarak tanımlanmıştır. Sermaye piyasası mevzuatında pay önemli kavramlardan biridir. Paylar yatırımcı tarafından sermayeye yapılan ilaveyi gösterir. İkincil piyasada alınıp satılması yoluyla payların piyasa fiyatı oluşmaktadır. Payın, borçlanma araçları gibi bir vadesi ve belirli bir getirisi bulunmamaktadır. Esasen payın getirisi olan kar payı, değer artış kazancından oluşur (SPL, 2017, s.6, 7).

Hisse senedi veya pay senedi olarak adlandırılan bu menkul kıymet, 6362 sayılı yeni "Sermaye Piyasası Kanunu" ile pay olarak düzenlenmiştir. Senede bağlanan paylar, "pay senedi" veya yaygın kullanıldığı şekliyle "hisse senedi" olarak tanımlanmaktadır. Yeni Türk Ticaret Kanunu düzenlemesinde halka açık olmayan şirketlerin payları için "pay senedi" kavramı kullanılabilir. Sermaye piyasasında ise kaydileştirme uygulaması dolayısıyla fiziki menkul kıymet ya da senede bağlı menkul kıymet söz konusu olmadığından pay kavramı kullanılmaktadır (Korkmaz ve Ceylan, 2017, s. 239).

Paylar sahiplerine; yönetim kurulunda temsil edilme, kar payı alma, yeni pay alma, bedelsiz pay alma, tasfiyeden pay alma ve bilgi edinme hakkı gibi haklar sağlar (SPL, 2017, s.11, 12).

Payların sahiplerine sağladığı esas haklardan biri kar payı alma hakkıdır. Pay sahiplerinin kara iştirak etmesi, genel kurul kararıyla kar dağıtımını yapıyorsa mümkündür. Kar payı özellik olarak yalnızca net dönem karından ve bunun için ayrılmış olan yedek akçelerden dağıtılabilir. Kar payı dağıtımına karar verilebilmesi için; yasa ve şirket sözleşmesi gereğince ayrılması gerekli kanuni yedek akçelerle, şirket sözleşmesinde belirlenmiş yedek akçeler ayrılmış olmalıdır (Ünsal, 2014, s. 9).

1.2.5.1.1. Nama – Hamiline Yazılı Paylar

Sahibi adına düzenlemiş olan paylar nama yazılı olurken, ad yazılı olmayan ve taşıyan kişinin maliki olduğu paylar ise hamiline yazılı paylar olarak adlandırılmaktadır (Aksoy ve Tanrıöven, 2014, s. 422). Nama yazılı paylar, şirket defterinde yazılı şahıslar adına düzenlenir. Nama yazılı paylarda sahipliğin devri, iki işlem ile gerçekleşmektedir. Bunlar; esas sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça, payın satın alan kişiye teslimi ve şirket pay defterine kaydedilmesidir. Payların nama yazılı düzenlenmesi - esas sözleşmede aksi bir hüküm olmadıkça- bir gerekliliktir (Korkmaz ve Ceylan, 2017, s. 243).

Hamiline yazılı payların düzenlenebilmesi bedelinin bütünüyle ödenmiş olma şartına bağlıdır. Borsa’da işlem görsün isteniyorsa da payların hamiline düzenlenmiş olması gerekmektedir. Avantajları ise devirlerinin teslim ile gerçekleşmesidir (Aksoy ve Tanrıöven, 2014, s. 422).

1.2.5.1.2. Adi – İmtiyazlı Paylar

Esas sözleşmede aksine bir hüküm konulmamışsa sahiplerine eşit haklar sağlayan paylara “adi paylar” denmektedir. Bazı paylar ise adi paylara nispeten kara katılımında, yönetim kuruluna üye seçiminde ve oy hakkında esas sözleşmeye dayanarak imtiyazlı hakları sahiplerine vermektedir. Bir anonim ortaklıkta farklı ayrıcalıklara sahip paylar mevcut ise bunlar farklı grup

adları verilerek (A grubu, B grubu, C grubu vb) isimlendirilirler. Bu paylar ayrıca borsada da farklı işlem sıralarında işlem görmektedir. (SPK, Sermaye Piyasası Araçları, s. 2) .

1.2.5.1.3. Primli – Primsiz Paylar

Nominal değerinden daha fazla bir bedelle çıkarılan paylara primli pay, üzerlerinde yazılı değer ile çıkarılan paylara ise primsiz pay denilmektedir. Bazı şartlarla Borsa İstanbul'da kote şirketlerin primli pay çıkarması yönetim kurulu kararı ile mümkündür. Bunlar, kayıtlı sermaye sistemine tabi olmak ve esas sözleşmede hüküm bulunmasıdır (Eren, 2016, s. 122).

1.2.5.1.4. Bedelli – Bedelsiz Paylar

İç kaynaklardan sermaye artırımını suretiyle ihraç edilen paylar “bedelsiz pay” olarak tanımlanmakta iken nakit/bedelli sermaye artırımını yapılmak suretiyle ihraç edilen paylar ise “bedelli pay” olarak adlandırılmaktadır (SPK, Sermaye Piyasası Araçları, s. 2).

1.2.5.1.5. Kurucu ve İntifa Paylar

Kurucu paylar, her zaman kurucuların isimlerine yazılı olmak şartıyla çıkarılmakta ve kuruluş hizmeti karşılığında esas sözleşme hükümleri uyarınca ortaklık karının bir bölümüne iştirak hakkı vermektedirler (Eren, 2016, s. 123). Ancak TTK'nın 348. maddesi gereğince kuruculara para veya bedelsiz pay senedi verilmesi gibi bir menfaatin tanınamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bunun istisnası ise aynı madde düzenlemesinde; dağıtılabilir kârdan “yedek akçe ile pay sahipleri için yüzde beş kâr payı ayrıldıktan sonra” kalan tutarın en fazla onda birinin intifa senetleri olarak kuruculara ödenmesi şeklinde yer almaktadır. TTK'nın 502 inci maddesi ile 503 inci maddelerinde yer aldığı üzere, “genel kurul, esas sözleşme uyarınca veya

esas sözleşmeyi değiştirerek” intifa senetleri çıkarılmasına karar verebilmektedir. Çıkarılan bu intifa senetleri, “kanuna uygun olarak yok edilen payların sahipleri, alacaklılar veya bunlara benzer bir sebeple şirketle ilgili olanlar” lehine çıkarılabilmektedir. Ayrıca intifa senedi sahibi olanlara pay sahipliği hakkı verilmemekle birlikte “net kara, tasfiye sonucunda kalan tutara katılma veya yeni çıkarılacak payları alma hakları” tanınabilmektedir (MBHUD, 2018, s. 305; TTK, 2011, madde 502-503).

1.2.5.2. Tahviller

Tanımından yola çıkılarak tahvilin özellikleri şöyle sıralanabilir;

- İhraççıların borçlu sıfatıyla düzenleyip sattığı
- “nominal değerinin vade tarihinde veya vade tarihine kadar taksitler halinde yatırımcıya geri ödenmesi taahhüdünü içeren”
- “vadesi 365 gün veya daha uzun olan borçlanma aracıdır” (SPK, VII-128.8, Borçlanma Araçları Tebliği, madde 3)

Tahvil, anonim ortaklıkların olduğu kadar devletin ve diğer kuruluşların finansmanda karşılaştıkları yetersizlikleri aşabilmek amacıyla başvurdukları ve sahibine tahvili çıkaran tarafından gelecekteki belli tarihlerde faiz ve anapara ödemesinde bulunulacağı taahhüt edilen, vadesi ise orta ve uzun vadeli olan bir borçlanma aracı ve menkul kıymet türü olarak ifade edilmektedir (Çatakoğlu, 2016, s. 44).

Hem şirketlerin ve devletlerin faaliyetlerini finanse edebilmeleri için borçlanmalarına olanak tanınması hem de faiz oranlarının belirlendiği yer olması nedenleriyle tahvil piyasası ekonomik faaliyetler yönünden özellikle önemlidir (Mishkin, 2011, s. 4).

Aşağıda tahvil türlerine değinilecek olup bunlardan özel sektör tahvilleri tahvil sahibinin sermaye ihtiyacı olan şirkete kullanmak üzere verdiği bir sermaye olarak düşünülmektedir. Tahvile sahip olan kişi ortaklığın aktifi üzerinde sadece alacak hakkına sahiptir ve tahvil sahibi ile ortaklık

arasındaki hukuki bağlantı vade sonunda sona ermektedir (Gündoğdu, 2015, s. 130).

1.2.5.2.1. Devlet Tahvilleri ve Özel Sektör Tahvilleri

Devlet tahvilleri, devletin bütçe kanunlarına dayalı olarak fon ihtiyacını gidermek ve kamu açıklarını finanse edebilmek için ihraç ettiği menkul kıymetlerdir. Bu tahvillerin vadesi kısa olanlarına Hazine Bonosu denilmektedir. Aynı şekilde vadesi uzun olanlar ise Devlet Tahvili olarak adlandırılmaktadır (Aksoy ve Tanrıöven, 2014, s. 487). Esasen bunlardan yurt içinde satışı sunulanlarına Devlet İç Borçlanma Senetleri, yurt dışında satışı sunulanlarına ise Eurobond denilmektedir (Dağdır, 2016, s. 74).

Tahvil çıkaran özel şirketler aslında yatırımcılarından borç almış durumdadırlar. Özel sektör tahvillerinin getirilerini likiditeleri ve sahip oldukları risk belirlemektedir. Bu özellikleri nedeniyle de özel sektör ya da şirket tahvilleri devlet tahvillerine göre - göreceli olarak daha yüksek risk taşıdıklarından- daha yüksek getiri sağlarlar (Korkmaz ve Ceylan, 2017, s. 271).

1.2.5.2.2. Paya Dönüştürülebilir Tahviller

SPK tarafından çıkarılan Borçlanma Araçları Tebliği'nde (VII-128.8) "paya dönüştürülebilir tahvil (PDT); İhraççı ortaklığın sermaye artırımı suretiyle çıkaracağı paylara veya izahnamede veya ihraç belgesinde belirtilen esaslar çerçevesinde temin edilen ihraççı paylarına dönüştürme hakkı veren borçlanma aracı" diye ifade edilmiştir.

Bu tür tahviller sahiplerine, faiz ve anaparanın geri alınması hakkı yanında, anapara geri alınmasının tercih edilmemesi ve sonucunda tahvilin pay senedine dönüştürülmesini içeren bir seçim hakkı vermektedir. Burada bir rüçhan hakkı doğmaktadır ki bu hak ortaklıkların çıkaracakları pay senetlerinin satın alınmasına ilişkindir. Paya dönüştürülebilir tahvillerin

vadeleri 365 günden az olamaz ve paylara dönüştürülmeleri de vade başlangıcından itibaren en erken 365 gün sonrasında yapılabilmektedir (Adıgüzel, 2017, s. 161; SPK, VII-128.8, madde 17)

1.2.5.2.3. Değişirilebilir Tahviller

SPK tarafından çıkarılan Borçlanma Araçları Tebliği'ne (VII-128.8) göre "ihraççı tarafından çıkarılan ve payları borsalarda işlem gören diğer ortaklıklara ait paylarla değiştirme hakkı veren" borçlanma araçları olan değiştirilebilir tahvil (DET), tahvillerin bir başka türüdür.

Değiştirilebilir tahviller bir ortaklıkça, esas sermaye ile ifade edilen fonlarına bir ilave yapılmak istenmesine rağmen hisse senedi çıkarma ve sermaye artırma yoluyla değil, gelecekte artırmak üzere borçlanma yolunun seçilmesi sonucunda çıkarılmaktadır. Böylece, bu tür tahvil sahiplerinin yenilik doğuran haklarını kullanmak suretiyle tahvil bedelinin kendilerine ödenmesini veya ortaklığın veya başkaca bir ortaklığın paylarının kendilerine ödenmesini isteyebilmesi mümkündür (Kulak, 2014, s. 28).

1.2.5.2.4. Primli, İskontolu ve Başabaş Tahviller

Başabaş tahviller, üzerinde yazılı (nominal) değerle satışı çıkarılan tahvillerdir. Yazılı değerinden daha az bedelle satışı çıkarılan tahvillere ise "primli tahvil" denilmektedir. Tahvil nominal değerinden daha fazla bedelle satışı çıkarılıyorsa söz konusu tahvil iskontolu tahvildir. TTK'ya göre işletmeler nominal değerinden daha az değerle tahvil ihracında bulunabilirler (Korkmaz ve Ceylan, 2017, s. 276).

Borçlanma Araçları Tebliği'ne (VII-128.8) göre "tahviller iskontolu, primli ve/veya kupon ödemeli olarak satılabilir". Bu düzenlemelere istinaden, tahviller belirlenen faiz oranı üzerinden indirimli satılabilir, ancak bu durumda vade sonunda tahvil sahiplerine nominal değer ödenir (Çatakoğlu, 2016, s.

131). Tahvillerin değerleri piyasa faiz oranından etkilendiğinden primli ve iskontolu tahvil ifadeleri faiz oranına göre belirlenmektedir. Piyasa faiz oranının kupon faiz oranından yüksek olduğu durumda: yazılı değerden düşük bedelle işlem görenlere iskontolu tahvil, piyasa faiz oranının kupon faiz oranından daha düşük olduğu durumda: yazılı değerden fazla bedelle işlem görenlere ise primli tahvil denilmektedir (Aksoy ve Tanrıöven, 2014, s. 504).

1.2.5.2.5. Sabit veya Değişken Faizli Tahvil

Tahviller önceden belli edilen sabit bir vade esas alarak hesaplanmaktadır. Tahviller genellikle belli bir getiri öngörüsüne istinaden sabit faizli çıkarılmakta ancak değişken faizli şeklinde de ihraç edilebilmektedir. Değişken faizli tahviller yüksek enflasyon durumunda faiz riskinden korunma gayesiyle çıkarılmaktadır (Dağdır, 2016, s. 75). Ihra edilen tahvillerin faiz oranı ihraç edenin kabullenebileceği; Merkez Bankası reeskont faiz oranları veya bankaların değişen faiz oranları gibi oranlar baz alınarak belirlenebilmektedir (Adıgüzel, 2017, s.125).

1.2.5.2.6. İkramiyeli Tahviller

Tahvillerin satışının artmasını sağlamak, tahvillerin alınmasını cazip hale getirmek amacıyla faiz dışında para ikramiyesi de verilmesinin konu olduğu tahvillere "ikramiyeli tahvil" denmektedir. Bu tür tahvillerde alıcıya sağlanacak faydalar faiz ödeme tutarının içerisinde bulunmaktadır (Baykan, 2016, s. 18). Ancak Türkiye'de, TCMB'nin kararı gereği herhangi bir isimle de olsa tahvil sahipleri için faiz haricinde herhangi bir fayda verilemez (Aksoy ve Tanrıöven, 2014, s. 504).

1.2.5.3. Yatırım Fonu Katılma Belgeleri

Yatırım fonu; “tasarruf sahiplerinden katılma payı karşılığı olarak toplanan para veya diğer varlıklar ile tasarruf sahipleri hesabına ve inançlı mülkiyet esaslarına göre”, SPK tarafından çıkarılan “Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği’nde” (III-52.1) belirtilen varlıklar ve işlemlerin oluşturduğu portföyleri işletmek gayesi ile portföy yönetim şirketlerince içtüzükle kurulmuş, tüzel kişiliği mevcut olmayan mal varlığı şeklinde tanım bulmuştur (SPK, III-52.1, madde 3/1-t ; Arı, 2018, s. 18)

Tasarruf sahiplerinin tasarruflarının değerlendirebilmek yollarından biri ihraççı şirketlerden veya aracı kuruluşlardan menkul kıymet almaktır. Bu tür bir yatırım tercihi ise bilgi ve uzmanlık istemektedir. Bunun yanında, küçük yatırımlarla oluşturulan portföylerin riskli portföy olma durumu olasıdır. Sermaye piyasasındaki yatırım fonları ve yatırım ortaklıkları da işte bu sebeplerle oluşturulmuşlardır. Hukuki yapılarına istinaden; ayrı bir tüzel kişilik olarak kurulanlarına “yatırım ortaklığı”, farklı bir tüzel kişilikçe kurulanlarına da “yatırım fonu” denilmektedir (SPK, Menkul Kıymetler Yatırım Fonları :Tanıtım Rehberi).

Katılma payı, yatırımcıların fon portföyüne ortak olmasını gerçekleştiren belge olarak ifade edilmektedir. Bu belge, yatırımcının sahibi bulunduğu hakları taşımasının yanında fona katılımını da gösterir. Fakat, bu belge fon yönetimine katılma hakkı vermemektedir. Katılma paylarının, bünyesinde yatırımcılar adına kaydi şekilde izlendiği yer ise Merkezi Kayıt Kuruluşudur (SPK, Yatırım Fonları, SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları, s. 2).

Borsa yatırım fonları katılma payları ise SPK tarafından çıkarılan Borsa Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği’nde (III-52.2) “yatırımcının sahip olduğu hakları taşıyan ve fona katılımını gösteren, kayden izlenen sermaye piyasası aracı” şeklinde tanımlanmaktadır (madde 3/1-I). Borsa yatırım fonları katılma payları diğer yatırım fonu katılma paylarından farklı olarak Borsa İstanbul’da işlem görmektedir. Katılma payları, aracı kurumlarla

kalkınma ve yatırım bankaları aracılığıyla alım satıma konu olabilmektedir (MBHUD, 2018, s. 359).

1.2.5.4. Gelir Ortaklığı Senetleri

Altyapı tesisi sayılan köprü, karayolu, demiryolu, baraj, elektrik santrali, telekomünikasyon sistemleri ile sivil kullanım için deniz ve hava limanları ile bunlar gibilerden kamu kurum ve kuruluşlarına ait olanlarının gelirlerine, gerçek ve tüzel kişilerin ortak olmaları için çıkarılacak senetlere “Gelir Ortaklığı Senetleri” denilmektedir. Değişken faizli bir tahvil özelliği taşımakla birlikte istenildiği an nakde çevrilebilir ve vadeleri ise genellikle 3-5 yıldır (Aksoy ve Tanrıöven, 2014, s. 496; 2983 sayılı Kanun, madde 3). Bu senetlere sahip olan yatırımcıların ortaklık hakkı yoktur ancak yatırımcılar senedin gelirlerine sahiptirler (Arı, 2018, s. 19).

1.2.5.5. Gayrimenkul Sertifikaları

Gayrimenkul sertifikaları, Sermaye Piyasası Kurulunca çıkarılan “(VII-128.2) sayılı Gayrimenkul Sertifikaları Tebliği’ne göre”;

“ihraççıların inşa edilecek veya edilmekte olan gayrimenkul projelerinin finansmanında kullanılmak üzere” ihraç edilmektedir,

“gayrimenkul projesinin belirli bağımsız bölümlerini veya bağımsız bölümlerin belirli bir alan birimini” temsil etmektedir ve

gayrimenkul sertifikaları “nominal değeri eşit sermaye piyasası aracı”nı ifade etmektedirler (madde 3).

Gayrimenkul sertifikaları dolayısıyla tasarruf sahipleri büyük inşaatların gerçeğe dönüşmesine katkıda bulunmakta, para ödeyerek sonucunda edindikleri sertifikalar karşılığında söz konusu inşaatta bağımsız bölüme sahip olmaktadır (Çatakoğlu, 2016, s. 65).

Gayrimenkul Sertifikaları Tebliği’nde düzenlenen haliyle, gayrimenkul sertifikasına sahip olanlara iki seçenek sunulmaktadır. Buna göre

gayrimenkul sertifikası sahipleri asli edim veya tali edimin yerine getirilmesini isteyebilmektedir (Çatakoğlu, 2016, s.65)

Asli edim, Gayrimenkul Sertifikaları Tebliği'nde özetle "gayrimenkul sertifikası sahipleri adına kat mülkiyetinin tesis edilmesi ve bağımsız bölümün teslim edilmesi" olarak tanımlanmıştır. Aynı tebliğe göre tali edim ise "gayrimenkul sertifikalarına karşılık gelen bağımsız bölümlerin satılması ve elde edilen satış tutarının gayrimenkul sertifikası sahiplerine, gayrimenkul sertifikaları oranında dağıtılması" şeklinde belirlenmiştir (SPK, VII-128.2, madde 3/1- b, u).

1.2.5.6. Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler (VDMK) ve İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler (İDMK)

SPK tarafından çıkarılan "Varlığa veya İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler Tebliği'nde" (III-58.1) VDMK; "Varlık finansmanı fonu veya İpotek Finansmanı Kuruluşunun (İFK'nın) devralacağı varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymet" olarak tanımlanmıştır (mad. 3/1-ü). Aynı şekilde, "İpoteğe Dayalı Menkul Kıymet" ise, "konut finansmanı fonunun veya ipotek finansmanı kuruluşunun devralacağı varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen ipoteye dayalı menkul kıymet" olarak tanım bulmuştur (mad. 3/1-g).

"Varlığa ve İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler", banka veya finansman şirketleri gibi kurumların verdikleri krediler karşılığında doğan alacaklarını satmaları sonucunda aslında verilen bu kredinin söz konusu alacağa dayalı çıkarılan menkul kıymetleri satın alanlarca finanse edilmesi olarak tanımlanabilecek dar anlamdaki menkul kıymetleştirme (securitization) uygulamasına dayanmaktadır. "Varlığa Dayalı Menkul Kıymetlere" (VDMK) bu ad, çıkarılmış olan menkul kıymetlerin dayanağını bilanço aktifindeki varlıkların oluşturması sebebiyle konulmuştur (Çatakoğlu, 2016, s. 52-56).

“Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler”, ihraç edenlerin kendi ticari faaliyetlerinden doğabileceği gibi diğer ortaklıkların devralınmış alacaklarına bağlı olarak da ihraç edilebilmektedir. “İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetlerde” ise konut veya ipotek finansmanı kuruluşu noktasında devralacakları varlıklar karşılığında çıkarılma durumu mevcuttur (Dağdır, 2016, s. 92, 93).

“Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler” ihraçları için

- “Bankaların ve finansman şirketlerinin, tüketici kredileri ile ticari kredilerinden kaynaklanan alacakları,”

-“6361 sayılı Kanun çerçevesinde yapılan finansal kiralama sözleşmelerinden doğan alacaklar,”

gibi varlıkların karşılık gösterilebileceği SPK tarafından çıkarılan “Varlığa veya İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler Tebliği'nin” (III-58.1) 15. maddesinde düzenlenmiştir.

1.2.5.7. Varlık (VTMK) ve İpotek Teminatlı Menkul Kıymet (İTMK)

SPK tarafından çıkarılan “Teminatlı Menkul Kıymetler Tebliği”nde, “Teminatlı menkul kıymet, TMK: İTMK ve VTMK'yi ifade eder” düzenlemesi ile belirtilen İTMK; “İpotek teminatlı menkul kıymeti” ve VTMK; “Varlık teminatlı menkul kıymeti” ifade etmekte olup TMK ise “ihraççının genel yükümlülüğü niteliğinde olan ve teminat varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen borçlanma aracı niteliğinde bir sermaye piyasası aracıdır” belirlemesi ile düzenlenmiştir (mad.3/1-t, 4).

Kurum ve kuruluşların -ki bunlar arasında; bankalar, finansman şirketleri, ve gayrimenkul yatırım ortaklıkları sayılabilir- bilançolarının aktifinde bulunan varlıkların teminat gösterilmesi yoluyla ihraç edilen borçlanma senetleri olarak tanımlanan Varlık Teminatlı Menkul Kıymetler ihraççılarının genel yükümlülüğü niteliğindedir (BİST, 2013a, s. 7).

Varlık Teminatlı Menkul Kıymetler ihracına karşılık olarak gösterilebilecek varlıklar; “tüketici kredileri ve ticari krediler ile finansal

kiralama sözleşmeleri alacakları, ihracat alacakları, gayrimenkul yatırım ortaklıklarının portföylerinde bulunan gayrimenkullerin satış sözleşmelerinden kaynaklı alacaklar ve nitelikleri SPK'ca belli edilecek diğer varlıkların teminatı" şeklinde sıralanabilmektedir (BİST, 2013a, s. 7).

1.2.5.8. Varant

Varantlara ilişkin düzenleme "Varantlar ve Yatırım Kuruluşu Sertifikaları Tebliği'nde" (VII-128.3) yapılmıştır. Buna göre Varant; "yatırım kuruluşu varantı ile ortaklık varantını" ifade eder. Tebliğe göre "ortaklık varantı; sahibine, vade tarihine kadar ya da vade tarihinde payları borsada işlem gören veya görecektir olan kayıtlı sermaye sistemine tabi ihraççı paylarına veyahut payları borsada işlem gören herhangi bir ortaklığın paylarına ilişkin olarak" tebliğde düzenlenen "uzlaşma yöntemlerinden birini talep etme hakkı veren ve ihraççılarca ilgili sermaye piyasası aracının halka arzı sırasında ihraç edilen sermaye piyasası aracı" diye tanımlanmıştır. Yatırım kuruluşu varantı ise "sahibine, dayanak varlığı ya da göstergeyi önceden belirlenen bir fiyattan belirli bir tarihte veya belirli bir tarihe kadar alma veya satma hakkı veren" sermaye piyasası aracı şeklinde tanımlanmıştır (madde 3/1-I, ö, r).

Varant, bir sermaye piyasası aracı olarak belirli bir varlığı belirli bir tarihte yahut belli edilen bir vadeye kadar alım veya satım hakkı verir şeklinde tanımlanmaya da çalışılmaktadır. Tebliğdeki tanımdan da görüldüğü üzere varantlar Ortaklık Varantları ve Yatırım Kuruluşları Varantlarından oluşmaktadır. Ortaklık varantları ile yatırım farkları arasındaki bir fark varantları ihraç eden kuruluş açısından ortaya çıkmaktadır. Halka açık anonim ortaklıklarca kendi pay senetleri dayanak varlık yapılmak yoluyla çıkarılanlar ortaklık varantları olmakla birlikte yatırım kuruluş varantlarını ihraç eden kuruluşlar banka ve aracı kuruluşlardır. Bir diğer fark ise, dayanak varlığın ne olduğu noktasında oluşmaktadır. Dayanak varlık; ortaklık varantları söz konusu olduğunda varantı ihraç eden ortaklığa ait pay senetleri iken yatırım kuruluş varantlarında pay senedi, döviz, endeks, emtia örnekleri

olabilmektedir. Ayrıca, ifa vaktinde ihraç edence yeni pay senedi çıkarılması ortaklık varantları için söz konusu iken yatırım kuruluşu varantlarının ifa vaktinde böyle bir işlem yapılmamaktadır (Adıgüzel, 2017, s. 194).

Yatırım kuruluşu varantlarının özellikleri şöyle sıralanabilir,

- opsiyon sözleşmelerinin menkul kıymetleştirilmiş biçimidir,
- varantlar borsaya kote edilmektedirler,
- varantlar İkinci el piyasada alınıp satılmaktadır,
- varantların değiş tokuşu diğer menkul kıymetler gibidir,
- varantlar yapılandırılmış finansal araçlardır,
- çıkarıcılar sermaye sağlamak amacıyla ihraç etmemektedir,
- bütünüyle ihraç edenin şahsi sorumluluğu altında çıkarılırlar,
- bir menkul kıymeti yahut bir endeksi, vade sonunda veya vade bitiminden önce, belli edilmiş olan bir fiyattan alım ya da satım hakkı sağlarlar,
- bir varantı satın alan kişinin satın aldığı haktır, yükümlülük değildir (BİST, 2013b, s. 19).

Yatırım kuruluşu varantları opsiyon sözleşmelerine benzemekle birlikte esasen farklıdır, çünkü varantlar birer menkul kıymet iken opsiyonlar birer sözleşmedirler. Varantların, opsiyonların aksine vadeli değil spot işleme tabi olma durumu mevcuttur. Varantların özellikleri, onları çıkaran kuruluş tarafından belirlenmekte iken opsiyon sözleşmeleri özelliklerinin, işlem gördükleri borsalar tarafından belirlenmesi söz konusudur (BİST, 2013b, s. 25).

1.2.5.9. Eurobond

Eurobond veya diğer adıyla Eurotahvil, baz olarak alınan para biriminin ait olduğu ülke dışında ihraç edilen tahviller olarak ifade edilir. Türkiye'nin yurt dışında başka bir ülkede örneğin İngiltere'de dolar cinsinden ihraç ettiği tahviller Eurobond veya Eurotahvillere örnek verilmektedir (Aksoy ve Tanrıöven, 2014, s. 526). Burada ihraç edilen tahvil dolar cinsindedir

ancak doların ait olduğu Amerika Birleşik Devletleri (ABD) dışında ihraç edilmektedir. Söz konusu tahvilin ABD'de ihraç edilmiş olması durumunda "yabancı tahvil" kavramı ile karşılaşılabacaktır (Aksoy ve Tanrıöven, 2014, s. 526). Yaşadığımız dönemde uluslararası tahvil piyasasında meydana gelen yeni ihraçların yüzde 80'den fazlasını Eurobondların oluşturduğu ve Euroband piyasasının gelişme hızının çok yüksek olduğu belirtilmektedir (Mishkin, 2011, s. 33).

1.2.5.10. Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası

Vadeli işlem sözleşmesi (futures), söz konusu sözleşmeyi oluşturan taraflara, standart hali belirtilen miktarda ve kalitede varlığı, belli edilen bir tarihte sözleşme zamanında üzerinde anlaşılan fiyattan alma veya satma yükümlülüğü oluşturmaktadır (Gündoğdu, 2015, s. 90 ; BİST, 2014b, s. 2)

Futures unsur olarak; fiyat, nitelik, miktar ve vadeyi barındırmaktadır. Bahsedilen unsurlar vadeli işlem sözleşmelerinde standart hale getirilerek borsada işlem görme gerçekleşmektedir (BİST, 2014b, s. 2).

Futures sözleşmelerinin özellikleri;

- organize olan borsalarda şeffaf olarak işlem görmeleri,
- sözleşmeyi oluşturan unsurların standart ve genel olması,
- vade sonuna değin ters pozisyon ile kapatılabilmeleri,
- fiziki teslimat yerine nakdi uzlaşısı ile de sonuçlanabilmeleri,
- vade sonuna dek yeniden alınıp satılabilmeleri,
- işlemlerin borsa takas kurumunca garanti altında olması,
- kar veya zararın her gün hesaplanması ve hesaplara yansıtılması,
- başlangıçta bir teminat yatırılmasının zorunlu olmaları

olarak belirtilmektedir (Korkmaz ve Ceylan, 2017, s. 303).

Opsiyon sözleşmesi ise iki tarafça oluşturulan ve alan tarafa, ödeyeceği opsiyon primi sonucunda belli edilen vadeye kadar veya vadede sözleşme anında belli edilen fiyattan opsiyona dayanak varlığı satın alma veya satma hakkı veren, satıcıya ise alıcının hakkını kullanması halinde dayanak varlığı satma veya alma yükümlülüğünü veren sözleşme olarak ifade edilmektedir. (BİST, 2014c, s. 2).

Opsiyon sözleşmelerinde anlaşma sözleşme anında olmaktadır fakat varlığın değişimi ilerideki tarihte gerçekleşmektedir. Futures sözleşmelerinden farklı bir durum mevcuttur ki sözleşmeyi alan taraf, bir hak sahibi olduğu için futures sözleşmelerinde olduğu gibi yükümlülük altında olmamaktadır, elde ettiği hakkı dilemezse kullanmamaktadır (Aksoy ve Tanrıöven, 2014, s. 570).

1.2.5.11. Kira Sertifikaları

SPK tarafından yayınlanan “III-61.1 No’lu Kira Sertifikaları Tebliği”nde kira sertifikası, “her türlü varlık ve hakkın finansmanını sağlamak amacıyla varlık kiralama şirketi tarafından ihraç edilen ve sahiplerinin bu varlık veya haktan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarını sağlayan menkul kıymet” diye tanımlanmıştır (madde 3/1-h). Söz konusu düzenlemede “varlık kiralama şirketi” ise, “münhasıran kira sertifikası ihraç etmek üzere anonim şirket şeklinde kurulmuş olan sermaye piyasası kurumu” şeklinde tanımlanmıştır (madde 3/1-ö).

Kira sertifikasının dayandığı kavram olan “sukuk”, “The Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (AAOIFI)” tarafından; “bir taşınmazın mülkiyetini, intifa hakkını ve o taşınmazdan sağlanan hizmetleri veya belirli bir projeye ya da özel bir yatırım faaliyetine ait varlıkların mülkiyetini temsil eden, eşit değerli ve paylara ayrılmamış sertifikalar” şeklinde tanımlanmıştır (Aydın ve Ayyıldırım, 2015, s. 46) .

Kira sertifikaları, yukarıda tanımı verilen sukuk esas alınmak suretiyle sermaye piyasasına kazandırılan bir borçlanma aracıdır. İslami tahvil, faizsiz

bono yahut kira sertifikası olarak bilinen finansal araçlar, yazılı belge anlamındaki “sak” kelimesinin çoğulu olan sukuk olarak adlandırılmaktadır (Çatakoğlu, 2016, s. 68, 69).

1.2.5.12. Yabancı Sermaye Piyasası Araçları ve Depo Sertifikaları

SPK tarafından çıkarılan “Yabancı Sermaye Piyasası Araçları ve Depo Sertifikaları İle Yabancı Yatırım Fonu Payları Tebliği” (VII-128.4) düzenlemelerine göre *Yabancı Sermaye Piyasası Araçları*: “*yabancı yatırım fonu payları hariç olmak üzere yabancı ortaklıklar veya yabancı devletler ve mahalli idareler tarafından ihraç edilen ... sermaye piyasası araçlarıdır*” şeklinde tanımlanmış ve sermaye piyasası aracı belirlemesi için “Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ş) bendine” atıf yapılmıştır (madde 4/1-s). Söz konusu bend kapsamında “menkul kıymetler ve türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dahil olmak üzere Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçları” yer almaktadır (“6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, madde 3/1-ş”).

Aynı şekilde tebliğdeki tanıma göre depo sertifikasının özellikleri;

“saklama kuruluşlarında saklanan yabancı sermaye piyasası araçlarını temsilen depocu kuruluş tarafından ihraç edilen ve sahibine bu araçların verdiği hakları aynen sağlayan” ve

“bunlara özdeş, nominal değeri Türk Lirası olarak veya T.C. Merkez Bankasınınca günlük alım satım kurları ilan edilen yabancı paralar cinsinden ifade edilen sermaye piyasası aracı” olarak ifade edilmiştir (madde 4/1-b).

Uluslararası sermaye piyasalarından fon sağlama isteyen şirket ile depocu banka aralarında imzalanan sözleşmeyle çıkarılacak paylar şirketin faaliyet gösterdiği yerdeki saklamacı kuruluşta saklanmaktadır. Depo sertifikaları saklanan menkul kıymetleri temsilen çıkarılabilir. Söz konusu sertifika malikleri isterlerse depo sertifikasını yabancı sermaye piyasası aracı ile değiştirebilirler (Dağdır, 2016, s. 89).

İKİNCİ BÖLÜM

MENKUL SERMAYE İRATLARININ TÜRKİYE VERGİ DÜZENLEMELERİNE GÖRE VERGİLEME YÖNTEMLERİ

2.1. Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilme Nedenleri

Anayasada yer alan düzenleme dikkate alınarak vergi kavramı, “kamu giderlerini karşılamak üzere, gerçek ve tüzel kişilerden zora dayanarak, ancak mali gücüne göre alınan parasal yükümlülükler” olarak tanımlanmaktadır. Zira Anayasa’nın 73. maddesinde “ Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür” denilmektedir (Bilici ve Bilici, 2017, s. 205). Verginin üç esas özelliğinin bu hükümde ortaya çıktığı değerlendirilmektedir. Bunların; verginin mali güce göre alınacak olması, zorunlu bir ödeme olması ve tahsil edilebilirliğinin kamu giderlerini karşılamak gayesini taşıması olduğu belirtilmektedir (Biyar, 2018, s. 1).

Anayasada yer alan metindeki herkes tabiri ile verginin genelliği ilkesi vurgulanmaktadır. Verginin genelliği ilkesi ise vergiyi doğuran olayla alakalı gerçek ve tüzel kişilerden fark gözetilmeksizin vergi tahsil edilmesini ifade eden vergileme ilkesidir (Gürlek, 2010, s. 68). Göz önüne alınması gereken bir başka hususun; vergileme olgusunda en önemli amacın, uygulama sırasında vergi adaletinin gerçekleşmesinin sağlandığı bir süreç olduğu belirtilmektedir (Özker, 2016, s. 27).

Vergi işleminde hukuki nedenin yürürlükteki kanun hükmü, maddi nedenin ise vergiyi doğuran olay olduğu değerlendirilmektedir. Menkul sermaye iratları yönünden vergiyi doğuran olay elde edilen iradın mahiyetine göre farklılık arz etmektedir (Cantimur, 2008, s. 143). Vergiyi doğuran olay

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 19. maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre: "vergi alacağı vergi kanunlarının vergiyi bağladıkları olayın vukuu veya hukuki durumun tekemmülü ile doğar".

Gelirin tanımı GVK'da "Gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tabidir. Gelir bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır" şeklinde yapılmıştır (GVK, madde 1). Gelir kavramının kapsamı ise, aynı Kanun'un 2. maddesinde sınıflandırılma suretiyle açıklanmıştır.

Buna göre gelire giren kazanç ve iratlar;

1. "Ticari Kazançlar",
  2. "Zirai kazançlar",
  3. "Ücretler",
  4. "Serbest meslek kazançları",
  5. "Gayrimenkul sermaye iratları",
  6. "Menkul sermaye iratları",
  7. "Diğer kazanç ve iratlar"
- olmak üzere 7 gelir unsurundan ibarettir.

2.2. Mükellefiyet

Türk Vergi Sistemi vergileme açısından mükellefiyeti ikiye ayırmıştır. Bunlardan biri tam mükellefiyet, diğeri de dar mükellefiyettir. "Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu'na (KVK)" göre, tam ve dar mükellefiyet ayrımını belirleyen esaslar farklı olarak düzenlenmiştir.

2.2.1. Gelir Vergisi Kanunu'na Göre Tam ve Dar Mükellefiyet

GVK'da tam mükellefiyet ve dar mükellefiyet olarak iki tür yükümlülük düzenlenmiştir. Bu ayırım vergilendirme rejimini de farklı kılmaktadır. Tam mükellef ve dar mükellef ayrımı esasen ülkelerin egemenlik haklarından doğan bir farklılıktır (Bilici, 2017, s. 8). GVK düzenlemelerine göre, tam mükellefiyet için ikametgah ve tabiyet önemlidir. Türkiye'de yerleşmiş olan kişiler tam mükellef kabul edilmektedir.

GVK madde 4'e göre;

-“ikametgahı Türkiye'de bulunanlar”

ve “bir takvim yılı içinde Türkiye'de devamlı olarak altı aydan fazla oturanlar” (“Geçici ayrılmalar Türkiye'de oturma süresini kesmez”) “Türkiye'de yerleşmiş sayılır” (GVK, madde 4; Bilici, 2017, s. 9).

Tabiyet esası dikkate alınarak ise, “resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye'de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı” ve ayrıca söz konusu “daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşları” tam mükellef olarak vergilendirilmektedirler. Ancak bu durumda olan gerçek kişilerden, buldukları ülkelerde “elde ettikleri kazanç ve iratları dolayısıyla gelir vergisine veya benzeri bir vergiye tabi tutulmuş bulunanların” ise “mezkur kazanç ve iratları üzerinden ayrıca vergilendirilmeyecekleri” hüküm altına alınmıştır (madde 3/2).

Dar mükellefiyette ise mülklik esası benimsenerek kaynağının Türkiye olduğu gelir unsurları vergilendirmeye esas alınmıştır. Buna göre, dar mükellef olan gerçek kişiler sadece Türkiye'de elde ettikleri irat ve kazançlar üzerinden vergilendirileceklerdir (MBHUD, 2018, s. 4).

Yabancı ülkelerde yaşayan Türk vatandaşlarının mükellefiyetleri ile ilgili tereddütler üzerine 210 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile konuya açıklık getirilmiştir. Buna göre; “GVK'nın 3. maddesinin 2 numaralı bendinde belirtilenler hariç olmak üzere, çalışma veya oturma izni alarak altı aydan daha fazla bir süredir yurt dışında yaşayan” söz konusu Türk vatandaşları “Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratları bakımından dar mükellefiyet esasında” vergilendirileceklerdir. Ancak, bu vatandaşlardan “kesin dönüş yaparak Türkiye'ye yerleşenler ile bir takvim yılı içinde altı aydan daha fazla süreyle Türkiye'de oturanların” tam mükellef olarak vergilendirilecekleri belirlenmesi yapılmıştır (MBHUD, 2018, s. 4; 210 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği).

2.2.2. Kurumlar Vergisi Kanunu'na Göre Tam ve Dar Mükellefiyet

KVK'ya göre kazançları kurumlar vergisine tabi olan kurumlar;

- a) Sermaye Şirketleri.
- b) Kooperatifler.
- c) İktisadi kamu kuruluşları” ile
- “ç) Dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmeler.
- d) İş ortaklıkları.” olarak sayılmıştır. (madde 1).

KVK düzenlemesinde tam mükellef kurumlar yukarıda sayılan “kurumlardan kanuni veya iş merkezi Türkiye'de bulunanlardır”. Tam mükellef kurumlar “gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilirler” (madde 3).

Yukarıda sayılan kurumların iş merkezlerinin ve kanuni merkezlerinin hiçbiri Türkiye'de bulunmuyor ise bu kurumlar dar mükelleftirler. Bu kurumlar “sadece Türkiye'de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilirler” (madde 3). Söz konusu düzenlemede geçen “kanuni merkez”; “vergiye tabi kurumların kuruluş kanunlarında, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde, tüzüklerinde, ana statülerinde veya sözleşmelerinde gösterilen merkez” şeklinde, “iş merkezi” ise “iş bakımından işlemlerin fiilen toplandığı ve yönetildiği merkez” şeklinde belirlenmiştir (madde 3).

2.3. Menkul Sermaye İradının Tanımı ve Menkul Sermaye İradı Sayılan Gelirler

GVK'nın 75. maddesinde yer aldığı üzere menkul sermaye iradı, “Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkül sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır” şeklinde tanımlanmıştır.

GVK'nın 75. maddesinde, aşağıda yazılı iratların, kaynakları ne olsa da menkul sermaye iradı sayılacakları belirlenmiştir.

“1. Her nevi hisse senetlerinin kar payları (kurucu hisse senetleri ve diğer intifa hisse senetlerine verilen kar payları ve pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz olarak veya başka adlarla yapılan her türlü ödemeler ile Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları ile konut finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen ipoteğe dayalı menkul kıymetlere ve varlık finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetlere ödenen faiz, kar payı veya benzeri gelirler dahil.)”

“2. İştirak hisselerinden doğan kazançlar (Limited Şirket ortaklarının, iş ortaklıklarının ortakları ve komanditerlerin kar payları ile kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar bu zümreye dahildir. Kooperatiflerin ortakları ile yaptıkları muamelelerden doğan karların ortaklara, kooperatifle yaptıkları muameleler nispetinde tevzii, kazanç dağıtımı sayılmaz.)”

“5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesindeki Şartların birlikte gerçekleşmesi halinde; Türkiye'de yerleşik gerçek kişilerin doğrudan veya dolaylı olarak ayrı ayrı ya da birlikte sermayesinin, kar payının veya oy kullanma hakkının en az % 50'sine sahip olmak suretiyle kontrol ettikleri yurt dışı iştiraklerinin kazançları dağıtılsın veya dağıtılmasın, iştirakin hesap döneminin kapandığı ayı içeren yıl itibarıyla dağıtılan kar payı sayılır.”

“Adi komandit Őirketlerde komanditerlerin kar payları, Şirket karının ilişkin bulunduğu takvim yılında elde edilmiş sayılır;”

“3. Kurumların idare Meclisi Başkan ve üyelerine verilen kar payları;”

“4. Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi duşolduktan sonra kalan kısmı,”

“5. Her nevi tahvil (ipotek finansmanı kuruluşları ve konut finansmanı kuruluşları tarafından ihraç edilen ipoteğe dayalı menkul kıymetler hariç ipotekli sermaye piyasası araçları, varlık teminatlı menkul kıymetler dahil) ve

Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetler ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından sağlanan gelirler (Döviz cinsinden yahut dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışları irat sayılmaz.)”

6. “Her nevi alacak faizleri (Adi, imtiyazlı, rehinli, senetli alacaklarla cari hesap alacaklarından doğan faizler ve kamu tüzelkişilerince borçlanılan ve senede bağlanmış olan meblağlar için ödenen faizler dahil.)”

“7. Mevduat faizleri (Bankalara, bankerlere, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizler, bunlar dışında kalan kişi ve kuruluşlardan devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların her ne şekilde ve ad altında olursa olsun toplanan paralara sağladıkları gelirler ve menfaatler ile bankalar ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizler de mevduat faizi sayılır.)”

“8. Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponların satışından elde edilen bedeller;”

“9. İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar;”

“10. Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri;”

“11. (3239 sayılı Kanunun 57'nci maddesiyle bent kaldırılmıştır.)”

“12. Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları ile kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları ve özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları.”

“13. (4842 sayılı Kanunun 37/1-e maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır Yürürlük; 24.04.2003)”

“14. Menkul kıymetlerin geri alım veya satım taahhüdü ile iktisap veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatler”

“15. Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile sigorta ve emeklilik şirketleri tarafından;

a) On yıldan az süreyle prim veya aidat ödeyerek ayrılanlara ödenen irat tutarları,

b) On yıl süreyle prim veya aidat ödeyerek ayrılanlar ile vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara ödenen irat tutarları.”

“16. Bireysel emeklilik sisteminden”;

“a) On yıldan az süreyle katkı payı ödeyerek ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı”,

“b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı”,

“c) Emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı”,

“17. Yukarıdaki bentlerde sayılanlar dışında Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine göre ihraç edilen her türlü sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirler.”

“Yukarıda yazılı iratlar, bunları sağlayan sermaye sahibinin ticari faaliyetine bağlı bulunduğu takdirde, ticari kazancın tespitinde nazara alınır.”

2.4. Menkul Sermaye İradı Sayılmayan Haller

GVK'nın 76. maddesine göre,

“menkul sermaye iradı sayılmayan kazançlar”;

- “menkul kıymetin kuponlu veya kuponsuz olarak satılması,”

- “iştirak hisselerinin devir ve temliki,”
- “menkul kıymetler ile iştirak hisselerinin tamamen veya kısmen itfa olunması karşılığında alınan paralarla itfa dolayısıyla verilen ikramiyeler” şeklinde sıralanmıştır.

Menkul sermaye iradı kazanılmasından alınan gelir vergisi esasen sermayeden alınan bir vergi olarak değil sermayenin iradı üzerinden alınmakta olan bir vergi olarak değerlendirilmektedir. Esas olarak, menkul kıymetlerin satılması, bu kıymetlere yatırılan sermayenin getirisinin değil de kendisinin iadesi olması nedeniyle menkul sermaye iradı sayılmadığı değerlendirilmesi yapılmaktadır (Pallı, 2007, s.48).

2.5. Menkul Sermaye İratlarında Elde Etme

Menkul sermaye iratlarında elde etmenin hukuki ve ekonomik tasarruf gerçekleştiği zaman ortaya çıktığı kabul edilmektedir(MBHUD, 2018, s.331).

Türlerine göre menkul sermaye iratları değerlendirilecek olursa;

-Hisse senetlerinin kar payları, bunların kurum tarafından ödenmeye başlama imkanı olduğu zamanda elde edilmiş sayılır. Kurumun kar paylarını ödemeyi karara bağladığı ve kar paylarının emre hazır tutulduğu zaman elde etme tarihi olarak kabul edilmektedir. Kar payı ödemesi hisse senetlerinin bir banka şubesine ibrazı durumunda ödeme başlamışsa hissedar, kar payını söz konusu bankadan henüz tahsil etmese bile elde etmiş sayılmaktadır.

- İştirak hisselerinden dolayı oluşan kazançlarda elde etme tarihi dağıtılmasına karar verilmiş karın ödenmeye başladığı tarihtir.

- Tahvil faizlerinde ve Hazine bonusu ile TOKİ ve Özelleştirme İdaresi tarafından çıkarılan menkul kıymetlerin kazançları ile ilgili elde etme tarihi faiz kuponu üzerinde yazılı vadedir.

-Alacak faizlerinde ve mevduat faizlerinde; faizin peşin olarak alındığı durumda alındığı tarih elde etme tarihi olmakla birlikte faizin vade sonunda alınacağı durumda ise vade tarihidir.

- Hisse senetleri ve tahviller söz konusu olduğunda ise vadesi gelmemiş kuponların satışının yapıldığı tarihtir.

- İskonto edilen senetlerden doğan kazançlarda iskonto edenin (çek veya poliçeyi) bankadan tahsilatı yaptığı tarihte menkul sermaye iradı elde edilmiş sayılmaktadır.

- “Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları ile kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları” ve katılım bankaları tarafından ödenen kar paylarında elde etme tarihi kar payının dağıtılmaya başlandığı gün olarak kabul edilmektedir.

- Repo gelirlerinde elde etme tarihi belirlemede, menkul kıymetlerin geri alım veya satım taahhüdüyle iktisap edildikleri veya elden çıkartıldıkları tarih dikkate alınmaktadır (MBHUD, 2018, s. 331, 332).

Tam mükellef gerçek kişiler açısından yurt dışında kazanılan gelirler, mükellefin bunları Türkiye'de hesaplarına intikal ettirdiği yılda, Türkiye'de hesaplara intikal ettirilmemesinin mükellefin iradesinde olmayan sebeplerden kaynaklandığı hallerde ise mükellefçe bu kazançlara tasarruf edilebildiği yılda elde edilmiş sayılmaktadır (Deloitte, 2017, s.7-8)

2.6. Safi İradın Saptanması

Menkul Sermaye İratlarının safi tutarının tespitinde bazı giderlerin indirilmesi GVK' nın 78. maddesinde kabul edilmiştir. Bu giderler şunlardır;

1. “Depo etme ve sigorta ücretleri gibi menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler”,
2. “Temettü hisseleri ile faizlerin tahsil giderleri (şirket toplantılarına bizzat veya bilvekele iştirak gibi sermayenin idaresi için yapılan giderler irattan indirilmez)”,
3. “Menkul kıymetler ve bunların iratları için ödenen her türlü vergi, resim ve harçlar (Gelir Vergisi irattan indirilmez.)”

Muhafaza için yapılan giderler, menkul kıymetleri saklamak için kiralanmış kasalar dolayısıyla ödenen kira bedelleri gibi giderlerdir.

Kar payı ve faizlerin tahsili için yapılan giderlere ise, bankaların muhafaza giderleri dışında müşterileri adına, vadesi geldiğinde menkul kıymetlerin kar payı ve faizlerini tahsil etmeleri karşılığında aldıkları ücretler örnek olarak verilebilir.

Ayrıca, menkul kıymetler ile bunlardan sağlanan irat dolayısıyla ödenen damga vergisi gibi vergiler safi tutarın tespitinde indirilebilmektedir (MBHUD, 2017, s.304).

Yukarıda sayılan giderler elde edilmiş olan menkul sermaye iradı tutarından büyükse artan kısmın zarar olarak kabul edilmesi GVK'nın 88. maddesine göre mümkün bulunmaktadır. "*Menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarında, gider fazlalığından doğanlar hariç, sermayede vukua gelen eksilmeler zarar addolunmaz*" düzenlemesi gereği söz konusu artan kısmın zarar olarak kabulü sağlanmış ancak sermayenin kendisinde oluşan eksilmelerin zarar sayılmayacağı belirtilmiştir. Örnek olarak; bir eurobondun değeri kurdaki değişimler yüzünden alım bedelinin altına düştüğü durumda, aleyhte oluşan farkın zarar olarak kabulü ve diğer gelir unsurlarından elde edilmiş kardan mahsubu mümkün bulunmamaktadır (MBHUD, 2018, s. 333).

2.7. İndirim Oranı

İndirim oranı uygulaması, GVK'nın 76. maddesinin ikinci fıkrasında yer almakta iken 2006 yılı başından sonraki gelirler için mevzuat olarak kaldırılmıştır. Fakat geçici 67. madde düzenlemesine göre 2006 yılı başından önce (01.01.2006 tarihi öncesi) ihraç edilmiş olan her çeşit tahvil ve Hazine bonosundan elde edilmiş olan menkul sermaye iratlarının vergilenmesinde 31.12.2015 tarihi bazlı hükümler geçerli olduğu için indirim oranı uygulaması söz konusu gelirler için geçerlidir.

İndirim oranı "213 sayılı Kanuna göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi" yoluyla tespit edilmektedir. GVK düzenlemesi gereği, indirim oranı ticari işletmelere dahil

söz konusu gelirler hakkında ve “döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen menkul sermaye iratlarının beyanında” uygulanmamaktadır (madde 76/2)

Dolayısıyla, 2006 yılından önce Türk Lirası cinsinden ihraç edilmiş olan; Hazine bonusu ve Devlet tahvillerinden 2018 yılında elde edilen ve 2019 yılında elde edilecek olan menkul sermaye iratları için indirim oranı uygulaması devam etmekle birlikte “31 Aralık 2018 tarihli 3. mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanan 305 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği” ile 2018 yılında elde edilen söz konusu iratlar için beyanda uygulanacak söz konusu indirim oranı %140,41 olarak tespit edilmiştir.

İndirim oranının tespitinde kullanılan 2018 yılı için yeniden değerlendirme oranı %23,73 olarak hesaplanmış ve aynı dönemde “Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranı” ise %16,90 olarak açıklanmıştır. Böylece, söz konusu menkul sermaye iratları açısından “2018 yılı gelirlerine uygulanacak indirim oranı birden büyük (%140,41)” olmaktadır (“305 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği”).

İndirim oranının birden büyük olması nedeniyle, 2018 yılında elde edilmiş olan ve 2006 yılından önce ihraç edilmiş olan “her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile TOKİ ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden” elde edilen gelirler beyan edilmemiştir (305 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği).

2.8. İstisnalar

Menkul sermaye iratları ile ilgili istisnalar esasen 6728 Sayılı Kanun’un 11. maddesiyle “09.08.2016 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere” GVK 22. maddesinin değiştirilmiş hali ile düzenlenmiştir.

2.8.1. Tek Primli Yıllık Gelir Sigortalarından Yapılan Ödemelere İlişkin İstisna Uygulaması

Yapılan değişiklik ile “sigorta süresi en az on yıl veya ömür boyu olan tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemelerin” bütünü GVK yönüyle istisnadır. Sigorta süresi on yıldan kısa tek primli yıllık gelir sigortalarından bireylere yapılan ödemeler ise gelir vergisi istisnası kapsamı dışındadır (MBHUD, 2018, s. 335; “293 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği”).

Sigorta süresi en kısa on yıl veya ömür boyu olan tek primli yıllık gelir sigortalarından on yıl tamamlanmadan ayrılma durumunda yapılan ödemelere gelir vergisi istisnası uygulanmayacak, bu ödemeler üzerinden GVK 94. madde birinci fıkra (15) numaralı bent (a) alt bendi düzenlemesine göre %15 oranında gelir vergisi kesintisi yapılacaktır. Kesinti, ayrılma tarihinde yapılan ödemelerin kapsadığı irat tutarı üzerinden yapılacaktır. Söz konusu irat tutarı; “varsa fesih ve işтира kesintisi indirilmeden önceki birikim tutarından, yatırıma yönlendirilen tutar indirilerek” hesaplanacaktır (MBHUD, 2018, s. 335; GVK madde 75).

Ayrıca 293 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği’nde yer aldığı üzere; “Sigorta süresi en az on yıl veya ömür boyu olan tek primli yıllık gelir sigortalarından vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle on yıl tamamlanmadan ayrılma halinde ise söz konusu irat tutarları üzerinden tevkifat yapılmayacaktır” (293 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği).

2.8.2. Tek Primli Yıllık Gelir Sigortalarına Yapılan Aktarımlarda İstisna Uygulaması

Yukarıda bahsedilen değişikliğin bir diğeri ise GVK’nın 22. maddesinde 2. fıkra ile düzenlenen istisnadır. Böylece, tüzel kişiliği bulunan emekli sandıkları, yardım sandıkları ve sigorta ve emeklilik şirketlerinden on yıl süresince prim/aidat ödemiş olarak ayrılanlarla ölüm, maluliyet ya da tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlar ile “bireysel emeklilik sisteminden; emeklilik hakkı kazananlar ve bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi

zorunlu nedenlerle ayrılanlar kendilerine yapılan ödemeleri” sigorta süresi on yıl ve fazla ya da “ömür boyu olan tek primli yıllık gelir sigortalarına” yatırmaları halinde, bahsedilen sigortalar için yatırılan kısma isabet eden ödemelerin kapsadığı irat tutarları “(Devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil)” gelir vergisinden istisna edilmiştir (“293 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği”).

Aktarım sebebiyle gelir vergisinden müstesna olan kazanç tutarı; “sigorta poliçelerinden yapılan aktarımlarda varsa fesih ve iştirak kesintisi indirilmeden önceki birikim tutarından, yatırıma yönlendirilen tutar indirilerek” bulunacaktır. Bireysel emeklilik sisteminden ayrılanların yaptığı aktarımlardaysa istisna edilen irat tutarı, “hak kazanılan Devlet katkısı ve getirileri dahil ödemeye konu toplam birikim tutarından, (varsa ertelenmiş giriş aidatı indirilmeksizin) ödenen katkı payları ve Devlet katkısının hak edilen kısmının” indirilmesi sonucu hesaplanacak tutardır. Söz konusu aktarımlar nedeniyle GVK’nın 94. maddesinin sırasıyla 15 ve 16 numaralı bendine göre tevkifat yapılmayacaktır (“293 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği”; MBHUD, 2018, s. 336).

2.8.3. Geçiş Dönemi Uygulaması

Geçiş dönemi uygulaması olarak ise; değişikliklerin yürürlüğe girmesinden evvel imzalanmış olan tek primli yıllık gelir sigortası sözleşmeleri ile alakalı ödemeler açısından, söz konusu değişiklik gerçekleşmeden evvelki hükümler uygulanacaktır. Değişiklik öncesi hüküm “Tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemelerin tamamı gelir vergisinden müstesnadır” olduğu için “09.08.2016 tarihinden önce” imzalanmış bütün “tek primli yıllık gelir sigortası” sözleşmeleriyle alakalı ödemelerin hepsi gelir vergisinden istisna tutulmuştur. Söz konusu istisnanın uygulanmasında ise sigorta süresi ile poliçenin sonlandırılma tarihi önemli değildir (“293 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği”).

2.8.4. Kar Paylarında İstisna

Kar paylarına GVK'nın 22. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Tam mükellef kurumlardan elde edilen, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kar paylarının yarısı gelir vergisinden müstesnadır.*" denilerek istisna getirilmiştir. Ayrıntıları ve uygulama esasları ise "*İstisna edilen tutar üzerinden 94 üncü madde uyarınca tevkifat yapılır*" ve "*tevkif edilen verginin tamamı, kar payının yıllık beyanname ile beyan edilmesi durumunda yıllık beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilir*" şeklinde belirtilmiştir. Böylece, tam mükellef kurumların payları dolayısıyla elde edilen kar paylarının vergilendirilmesinde yarısının istisna kapsamına girdiği hüküm altına alınmıştır. Ancak elde edilmiş olan bu kar payından kurumca tevkifat yapılacaktır.

2.9. Geçici 67. Madde Uygulaması

GVK'nın geçici 67. maddesi suretiyle, menkul kıymetler ve sermaye piyasasının diğer araçlarının satımı ile elde tutulmaları sayesinde kazanılan gelirler, repo gelirleri, mevduat sayesinde kazanılan gelirlerin vergilendirilmesi düzenlenmiştir (GİB, 2019b, s. 1)

Kesinti uygulaması, Bankalar Kanunu uyarınca Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar ve Sermaye Piyasası Kanunu çerçevesinde faaliyetlerini ülkemizde gösteren aracı kurumlar vasıtasıyla sayıca çok olan mükellef kitlesinin elde ettiği gelirlerden kesinti yapılan vergilerin, bahsedilen kurumlar aracılığıyla "sorumlu" olarak beyan edilmesini sağlamak üzere getirilmiştir. Geçici 67. madde düzenlemesiyle, 01.01.2006 tarihinden itibaren çıkarılmış olan tüm tahvil ve Hazine bonoları, TOKİ ve Özelleştirme İdaresince ihracı gerçekleşmiş menkul kıymetler ile 01.01.2006 tarihinden sonra edinilen diğer sermaye piyasası araçları ve menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesine dair esaslar belirlenmiştir (MBHUD, 2018, s. 633).

Geçici 67. madde uygulaması ile kesintiye tabi olan gelirler aşağıdaki gibidir,

- Hisse senedi alım-satım kazançları,
- Devlet tahvili ve Hazine bonolarından kazanılan faiz gelirleri ve bunların alım-satımından elde edilen kazançları,
- Özel sektörün bono ve tahvillerinin faiz gelirleri ve bunların alım-satımından elde edilen kazançları,
- Mevduattan elde edilen faizler,
- Repo yapmak suretiyle elde edilen gelirler,
- Kar paylarından; faizsiz olarak kredi verenlere ödenenler ile kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı olarak ödenenler ve katılım bankalarınca katılma hesabı karşılığı olarak ödenenler,
- Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen gelirler,
- Diğer menkul kıymetlerin gelirleri (Vadeli işlem, opsiyon ve menkul kıymet piyasalarında işlem gören)
- Faiz gelirlerinden; Hazinesinin veya diğer kamu tüzel kişiliklerinin çıkardığı menkul kıymetlerin gelirleri ve bunların alım-satım kazançları.
- Ödünç işlemlerinden sağlanan gelirler (Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının)
- Aracı kuruluş varantlarından kazanılan gelirler
- “Altına dayalı devlet iç borçlanma senetleri ve altına dayalı kira sertifikalarından kazanılan kazançlar” (Vergi Müfettişleri Derneği [VMD], 2019, s. 491, 492; GİB, 2019b, s. 2)

Aşağıdaki gelirler ise geçici 67. madde gereğince tevkifat kapsamında bulunmamaktadır;

- Hisse senetlerinin kar payları,
- Hazinece (Eurobond) ve varlık kiralama şirketleri tarafından yurt dışında çıkarılan menkul kıymetlerin alınıp satılması ve itfaları dolayısıyla elde edilen getirilerle bunlara dair dönemsel getirilerinin tahsili,

- Tam mükellef kurumların Borsa İstanbul'da işlem görmekte olan ve bir yıldan uzun süreyle elde tutulmuş olan hisse senetlerinin elden çıkarılması dolayısıyla kazanılan gelirler,
- Sürekli bir şekilde "portföyünün en az %51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler",
- Tam mükellef kurumlarca yurt dışında çıkarılan tahvillerden kazanılan faiz gelirleri,
- Tam mükellef varlık kiralama şirketlerince yurt dışında çıkarılan kira sertifikalarından kazanılan gelirler (GİB, 2019b, s.1-2; MAZARS, 2019, s.29)

Ticari faaliyet çerçevesinde elde edilen gelirler geçici 67. maddenin uygulaması kapsamında ticari kazanç hükümlerine uygun olarak vergilendirilecektir. Madde düzenlemesi gereği bu şekilde elde edilen gelirler ticari kazançlara dair verilecek beyanname içinde yer alacaktır (MBHUD, 2018, s. 675). Beyan edilecek gelirden hesaplanan gelir vergisi tutarından söz konusu madde gereğince kesilmiş olan vergiler mahsup edilecek ve bu işlem sonrasında kalan bir bakiyenin bulunması durumunda kalan tutar genel hükümlere uygun olarak red ve iade edilecektir (GİB, 2019b, s. 13)

Menkul sermaye iratlarının birçoğunun kesinti yoluyla vergilendirilmesi sistemi olan geçici 67. madde düzenlemesinin mükelleflere getirdiği kolaylık olarak düşünülebilecek özelliği; elde edilen gelirlerin yıllık beyanname ile beyanına gerek kalmamasıdır. Ancak mükelleflerin (tam ve dar) diğer sermaye piyasası araçları ile menkul kıymetlerin satılması sonucu kazançları dolayısıyla yıllık beyanname verebileceklerine dair imkan da madde ile tanınmıştır (geçici madde 67/11).

Elden çıkarma dolayısıyla beyan edilecekleri kazançtan, mükellefler, aynı çeşit kıymetlerden olan zararlarını düşebilmektedirler. Verilecek beyannameye yer alan beyan edilen gelire ise yüzde 15'lik tek oran uygulanacağı kanun maddesi ile belirlenmekle beraber oran konusunda yıllar içinde değişiklikler olmuştur. Söz konusu beyanname ise 269 seri numaralı

Gelir Vergisi Genel Tebliği ekinde bulunan beyannamedir. Beyan edilecek gelirden hesaplanacak vergiden ise yıl içerisinde kesilmiş olan vergilerin düşülme olanağı vardır. Düşülemeyen tutarın red ve iade edilmesi de genel hükümler kapsamında mümkündür (GİB, 2019b, s. 14-15)

2.10. Menkul Sermaye İratlarının Beyanı ve Gelirin Toplanması

Gelir Vergisi Kanunu'nda yer alan gelir unsurlarının beyan edilip edilmeyeceği, birden fazla gelir unsurunun elde edilmiş olması halinde nasıl beyan edilecekleri ve dolayısıyla gelirin nasıl toplanacağı hususu birçok düzenlemenin bir arada ele alınmasını gerektiren karmaşık bir konudur. GVK'nın 85. maddesine göre mükelleflerin, "kanunun 2. maddesinde yazılı kaynaklardan bir takvim yılı içinde" (ya da vergilendirme dönemlerinde) elde ettikleri vergiye tabi kazanç ve iratlar için yıllık beyanname vermeleri ve bunları yıllık beyannamede toplamaları esastır. Esas kural bu şekilde gelirin toplanması ve beyanı olmasına rağmen GVK'nın 86. maddesinde bu kuralın istisnası olarak beyan dışı bırakılacak yani beyannameye dahil edilmeyecek gelir unsurları düzenlenmiştir. Buna göre tam mükellefiyette;

- "Gerçek usulde vergilendirilmeyen zirai kazançlar",
- "Kanunun 75. maddesinin (15) ve (16) numaralı bentlerinde yazılı menkul sermaye iratları",
- "Kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısmı",
- "Tek işverenden alınmış ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücretler"
- "Vergiye tabi gelir toplamının [(a) ve (b) bentlerinde belirtilenler hariç] 103 üncü maddede yazılı tarifinin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (305 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği belirlemesine göre 2019 yılı için 40.000- TL) aşmaması koşuluyla, Türkiye'de tevkifata tabi tutulmuş olan; birden fazla işverenden elde edilen ücretler, menkul sermaye iratları ve gayrimenkul sermaye iratları",
- "Bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı (305 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği belirlemesine göre 2019 yılı için)

2.200-TL'yi aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları”,

dar mükellefiyette ise “tamamı Türkiye’de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan; ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratlar”

için yıllık beyanname verilmeyecek ve diğer gelirler dolayısıyla yıllık beyanname verilmesi durumunda ise beyannameye dahil edilmeyeceklerdir. Yine geçici 67. maddenin 7. ve 8. fıkraları düzenlemesi gereği madde kapsamında kesinti yapılmak yoluyla vergilendirilecek gelirler için de tam mükellef gerçek kişiler yıllık beyanname vermeyecekler ve başka gelirler için verecekleri beyannameye bu gelirlerini dahil etmeyeceklerdir (MBHUD, 2018, s. 401, 402).

Söz konusu düzenlemeler ışığında menkul sermaye iratlarının beyan edilip edilmeyeceği konusunda tutara ve unsura özgü belirlemeler yapılmaktadır.

Buna göre tutarının ne olduğuna dikkat edilmeksizin beyan edilmesine gerek olmayan ve diğer gelir unsurları sebebiyle verilecek beyannameye de dahil edilmeyen menkul sermaye iratları;

a) GVK’nın Geçici 67. maddesi gereği vergi kesintisine tabi tutulmuş (Ticari kazançla ilişkisi olmamak şartıyla);

- “Mevduat faizleri”,
- “Özel finans kurumlarınca (Katılım Bankaları) kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları”,
- “Repo kazançları”.

b) “Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından ayrılmalar nedeniyle yapılan ödemeler” ile “bireysel emeklilik sisteminden ayrılanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarları”.

c) Kurumlar vergisi mükellefleri tarafından 31.12.1998 ve daha evvelki tarihlerde sona eren hesap dönemleri içinde elde edilen kazançların dağıtılması durumunda gerçek kişilerce elde edilen kar payları.

d) Kurumlarca karlarını sermayeye ilave etmek yoluyla kar dağıtımını yapmaları durumunda gerçek kişi olan ortaklar tarafından elde edilmiş olan kar payları (GİB, 2019a, s. 3).

Menkul sermaye iratlarından bazılarının, belli bir tutarı geçmeleri durumunda beyan edilmelerine gerek bulunmaktadır. Bu menkul sermaye iratları; Türkiye’de stopaja tabi değildirler ve bu gelirlere istisna da uygulanmamaktadır. Elde edilen söz konusu menkul sermaye iratları (305 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği belirlemesine göre 2019 yılı için) 2.200-TL’yi tutar olarak geçiyorsa yıllık beyannamede yer almak durumundadırlar. Beyan durumunun bu özelliği GVK’nın 86. maddesinde hüküm altına alınmıştır (86/1-d)

Aşağıdaki gelirler 2019 yılı için 2.200-TL’yi tutar olarak geçiyorsa yıllık beyannameyle beyan edilmek durumundadırlar.

- 1- Off-shore (kıyı bankacılığı) bankacılıktan elde edilen faiz gelirleri,
2. “Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen bedeller (01/01/2006 tarihinden önce ihraç/iktisap edilenler)”,
3. “İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kâr paylarının devir ve temlik karşılığında” alınanlar,
4. “Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri”,
5. “Yurt dışından elde edilen diğer menkul sermaye iratları (faiz, repo, kâr payı vb.)”,
6. Alacak faizlerinin tüm türleri (GİB, 2019a, s. 4).

Uygulamada dikkat edilmesi gereken bir nokta ise belirlenen tutarın istisna anlamına gelen bir tutar olmamasıdır. Belirlenen tutarı (2019 yılı için 2.200-TL’yi) aşan menkul sermaye iradı elde edilmesi durumunda elde edilmiş olan gelir tutarının bütününün beyan edilmesi gerekecektir. Ayrıca belirlenen tutar, yukarıda sayılan tek tek her bir gelir çeşidi için değil toplamları ve hatta elde edilmişse gayrimenkul sermaye iratlarının bu

toplama eklenmiş tutar toplamı açısından bir çıta oluşturmaktadır (GİB, 2019a, s. 4).

2.11. Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesinin Esasları

Menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesine dair esaslar, menkul sermaye iratları sayılan gelirlere göre ayrıntılı olarak izleyen bölümlerde açıklanacaktır.

2.11.1. Kar Payları

Gerçek kişilerce “tam mükellef kurumlardan elde edilen ve GVK’nın 75. maddesinin ikinci fıkrasının birinci, ikinci ve üçüncü bentlerinde” yer alan

* “Her türlü hisse senetlerinin kar payları” (yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları ile ipoteye dayalı menkul kıymetlere ve varlığa dayalı menkul kıymetlere ödenen kar payları)

* İştirak hisselerinden doğan kazançlar

* “Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine” verilmiş olan kar paylarının brüt tutarlarının yarısı GVK’nın 22. maddesi gereğince vergiden istisna edilmiştir.

Burada önemli olan husus dar mükellef kurumlardan elde edilen kar paylarında söz konusu istisnanın bulunmamasıdır. İstisna tam mükelleflerden kazanılmış kar payları konusunda getirilmiştir (MBHUD, 2018, s. 323).

Tam mükellef gerçek kişilerce istisna edilen tutar indirildikten sonra kalan kar payları ve iştirak kazançları vergiye tabi gelir olarak dikkate alınıp, beyan edecek başka bir gelir bulunmaması durumunda beyan sınırını (2019 yılı gelirleri için geçerli olan 40.000- TL) aşıyorsa beyan edeceklerdir. Tam mükellef gerçek kişiler tarafından, tam mükellef kurumlardan elde ettikleri söz konusu kar paylarının bütünü üzerinden GVK’nın 94. maddesinin (6/b-i) bendi gereğince %15 oranında stopaj (kesinti) yapılmaktadır. Kar payı ve iştirak

kazançlarının beyan edilmesi durumundaysa kesinti yoluyla kesilen verginin hepsi hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilebilmektedir (Gök, 2018, s. 88). Mahsup sonrası kalan tutarın mükellefe iadesi mümkün bulunmaktadır.

Dar mükellef gerçek kişilere, dar mükellef kurumlara (Türkiye'de bir daimi temsilci veya işyeri vasıtasıyla kar payı elde edenler hariç) ve gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulmuş dar mükelleflere; tam mükellef kurumlar tarafından dağıtılan, "75. maddenin ikinci fıkrasının bir, iki ve üç numaralı bentlerinde yazılı kar paylarından" (karın sermayeye eklenmesi durumunda kar dağıtımı sayılmamakta) GVK'nın 94/1-6-b maddesine göre %15 oranında stopaj (kesinti) yapılmaktadır (Türkay, 2018).

Dar Mükellef kurumların dağıttıkları kar payları Türkiye'de kesintiye tabi tutulmamıştır. Çifte vergilemeyi önleme anlaşmaları dışarıda tutulduğunda, tam mükellefler tarafından dar mükellef kurumlardan sağlanan kar payları ise GVK'nın 86/1-d maddesi gereği belirlenen tutar dikkate alınarak (2019 takvim yılı için 2.200-TL) beyan edilmelidir. GVK'nın 22. maddesi gereğince vergiden istisna edilen kar payları tam mükellef kurumlardan elde edilenler için geçerlidir. Bu yüzden dar mükellef kurumların dağıttıkları kar paylarının tamamı beyan edilecek, istisna uygulanmayacaktır (MBHUD, 2018, s. 327, 328).

Kar paylarının vergilendirilmeleri, ait oldukları kurum kazancının elde edildiği döneme göre özellik göstermektedir.

GVK'nın geçici 62. maddesine göre kurumların 31.12.1998 tarihinden önceki dönemlere ait kurum kazancından gerçek kişilerce elde edilen kar payları gelir vergisine tabi değildir ve tutarı ne olursa olsun beyan edilmemektedir.

Ayrıca, 01.01.1999 ila 31.12.2002 tarihleri arasında sağlanan, kurumlar vergisine tabi olmayan kazançların dağıtılmasıyla elde edilen kar payları ve ayrıca GVK'nın geçici 61. maddesi çerçevesinde kesintiye tabi tutulmuş olan "yatırım indirimine isabet eden kurum kazançlarının

dağıtılmasından elde edilen” kar paylarında; net olarak dikkate alınan kar payının 1/9’u kar payı tutarına eklenerek brüt kar payı tutarı elde edilecek, bu şekilde tespit edilen brüt kar payı tutarının yarısı (2019 için) 40.000,00-TL’yi aşması durumunda hesaplanan brüt kar payı tutarının yarısı beyan edilecektir. Bu durumda, kar payı üzerinden hesaplanan vergiden, beyannameye aktarılan brüt kar payı tutarının 1/5’i mahsup edilebilecektir (KPMG, 2018, s. 12). Yine, geçici 62. maddenin beşinci fıkrası gereğince söz konusu kar payları için GVK’nın 22. maddesinde bulunan istisna uygulanmayacaktır. Çizelge 2’de kar paylarının vergilendirilmesine ilişkin detaylı bilgiler yer almaktadır.

Çizelge 2. Kar Paylarının (Temettü) Vergilendirilmesi

TAM MÜKELLEF KURUM	TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MÜKELLEF KURUM	DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ
<ul style="list-style-type: none"> - Kesintiye tabi değildir. - Tam mükellef kurumlardan sağlanan kar payları kurumlar vergisinden istisnadır (KVK 5/1-a). - Yatırım ortaklıkları pay senetlerinden sağlanan temettü gelirleri bu istisnadan yararlanamaz. Kurumlar vergisine tabidir. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kar dağıtan kurumca %15 oranında stopaj yapılır. (Yatırım ortaklıkları pay senedi kar payları için kesinti oranı %0’dır.) - Tam mükellef kurumlardan sağlanan brüt temettü gelirinin (kesinti öncesi) yarısı vergiden istisnadır. - İstisna sonrası tutar diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile beraber 2019 yılı için 40.000TL’lik beyan sınırını aşması durumunda beyan edilecektir. (Gelir Vergisi Kanunu’nun Geçici 62. maddesinde geçen kazançlar hariç) - Ödenen kesintinin tamamı, beyanname üzerinde hesaplanan vergiden düşülür. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kar dağıtan kurumca %15 oranında kesinti yapılır. (Yatırım ortaklıkları pay senedi kar paylarında kesinti oranı %0’dır.) - Kesinti nihai vergidir. - Beyan edilmeyecektir. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kar dağıtan kurumca %15 oranında kesinti yapılır. (Yatırım ortaklıkları pay senedi kar paylarında kesinti oranı %0’dır.) -Kesinti nihai vergidir. - Beyan edilmeyecektir.

Kaynak: Türkiye İş Bankası A.Ş, https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/yatirim-urunleri/vergi-kilavuzu/Documents/2019_yili_vergi_rehberi_guncel_mart.pdf

2.11.2. Devlet Tahvili ve Hazine Bonoları

01.01.2006 tarihinden evvel ihraç edilmiş olan Hazine bonusu ve devlet tahvili faizleri ile Özelleştirme İdaresinin ve Toplu Konut İdaresinin çıkardığı menkul kıymetlerden kazanılan gelirler hakkında geçici 67. madde (9 numaralı fıkra) düzenlemesi; 31.12.2005'te yürürlükteki hükümlerin geçerliliğini öngörmüştür. Dolayısıyla bu tür gelirler hakkında GVK 94. madde uygulanıp tevkifat yapılacaktır ki yapılacak tevkifat için belirlenmiş olan oran yüzde 0'dır (VMD, 2019, s. 407; 2009/14592 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı). Ayrıca 01.01.2006 tarihinden evvel ihraç edilmiş olan söz konusu menkul kıymetlerden kazanılan gelirlerin beyanı için indirim oranı uygulaması dikkate alınmalıdır. İndirim oranının tespiti, "Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi" yoluyla Hazine ve Maliye Bakanlığınca gerçekleştirilmektedir (5281 sayılı Kanun ile kaldırılmadan önceki GVK madde 76/2 hükmü).

Hazine bonusu ve devlet tahvillerin Türk lirası cinsinden çıkarılanlarından kazanılan faizlerine (birden küçük çıkması durumunda) indirim oranı uygulanması sonrasında tespit edilecek tutar 2019 yılı için 40.000-TL'yi aşması durumu oluşursa bu faiz gelirin bütünü beyan edilecektir. Burada önemli olan husus, beyan edilmeye tabi olan başka menkul sermaye iratları yanında, üzerinden Türkiye'de kesinti yapılmış olmak şartıyla elde edilmiş gayrimenkul sermaye iratlarının da bu tutara eklenerek 40.000-TL beyan çitasının değerlendirilmesidir (EY, 2019, s. 17).

GVK 76/2 gereğince "dövizde, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen menkul sermaye iratlarının" beyan edilmesinde indirim oranı uygulanmamaktadır. İndirim oranının uygulanmayacağı bir başka durum ise ticari işletmelere dahil irat ve kazançların beyanı sırasındadır (TÜRMOB, 2018, s. 132, 133).

2018 yılında elde edilen söz konusu iratlar için beyanda uygulanacak söz konusu indirim oranı %140,41 olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla, 2018

takvim yılı içerisinde elde edilmiş; 01.01.2006 tarihinden önce çıkarılmış olan “her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden” sağlanan gelirler indirim oranının birden büyük olması dolayısıyla beyan edilmemiştir (305 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği). Çizelge 3’te 01.01.2006 tarihi **sonrasında** ihraç edilen Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarının 2018 yılı için vergilendirilme esasları özetlenmiştir.

Çizelge 3. Devlet Tahvili ve Hazine Bonoları Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Mükellefiyete Konu Gelir	GERÇEK KİŞİ		VERGİYE TABİ TÜZEL KİŞİ (KURUM)	
	Tam Mükellef	Dar Mükellef	Tam Mükellef	Dar Mükellef
Devlet Tahvili ve Hazine Bonusu Faiz Gelirleri 01.01.2006 tarihi sonrasında ihraç edilen	Kesintiye tabidir. Oran: Altına dayalı devlet iç borçlanma senetlerinde oran %0, diğerlerinde ise %10 Kesinti nihai vergidir. Beyan edilmez.	Kesintiye tabidir. Oran: Altına dayalı devlet iç borçlanma senetlerinde oran %0, diğerlerinde ise %10 Kesinti nihai vergidir. Beyan edilmez.	Anonim, eshamlı komandit, limited şirketlerle yatırım fonlarının elde etmiş olduğu kazançlar ile altına dayalı devlet iç borçlanma senetlerinde yüzde 0 oranında, diğer kurumların elde ettikleri kazançlar ise yüzde 10 oranında kesintiye tabidir. Beyana tabidir. Ödenen kesinti beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden düşülebilir.	Anonim, eshamlı komandit, limited şirket niteliğindeki yabancı kurumlarla Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulmuş yatırım fonu ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte oldukları Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen yabancı kurumların gelirleri, altına dayalı devlet iç borçlanma senetlerinde oran %0 ; diğer kurumların elde ettikleri gelirler ise %10 oranında kesintiye tabidir. Beyan edilmez. Kesinti nihai vergidir.

Kaynak: BDO, [http://www.denet.com.tr/tr/sirkuler.php?yil=2019,sirk44\(Ek2\)](http://www.denet.com.tr/tr/sirkuler.php?yil=2019,sirk44(Ek2))

Çizelge 3'te görüldüğü üzere, 01.01.2006 tarihi sonrasında ihraç edilmiş olan Hazine bonoları ve Devlet tahvillerinden elde edilecek olan faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde geçici 67/1. madde ve 2010/926 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile tam ve dar mükellef gerçek kişiler için %10 oranında kesinti yapılmaktadır (MBHUD, 2018, s. 313).

Hazine ve Maliye Bakanlığınca çıkarılan altına dayalı devlet iç borçlanma senetleri ile 4749 sayılı Kanun gereği kurulmuş varlık kiralama şirketlerince çıkarılmış olan altına dayalı kira sertifikaları sayesinde elde edilmiş olan kazançlar için kesinti oranı %0 olarak (22.09.2017 tarih, 2017/10840 sayılı BKK'da) belirlenmiştir. Bu gelirler için yıllık beyanname verilmemektedir (GİB, 2019b, s.8). Çizelge 4'te 01.01.2006 tarihi **evvelinde** ihraç edilen Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarının 2018 yılı için vergilendirilme esasları özetlenmiştir.

Çizelge 4. Devlet Tahvili ve Hazine Bonoları Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Mükellefiyete Konu Gelir	GERÇEK KİŞİ		VERGİYE TABİ TÜZEL KİŞİ (KURUM)	
	Tam Mükellef	Dar Mükellef	Tam Mükellef	Dar Mükellef
Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirleri 01.01.2006 tarihinden evvel çıkarılmış	Kesintiye tabidir. Oran: %0 Enflasyon indirimi uygulanır. İndirim uygulamasından sonra kalan faiz gelirlerinin toplamı, beyana tabi başka gelirler ile beraber ilgili yıl için geçerli beyan çitasını geçerse gelirin tamamı beyan edilir, geçmezse bu gelirler beyan edilmez. 2018 yılı gelirleri için ise; indirim oranının 1'den büyük tespiti dolayısıyla bu gelirler beyan dışı kalmışlardır.	Kesintiye tabidir. Oran: %0 Beyan edilmez.	Kesintiye tabidir. Oran: %0 Kurumlar Vergisine tabidir.	Kesintiye tabidir. Oran: %0 Beyan edilmez.

Kaynak: BDO, [http://www.denet.com.tr/tr/sirkuler.php?yil=2019,sirk44\(Ek2\)](http://www.denet.com.tr/tr/sirkuler.php?yil=2019,sirk44(Ek2))

2.11.3. Eurobondlar

Hazine tarafından yurt dışında elde edilen menkul kıymetlerden geçici 67. madde kapsamında kesinti yapılması söz konusu olmamaktadır (GVK geçici madde 67/2) Vergi uygulamaları bağlamında Eurobondlar, Hazine bonusu ve Devlet Tahvili gibi değerlendirilirler. Eurobondlardan sağlanan faiz gelirleri, GVK'nın 94/7-a bendi düzenlemesince %0 oranında kesintiye tabidirler. Eurobondlardan elde edilen faiz gelirlerine, (01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilenler açısından) -döviz cinsinden çıkarılmış olmaları sebebiyle- indirim oranı uygulanmamaktadır. Eurobond faiz gelirleri, 2019 yılına ilişkin beyan haddi olan 40.000-TL'nin (GVK madde 86/1-c) aşılması halinde beyana tabidirler. Dar mükellefiyete tabi olan kişiler için GVK 94/7. madde gereği yapılan kesinti nihai vergileme olmakta ve 86/2. madde gereğince de elde edilen faiz gelirleri beyan konusu edilmemektedir (MBHUD, 2018, s. 313). Eurobondların kupon faiz gelirinde önemli bir durum; kuponun tahsil edildiği tarih itibarıyla T.C. Merkez Bankası döviz alış kuru üzerinden Türk Lirasına çevrilmesidir. Eurobondun anapara kur farkı gelir olarak kabul edilmemektedir (EY, 2018, s.17). Çizelge 5'te Eurobond faiz gelirlerinin 2019 yılı için vergilendirilme esasları bulunmaktadır.

Çizelge 5. Eurobondların Vergilendirilmesi

TAM MÜKELLEF KURUM	TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MÜKELLEF KURUM	DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ
Stopaja tabidir (% 0). Kurumlar vergisine tabi.	Stopaja tabidir (%0). İtfa dolayısıyla oluşan anapara kur farkı gelir olarak kabul edilmemekte ve enflasyon indirimi uygulanmaz. Faiz gelirleri, kesintiye tabi tutulmuş olan diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile beraber, 2019 yılı için geçerli beyan sınırı 40.000-TL'yi geçerse gelirin tamamı beyan edilecektir.	Stopaja tabidir (% 0). Beyan edilmez.	Stopaja tabidir (% 0). Beyan edilmez.

Kaynak:EY, **Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi**
https://www.vergidegundem.com/documents/10156/4791949/EYMenkulKiyamet_2019.pdf/17e0eec3-0c4e-489a-962a-24bbe639a910

2.11.4. Mevduat Faizi ve Katılım Bankalarının Ödenen Kar Payları

GVK geçici 67. maddenin 4. fıkrasında yer alan “...75 inci maddenin ikinci fıkrasının (7), (12) ve (14) numaralı bentlerinde yazılı menkul sermaye iratlarından ödemeyi yapanlarca % 15 oranında vergi tevkifatı yapılır...” düzenlemesine istinaden aynı kanunun 75. maddesinin ikinci fıkrasının yedinci bendinde sayılan mevduat faizleri üzerinden kesinti yapılmaktadır. Ancak yapılan düzenlemenin ön hükmü olarak “bankalar arası mevduat ile aracı kurumların borsa para piyasasında değerlendirdikleri kendilerine ait paralarına yürütülen faizler” bu kesintiden hariç tutulmuştur.

Yukarıda sayılan menkul sermaye iratları üzerinden yapılacak kesinti oranı %15 olarak belirtilmişse de geçici 67. maddenin on yedinci fıkrasında Cumhurbaşkanı'nın kesinti oranlarını belli sınırlarda yeniden belirleyebilme yetkisinin bulunduğu düzenlenmiştir. Fıkranın değişmeden önceki haline istinaden de Bakanlar Kurulu, oranların belirlenmesinde yetkisini kullanmıştır. 53 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ve önceki Bakanlar Kurulu Kararlarına istinaden 2018 yılında mevduat faizlerine uygulanan kesinti oranlarına ilişkin bilgiler Çizelge 6 'da sunulmuştur.

Çizelge 6. Mevduat Faizleri (TL DTH)

TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ
02.01.2013 tarihinden itibaren açılan ya da vadesi yenilenen; A) TL cinsinden mevduatlar; • Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %15, • 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %12, • 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %10 oranda kesintiye tabidir. B) Döviz cinsinden tevdiat hesapları; • Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar	02.01.2013 tarihinden itibaren açılan ya da vadesi yenilenen; A) TL cinsinden mevduatlar; • Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %15, • 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %12, • 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %10 oranda kesintiye tabidir. B) Döviz cinsinden tevdiat hesapları; • Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar

Çizelge 6. Devamı

<p>(6 ay dahil) vadeli hesaplarda %18,</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %15, • 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %13 oranda kesintiye tabidir. • Kesinti nihai vergidir. • Beyan edilmez 	<p>(6 ay dahil) vadeli hesaplarda %18,</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %15, • 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %13 oranda kesintiye tabidir. • Kesinti nihai vergidir. • Beyan edilmez.
<p>31.08.2018 ile 30.11.2018 tarihleri arasında açılan ya da vadesi yenilenen;</p> <p>A) TL cinsinden mevduatlar;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %5, • 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %3, • 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %0 oranda kesintiye tabidir. <p>B) Döviz cinsinden tevdiat hesapları;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %20, • 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %18, • 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %13 oranında stopaja tabidir. • Kesinti nihai vergidir. • Beyan edilmez. 	<p>31.08.2018 ile 30.11.2018 tarihleri arasında açılan ya da vadesi yenilenen;</p> <p>A) TL cinsinden mevduatlar;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %5, • 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %3, • 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %0 oranda stopaja tabidir. <p>B) Döviz cinsinden tevdiat hesapları;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %20, • 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %18, • 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %13 oranında stopaja tabidir. • Kesinti nihai vergidir. • Beyan edilmez.

Kaynak: Privia, Vergi Rehberi 2019, Türkiye İş Bankası Özel Bankacılık, https://www.privia.com.tr/ContentManagement/Documents/vergi_rehber_i2019.pdf, s. 2

Menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesi; ekonomi yönetiminde kullanılabilecek bir araç olarak önemli bir yer edinebilir. Yapılan düzenlemeler ile sadece kaynakta kesinti ile vergilendirme yapıldığı düşünülse de kesinti

oranının yüksek ya da düşük olması -aslında- değişen ekonomik koşullara göre uygulanacak olan bir politika olarak yorumlanabilir.

Eroğlu ve Özbekler (2019) tarafından ortaya konulduğu üzere, Cumhurbaşkanı Kararı ile 31.08.2018 tarihinde uygulaması başlanılan, Türk lirası cinsi mevduatı teşvik ve aynı zamanda vadelerin uzamasını sağlamak için katkı sunmak üzere stopaj oranlarında değişiklik yapılmıştır. Değişiklik ile 31.08.2018-30.11.2018 tarihleri arasında açılmış olan yahut vadesi yenilenen 1 yıl ya da daha kısa vadeye sahip yabancı para mevduattan sağlanan faiz gelirlerinde kesinti oranları artırılmış ancak Türk Lirası mevduat hesapları için uygulanacak kesinti oranları ise düşürülmüştür. Söz konusu değişiklik sonrası; değişikliğin geçerli olduğu sürede Türk Lirası cinsinden mevduat vade dağılımının değişimine bakılarak, uzun vadeli Türk Lirası mevduatın sahip olduğu payın arttığı gösterilmiştir. 30.11.2018 tarihi itibarıyla 1 yıldan uzun vadeye sahip Türk Lirası mevduatların payının, değişikliğin başladığı dönem başına göre yüzde 93 oranında arttığı, 6 ay-1 yıl vadeye sahip mevduatların payının ise yüzde 99 oranında yükseldiği belirtilmiştir (Eroğlu ve Özbekler, 2019)

Kesinti oranlarına ilişkin olarak 21.03.2019 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 842 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile döviz tevdiat hesaplarına yürütülecek olan faizlerin vergilendirilmesine dair yeni oranlar belirlenmiştir. Söz konusu Karar ile; “2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının eki Kararın 1 inci maddesinin birinci fıkrasının d bendinin (1) numaralı alt bendi” değiştirilmiştir.

Belirlenen yeni oranlar ise;

- a) “Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda % 20”,
- b) “1 yıldan uzun vadeli hesaplarda % 18”
şeklindedir.

Yeni kesinti oranları; 21.03.2019 tarihinden sonra vadesiz ve özel cari hesaplara ödenecek olan faizler ve söz konusu tarihten sonra açılan ya da vadeleri yenilenen vadeli hesaplara ödenecek durumdaki faizlere uygulanacaktır (PWC, 2019).

Gerçek kişilerden tam mükellef olanların yurt dışındaki bankalardan sağladıkları mevduat faizleri; çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları dikkate alınarak 2019 yılı için beyan çıtası olan 2.200-TL'yi geçerse beyan edilmelidir. Bu durumda ise yurt dışında ödenmiş olan vergilerin GVK'nın 123. maddesi sayesinde mahsup edilmesi mümkündür (VMD, 2019, s. 417).

Aynı şekilde, katılım bankaları tarafından katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları vadelerine göre kesintiye tabidir. Bakanlar Kurulu'nun 2012/4116 No'lu Kararı'na istinaden ve 53 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı gereği "30.11.2018 tarihinden itibaren açılan veya vadesi yenilenen katılım bankaları tarafından katılma hesabı karşılığında ödenen kar paylarına" ilişkin kesinti oranları aşağıdaki gibi belirlenmiştir (R.G.T. : 01.01.2013).

Buna göre;

Katılım bankaları tarafından katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları üzerinden;

- "Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %15"
- "1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %12"
- "1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %10"
oranında kesinti yapılmaktadır.

Tevkifat oranlarına dair 21.03.2019 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 842 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile katılım bankaları tarafından döviz katılma hesaplarına ödenecek olan kar paylarının vergilendirilmesine dair yeni oranlar belirlenmiştir. Buna göre uygulanacak kesinti oranları;

- a) "Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %20"
- b) "1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %18"
şeklindedir.

Yeni kesinti oranları; 21.03.2019 tarihinden sonra vadesiz ve özel cari hesaplara ödenecek olan kar payları ve söz konusu tarihten sonra açılan ya da vadeleri yenilenen vadeli hesaplara ödenecek durumdaki kar paylarına uygulanacaktır (PWC, 2019).

Katılım bankaları tarafından katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları dolayısıyla yıllık beyanname verilmemektedir. Kesinti uygulamasında gelir sahibinin kişiliğinin gerçek/tüzel olmasının veya mükellefiyet türünün tam/ dar olmasının önemi mevcut değildir (GİB, 2019b, s. 11).

2.11.5. Repo Gelirleri

Repo gelirleri GVK'nın geçici 67. maddesinin dördüncü fıkrasınca %15 oranında kesintiye tabidir. Söz konusu gelirlere dair hesapların 01.01.2006 tarihinden evvel açılmış olmasının, cinsinin Türk lirası veya döviz olmasının yahut vadeli/vadesiz şeklinde açılmalarının kesinti açısından önemi bulunmamaktadır. Kesinti uygulamasında geliri elde edenin gerçek veya tüzel kişi olmasının yahut dar veya tam mükellef olmasının farklılık oluşturacak bir etkisi mevcut değildir. Elde edilen repo gelirleri için tam ve dar mükelleflerce tutarına bakılmaksızın yıllık beyanname verilmez ve geçici 67. madde kapsamında kazanılmış olan gelirlere dair verilen ihtiyari beyannameye de söz konusu gelirler dahil edilmezler (TÜRMOB, 2018, s. 147).

Repo gelirlerinin vergilendirilmesine ilişkin esaslar Çizelge 7 'de sunulmuştur.

Çizelge 7. Repo Gelirlerinin Vergilendirilmesi

TAM MÜKELLEF KURUM	TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MÜKELLEF KURUM	DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ
- %15 oranında stopaja tabidir.	- %15 oranında stopaja tabidir.	- %15 oranında stopaja tabidir.	- %15 oranında stopaja tabidir.
- Kurum kazancına dahil edilir (%20).	- Stopaj nihai vergidir.	- Stopaj nihai vergidir.	- Stopaj nihai vergidir.
- Stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir.	- Beyan edilmez.	- Beyan edilmez.	- Beyan edilmez.

Kaynak: <https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/yatirim-urunleri/vergi-kilavuzu/Documents/2017Y%C4%B1I%C4%B1%20MenkulK%C4%B1ym etveDi%C4%9FerSermayePiyasas%C4%B1Ara%C3%A7lar%C4%B1Verg ilendirme.pdf>

2.11.6. Özel Sektör Tahvil Gelirleri

Özel sektörece ihraç edilen tahvillerin faiz gelirleri yurt içinde ihraç edilip edilmedikleri ile ihraç tarihlerine göre farklı vergilendirme rejimlerine tabidir.

01.01.2006 tarihinden evvel ihraç edilen “özel sektör tahvillerin” vergilendirilmesi geçici 67. madde düzenlemesince 31.12.2005 tarihinde geçerli bulunan düzenlemeler esasında gerçekleşmektedir. Bu yüzden, söz konusu tarihten evvel ihraç edilen tahvillerden elde edilen gelirler üzerinden GVK 94/1-7 maddesi düzenlemesine istinaden %10 kesinti yapılmaktadır. Bu gelirlere indirim oranı (döviz cinsinden ihraç edilenler hariç) uygulanmaktadır. İndirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar her yıl için belirlenen beyan sınırından (2018 için 34.000-TL idi 2019 için 40.000-TL) büyük olması durumunda, beyan edilmektedir. Dar mükellef gerçek kişiler için ise %10 kesinti nihai vergileme olmakta ve GVK 86. maddesi gereği elde edilen bu gelirler beyan edilmemektedirler (VMD, 2019, s. 409).

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen özel sektör tahvillerinden banka ve aracı kurumlar aracılığıyla elde edilen faiz gelirlerinden geçici 67/1. madde düzenlemesine göre %10 kesinti yapılmaktadır. Üzerinden kesinti yapılan tahvil faizleri için beyanname verilmeyecek, kesinti nihai vergi olarak kalacaktır. 01.01.2006 tarihinden sonra banka ve aracı kurum aracılığı olmaksızın ihraç edilen özel sektör tahvil faizlerinden geçici 67/2. madde düzenlemesine göre ödemeyi yapanlar %10 oranında kesinti yapmaktadır. Üzerinden kesinti yapılan tahvil faizleri için beyanname verilmeyecek, kesinti nihai vergi olarak kalacaktır (Deloitte, 2017,s. 46).

Tam mükellef kurumların yurt dışında ihraç ettikleri tahviller ise, geçici 67. madde kapsamına giren diğer sermaye piyasası aracı veya menkul kıymet olarak sayılmadığından, geçici 67. madde kapsamında kesintiye tabi değildir.

Tam mükellef kurumların yurt dışında ihraç ettiği tahvillerden kazanılan faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde, 2011/1854 sayılı BKK ile değişen 2009/14592 sayılı Kararnamede bulunan oranlar ve vadeler göz önüne

alınarak GVK'nın 94. maddesi gereğince kesinti yapılmaktadır (GİB, 2019b, s. 9,10)

Buna göre;

Tam mükellef kurumların yurt dışında ihraç ettikleri tahvillerin;

- “Vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizlerinden %10”,
- “Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizlerinden %7”,
- “Vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizlerinden %3”,
- “Vadesi 5 yıl ve daha uzun olanlardan elde edilen faizlerinden %0”,

oranında kesinti yapılmaktadır. Tam mükellef olan gerçek kişiler, elde edilen bu tür faiz gelirlerinin, (2019 yılı için geçerli olan 40.000-TL'lik) beyan için belirlenmiş sınırı geçmesi durumunda, gelirlerini yıllık beyannameyle beyan ederler. Dar mükellef gerçek kişiler içinse yapılan kesinti nihai vergileme olacaktır ve söz konusu gelirler beyan edilmeyecektir (VMD, 2019, s. 410).

21.03.2019 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 842 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı yukarıda yer alan oranlarda değişiklik meydana getirmiştir. Tam mükellef kurumların yurt dışında ihraç ettikleri tahvillerin faizlerinin vergilendirilmesine dair yeni oranlar belirlenmiştir. Buna göre uygulanacak kesinti oranları;

- “Vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizlerinden %7”,
- “Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizlerinden %3”,
- “Vadesi 3 yıl ve daha uzun olanlardan elde edilen faizlerinden %0” şeklindedir.

Çizelge 8'de 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olanlar için 842 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı öncesi vergilendirme detayları verilmiştir. Dar mükellefler gerçek kişilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları dikkate alınmalıdır.

Çizelge 8. Özel Sektör Tahvil Gelirlerinin Vergilendirilmesi

TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ
1.1.2006 tarihinden sonra ihraç edilen:	1.1.2006 tarihinden sonra ihraç edilen:
<p>A) İhraç edilip Türkiye’de satılan tahviller;</p> <ul style="list-style-type: none"> • %10 oranında stopaja tabidir. • Stopaj nihai vergidir. • Beyan edilmez. 	<p>A) İhraç edilip Türkiye’de satılan tahviller;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stopaj oranı %10 • Stopaj nihai vergidir. • Beyan edilmez.
<p>B) İhraç edilerek yurt dışında satılan tahviller;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tam mükellef kurumlar tarafından ihraç edilerek yurt dışında satılan tahvillerin vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizler %10, vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %7, vadesi 3 yıl (3 yıl dahil) ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %3, vadesi 5 yıl (5 yıl dahil) ve daha uzun olanlardan elde edilen faizler %0 oranında stopaja tabidir. • Söz konusu stopaj, faiz ödemesini yapan ihraççı kurum tarafından yapılır. • Anapara kur farkı gelir sayılmaz. • Enflasyon indirimi uygulanmaz. • Elde edilen faiz gelirlerinin, stopaja tabi tutulmuş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarıyla birlikte 40.000 TL’lik beyan sınırını (2019 yılı için) aşması durumunda, gelirin tamamı beyan edilir. 	<p>B) İhraç edilerek yurt dışında satılan tahviller;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tam mükellef kurumlar tarafından ihraç edilerek yurt dışında satılan tahvillerin vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizler %10, vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %7, vadesi 3 yıl (3 yıl dahil) ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %3, vadesi 5 yıl (5 yıl dahil) ve daha uzun olanlardan elde edilen faizler %0 oranında stopaja tabidir. • Söz konusu stopaj, faiz ödemesini yapan ihraççı kurum tarafından yapılır. • Stopaj nihai vergidir. • Beyan edilmez.

Kaynak: Privia, Vergi Rehberi 2019, Türkiye İş Bankası Özel Bankacılık, https://www.privia.com.tr/ContentManagement/Documents/vergi_rehber_i2019.pdf, s.4

2.11.7. Kira Sertifikaları

Dar ve tam mükellef gerçek kişilerce, yurt içinde ihraç edilen kira sertifikası kira ödemeleri dolayısıyla elde ettikleri kazançlar geçici 67. madde gereğince kesintiye tabidir ve kesinti oranı %10 olarak belirlenmiştir. Gerçek

kişiler için %10 oranındaki kesinti nihai vergilemedir ve gelir yıllık gelir vergisi beyannamesine dahil edilmez (KPMG, 2019, s. 14).

Tam mükellef kurumların ise kira sertifikası kira ödemesi sayesinde kazandıkları gelirler üzerinden yüzde 0 oranında gelir vergisi kesintisi yapılmaktadır. Söz konusu gelir kurum kazancına dahil edilecektir. Dar mükellef kurumlar açısından ise kira sertifikası kira ödemesi sayesinde kazandıkları gelirler yüzde 0 oranında gelir vergisi kesintisine tabidir (KPMG, 2018, s. 21)

4749 sayılı Kanun gereği kurulmuş varlık kiralama şirketlerince çıkarılmış olan altına dayalı kira sertifikaları sayesinde 2018 yılında elde edilmiş olan kazançlar için kesinti oranı %0 olarak (22.09.2017 tarih, 2017/10840 sayılı BKK'da) belirlenmiştir. Bu gelirler için yıllık beyanname verilmemektedir (GİB, 2019b, s.8).

Varlık kiralama şirketleri tarafından yurt dışında ihraç edilen kira sertifikalarına geçici 67. madde hükümleri uygulanmayacağı maddede düzenlenmiştir (madde geçici 67/1 ve 2). Varlık kiralama şirketleri tarafından yurt dışında ihraç edilmiş olan kira sertifikaları sayesinde kazanılan kira gelirleri için GVK 94. maddesi gereğince ve 2011/1854 sayılı BKK'ya istinaden;

- “Vadesi 1 yıla kadar olanlara sağlanan gelirlerden %10”,
- “Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlara sağlanan gelirlerden %7”,
- “Vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olanlara sağlanan gelirlerden %3”,
- “Vadesi 5 yıl ve daha uzun olanlara sağlanan gelirlerden %0”,

oranında kesinti yapılmıştır (VMD, 2019, s. 414).

21.03.2019 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 842 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı yukarıda yer alan oranları değiştirmiştir. Tam mükellef olan varlık kiralama şirketlerinin yurt dışında ihraç ettikleri kira sertifikalarının dönemsel olan getirilerinin vergilendirilmesine dair yeni oranlar belirlenmiştir. Buna göre uygulanacak (21.03.2019 tarihinde yürürlüğe girmiş olan) kesinti oranları;

- “Vadesi 1 yıla kadar olanlara sağlanan gelirlerden %7”,
- “Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlara sağlanan gelirlerden %3”,
- “Vadesi 3 yıl ve daha uzun olanlara sağlanan gelirlerden %0”
şeklindedir.

Kira sertifikalarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesine ilişkin, 842 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı kapsamı dışındaki bilgiler Çizelge 9’da yer aldığı gibidir. Vergilendirmede Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarının dikkate alınması gerekmektedir.

Çizelge 9. Kira Sertifikalarının Vergilendirilmesi

TAM MÜKELLEF KURUM	TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MÜKELLEF KURUM	DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ
<p>A) İhraç edilerek Türkiye'de satılan kira sertifikaları;</p> <p>- Kira sertifikalarından elde edilen faiz kazançları sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir.</p> <p>- Altına dayalı kira sertifikaları tüm yatırımcılar için %0 oranında stopaja tabidir.</p> <p>B) İhraç edilerek yurtdışında satılan kira sertifikaları;</p> <p>-Tam mükellef kurumlar tarafından ihraç edilerek yurtdışında satılan kira sertifikalarının vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizler %7, vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %3, vadesi 3 yıl (3 yıl dahil) ve daha uzun olanlardan elde edilen faizler %0 oranında stopaja tabidir.</p> <p>- Söz konusu stopaj, faiz ödemesini yapan ihraççı kurum tarafından yapılır.</p> <p>-Kurum kazancına dahil edilir.</p> <p>- Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.</p>	<p>A) İhraç edilerek Türkiye'de satılan kira sertifikaları;</p> <p>- % 10 oranında stopaja tabidir.</p> <p>Altına dayalı kira sertifikaları tüm yatırımcılar için %0 oranında stopaja tabidir.</p> <p>B) İhraç edilerek yurtdışında satılan kira sertifikaları;</p> <p>-Tammükellef kurumlar tarafından ihraç edilerek yurtdışında satılan kira sertifikalarının vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizler %7, vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %3, vadesi 3 yıl (3 yıl dahil) ve daha uzun olanlardan elde edilen faizler %0 oranında stopaja tabidir.</p> <p>- Söz konusu stopaj, faiz ödemesini yapan ihraççı kurum tarafından yapılır.</p> <p>-Enflasyon indirimi uygulanmaz.</p> <p>- Elde edilen faiz gelirlerinin, stopaja tabi tutulmuş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte 40.000 TL'lik beyan sınırını (2019 yılı için) aşması durumunda, gelirin tamamı beyan edilir</p>	<p>A) İhraç edilerek Türkiye'de satılan kira sertifikaları;</p> <p>- Kira sertifikalarından elde edilen faiz kazançları sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir.</p> <p>- Altına dayalı kira sertifikaları tüm yatırımcılar için %0 oranında stopaja tabidir.</p> <p>B) İhraç edilerek yurtdışında satılan kira sertifikaları;</p> <p>-Tam mükellef kurumlar tarafından ihraç edilerek yurtdışında satılan kira sertifikalarının vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizler %7, vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %3, vadesi 3 yıl (3 yıl dahil) ve daha uzun olanlardan elde edilen faizler %0 oranında stopaja tabidir.</p> <p>- Söz konusu stopaj, faiz ödemesini yapan ihraççı kurum tarafından yapılır.</p> <p>- Stopaj nihai vergidir.</p> <p>- Beyan edilmez.</p>	<p>A) İhraç edilerek Türkiye'de satılan kira sertifikaları;</p> <p>- Stopaj oranı % 10 olarak belirlenmiştir.</p> <p>Altına dayalı kira sertifikaları tüm yatırımcılar için %0 oranında stopaja tabidir.</p> <p>B) İhraç edilerek yurtdışında satılan kira sertifikaları;</p> <p>-Tam mükellef kurumlar tarafından ihraç edilerek yurtdışında satılan kira sertifikalarının vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizler %7, vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %3, vadesi 3 yıl (3 yıl dahil) ve daha uzun olanlardan elde edilen faizler %0 oranında stopaja tabidir.</p> <p>- Söz konusu stopaj, faiz ödemesini yapan ihraççı kurum tarafından yapılır.</p> <p>- Stopaj nihai vergidir.</p> <p>- Beyan edilmez.</p>

Kaynak: Türkiye İş Bankası A.Ş., https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/yatirim-urunleri/vergi-kilavuzu/Documents/2019_yili_vergi_rehberi_guncel_mart.pdf

2.11.8. Yatırım Fonları Katılma Belgelerine Ödenen Kar Payları

01.01.2006 tarihinden evvel iktisap edilmiş olan menkul kıymet yatırım fonları katılma belgelerinin (fon katılma payının) fona iadesi dolayısıyla ödenen kar paylarının vergilendirilmesinde geçici 67. madde değil, 31.12.2005 tarihinde geçerli hükümler uygulanmaktadır. Buna göre GVK'nın geçici 55. maddesi düzenlemelerine gidilecektir.

GVK geçici 55. maddede yer alan *“1.1.1999-31.12.2005 tarihleri arasında elde edilen ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş bulunan ....menkul kıymetler yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları ..... için yıllık beyanname verilmez.”* hükmü gereği bu gelirler dolayısıyla beyana gerek bulunmamaktadır. Ayrıca madde devamında da *“diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez”* düzenlemesi ise söz konusu gelirlerin diğer gelirlere ilave edilip beyan edilmesinin de önündeki engeli oluşturmuştur. Ticari işletmelere dahil gelirler bakımından ise madde düzenlemesi geçerli değildir. Burada önemli husus kapsamın menkul kıymetler yatırım fonları katılma payları olmasıdır (VMD, 2019, s. 401).

01.01.2006 tarihinden sonra edinilmiş menkul kıymet yatırım fonları katılma belgelerinin (fon katılma payının) fona iadesi dolayısıyla ödenen kar paylarının vergilendirilmesinde geçici 67. madde uygulanmaktadır. Kesinti uygulamasında oran; hisse senedi yoğun fonların katılma belgelerinden elde edilen gelirler için %0, diğerleri için ise %10'dur. “Hisse Senedi Yoğun Fon” SPK tarafından çıkarılan “Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği'nde” (III-52.1) “fon toplam değerinin en az %80'i devamlı olarak menkul kıymet yatırım ortaklıkları payları hariç olmak üzere BİAŞ'ta işlem gören ihraççı paylarından oluşan fonlar” şeklinde tanımlanmaktadır. 01.01.2006 tarihinden edinilmiş menkul kıymet yatırım fonları katılma belgelerinin söz konusu şekilde vergilendirilmesinin bir istisnası ise geçici 67. maddenin birinci fıkrasında yer alan, *“sürekli olarak portföyünün en az %51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden”* çıkarılmalarında bahsedilen fıkra

hükümlerinin uygulanmayacağı hükmüdür. Dolayısıyla bu gelirler için kesinti yapılmayacaktır. Çizelge 10'da konuyla ilgili bilgiler detaylandırılmıştır.

Çizelge 10. Menkul Kıymet Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kar Paylarının Vergilendirilmesi

TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ
<ul style="list-style-type: none"> - Sürekli şekilde portföyünün en az % 51'i BİST'te işlem gören hisse senetlerinden oluşmakta olan yatırım fonlarının, bir yıldan uzun olarak elde tutulan katılma paylarından elde edilenler stopaja tabi değil. Beyan da edilmezler. - Hisse senedi yoğun fonların katılma paylarından elde edilenler % 0 oranında stopaja tabi. - Yukarıda belirtilen fonlar dışındaki yatırım fonu katılma paylarından elde edilenler %10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sürekli şekilde portföyünün en az % 51'i BİST'te işlem gören hisse senetlerinden oluşmakta olan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma paylarından elde edilenler stopaja tabi değil. Beyan da edilmezler. - Hisse senedi yoğun fonların katılma paylarından elde edilenler %0 oranında stopaja tabi. - Yukarıda belirtilen fonlar dışındaki yatırım fonu katılma paylarından elde edilenler %10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.

Kaynak: EY, Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi
https://www.vergidegundem.com/documents/10156/4791949/EYMenkulKiyamet_2019.pdf/17e0eec3-0c4e-489a-962a-24bbe639a910

2.11.9. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmeleri

GVK geçici 67. maddenin on üçüncü fıkrasında yer alan belirleme ile vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri diğer sermaye piyasası aracı olarak addolunmuştur. Bu şekilde, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin kesinti yoluyla vergilendirilmesine işaret edilmektedir.

Konuyla ilgili düzenlemeye göre; aracı kurumların ve bankaların taraf oldukları yahut bunlar vasıtasıyla gerçekleştirilen; "belirli bir vadede, önceden

belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte, ekonomik veya finansal göstergeye dayalı olarak düzenlenenler de dahil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizi alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri” maddenin uygulamaya geçişinde “diğer sermaye piyasası aracı” olarak değerlendirilmektedir.

Vadeli işlem ve opsiyon borsalarında yapılan işlemler ile tam ve dar mükellef kurumların aralarındaki sözleşmelere ilişkin düzenlemeler ise geçici 67. maddenin on dördüncü fıkrasında yer almaktadır. Madde hükmü; “Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 31/12/2008 tarihine kadar yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için (1) numaralı fıkroda belirtilen tevkifat oranı sıfır olarak uygulanır” şeklindedir. Bununla beraber “Tam ve dar mükellef kurumların (Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmayanlar hariç) aralarında yaptıkları vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançları bakımından bu madde hükümleri” uygulanmamaktadır. Ancak banka ve benzeri finans kurumlarına ilişkin olarak konuyla ilgili uygulamada Türkiye’de işyeri yahut daimi temsilci vasıtasıyla faaliyette bulunma şartı istenmemektedir.

Söz konusu on dört numaralı fıkra hükmü gereğince tam ve dar mükellef kurumların aralarında düzenledikleri vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançlarının madde uygulaması karşısındaki durumu çizelge halinde gösterilmiştir.

Çizelge 11. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Doğan Kazançların Vergilendirilmesi

Sözleşmenin Tarafları	Daimi Temsilci/ İşyeri	Geçici 67. Mad. GöreTevkifat
Tam Mük. Kurum - Tam Mük. Kurum	-	Yapılmayacak
Dar Mük. Kurum - Tam Mük. Kurum	Var	Yapılmayacak
Dar Mük. Kurum - Tam Mük. Kurum	Yok	Yapılacak
Dar Mük. Banka ve Benzeri Finans Kurumu- Tam Mük. Kurum	Var	Yapılmayacak
Dar Mük. Banka ve Benzeri Finans Kurumu- Tam Mük. Kurum	Yok	Yapılmayacak

Kaynak: 282 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, R.G.T: 19.01.2012, s. 28178

27.09.2017 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 2017/10840 sayılı BKK gereğince, hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri dolayısıyla %0, diğer vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri üzerinden ise 2010/926 sayılı BKK gereğince %10 kesinti yapılması gerekmektedir (MBHUD, 2018, s. 649).

Geçici 67 nci maddenin birinci fıkrası kapsamında, aracı kurumlar ile bankaların menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarından kazanılan gelirler üzerinden yapacakları kesinti, KVK'nın 2. maddesinin birinci fıkrası kapsamında yer alan mükelleflerle “münhasıran menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı getirileri ile değer artışı kazançları elde etmek ve bunlara bağlı hakları kullanmak amacıyla faaliyette bulunan mükelleflerden 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na göre kurulan yatırım fonları ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenenler” için ise %0 oranında uygulanmaktadır (282 Seri No'lu Gelir Vergisi Tebliği).

Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilmiş olan 2018 yılı gelirlerine geçici 67. madde uygulaması çizelge halinde gösterilmiştir.

Çizelge 12. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinin Vergilendirilmesi

TAM MÜKELLEF KURUM	TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MÜKELLEF KURUM	DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ
<p>1) Borsa İstanbul Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasasında (VİOP) yapılan işlemlerden;</p> <p>a) Anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile yatırım fonlarının elde ettiği kazançlar;</p> <p>- %0 oranında stopaja tabi.</p> <p>- Kurumlar vergisine tabi.</p> <p>b) Yukarıda sayılanların dışındaki kurumların ;</p> <p>- Hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı kontratlardan elde ettikleri kazançlar %0,</p> <p>- Diğer kontratlardan elde ettikleri kazançlar %10, oranında stopaja tabi.</p> <p>- Beyanname vermesi gereken kurumlar, ödenen stopajı beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edebilirler.</p> <p>2) VİOP dışında gerçekleşen işlemler;</p> <p>- Stopaja tabi değil.</p> <p>- Kurumlar vergisine tabi.</p>	<p>VİOP'ta ve VİOP dışında banka ve aracı kurum aracılığıyla;</p> <p>a) Hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı kontratlardan elde edilen kazançlar;</p> <p>- %0 oranında stopaja tabi.</p> <p>- Stopaj nihai vergidir.</p> <p>- Beyan edilmez.</p> <p>b) Diğer kontratlardan sağlanan kazançlar;</p> <p>- %10 oranında stopaja tabi.</p> <p>- Stopaj nihai vergidir.</p> <p>- Beyan edilmez.</p>	<p>1) VİOP'ta ve VİOP dışında banka ve aracı kurum aracılığıyla;</p> <p>a) Anonim, eshamlı komandit ve limited şirket niteliğindeki yabancı kurumlar ile Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonları ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Maliye Bakanlığınca belirlenen yabancı kurumlar tarafından elde edilen kazançlar;</p> <p>- %0 oranında stopaja tabi.</p> <p>- Stopaj nihai vergidir.</p> <p>- Beyan edilmez.</p> <p>b) Yukarıda sayılanların dışındaki kurumların;</p> <p>- Hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı kontratlardan elde ettikleri kazançlar %0,</p> <p>- Diğer kontratlardan elde ettikleri kazançlar %10, oranında stopaja tabi.</p> <p>- Stopaj nihai vergidir.</p> <p>- Beyan edilmez.</p> <p>2) Banka ve benzeri finans kurumlarının VİOP dışında banka ve aracı kurum aracılığıyla yaptıkları işlemlerden elde ettikleri kazançlar stopaja tabi değil.</p> <p>Genel hükümler uygulanır.</p>	<p>VİOP'ta ve VİOP dışında banka ve aracı kurum aracılığıyla;</p> <p>a) Hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı kontratlardan elde edilen kazançlar;</p> <p>- %0 oranında stopaja tabi.</p> <p>- Stopaj nihai vergidir.</p> <p>- Beyan edilmez.</p> <p>b) Diğer kontratlardan sağlanan kazançlar;</p> <p>- %10 oranında stopaja tabi.</p> <p>- Stopaj nihai vergidir.</p> <p>- Beyan edilmez.</p>

Kaynak: EY, 2018b, http://www.vergidegundem.com/documents/10156/4738729/MenkulKiymet_2018.pdf/9751123f-c147-4fb0-bd19-676db921d95f,
Erişim: 04.02.2018

2.11.10. Varantların Vergilendirilmesi

Aracı kuruluş varantlarından elde edilmiş olan gelirlerin vergilendirilmesinde geçici 67. madde hükümlerine gidilmektedir. Dayanak varlıklarına göre varantların vergilendirilmesinde oran belirlenmiştir. Buna göre "hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören aracı kuruluş varantları" kaynaklı gelirlerden yüzde 0 oranı uygulanarak kesinti yapılmaktadır (2017/10840 sayılı BKK). Bu tür gelirlerde yapılan kesinti nihai özelliktedir ve bu kazançlar için beyanname verilmemektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEĞER ARTIŞI KAZANÇLARI

3.1 Değer Artışı Kazançları Düzenlemesi

Değer artışı kazançlarının hangi gelirleri ifade ettiğine dair ipucu veren düzenleme GVK'nın 80. maddesinde kendini göstermiştir. Çünkü madde hükmü, Kanun'un önceki bölümlerinin dışında kalan irat ve kazançların vergilendirilmesinde değer artış kazançları ile arazi kazançların devreye gireceğini belirtmiştir. Müteakip maddeler bu içerikteki kazanç ve iratların neler olduğunu belirtmektedir.

GVK'nın mükerrer 80. maddesinde değer artışı kazançları altı alt bent olarak sayılmıştır. Sayılan bu gelirlerin verilendirilmesine ilişkin hükümlerin geçerliliği ise 01.01.2006 tarihinden sonra elde edilmiş olan gelirlere yöneliktir. Madde hükmünün menkul sermaye iratlarını ilgilendiren alt bentleri aşağıdaki gibidir.

“Aşağıda yazılı mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artışı kazançlarıdır”

1. *“İvazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar”.*

...

4. *“Ortaklık haklarının veya hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar”.*

Her ne kadar "elden çıkarma" ifadesinin dar anlamda satım olduğu düşünülebilir olsa da aslında deyim daha geniş bir kapsam içermektedir. Kanun Koyucu, deyimın ifade ettiği işlemleri maddenin devamında *"yukarıda yazılı mal ve hakların satılması, bir ivaz karşılığında devir ve temlik, trampa edilmesi, takası, kamulaştırılması, devletleştirilmesi, ticaret şirketlerine sermaye olarak konulması"* şeklinde geniş bir çerçeveye taşımıştır.

Değer artışı kazançları düzenlemesinin devamında (madde 81) vergi kanunları sistematiğine uygun gözükken bir düzenlemeyle vergilendirilmeyecek olan değer artış kazançlarına değinilmiştir. Vergilendirilmesi öngörülmeven kazançların neler olduğuna bakıldığında; genel olarak, elde edilmiş bir değer artış kazancının var olduğunun görüldüğü durumlar yerine daha çok tür değişimi (sermaye şirketine dönüşüm), vefat sonucu şahsi işletme sahibinin mirasçılar olarak değişimi ve şahsi işletmelerin belli şartlarla devri sonucu ortaklık payı edinimi gibi durumları içerdiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak; elden çıkarılmaları durumunda oluşacak kazançların değer artış kazancı olarak değerlendirileceği menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçları;

- Hisse senetleri (pay senetleri)
- Tahviller
- Hazine bonoları
- Toki ve Özelleştirme İdaresi'nin çıkardığı menkul kıymetler ve varlık kiralama şirketleri kaynaklı kira sertifikaları
- Gelir ortaklığı senetleri
- Finansman bonoları
- Banka Bonoları
- Banka Garantili Bonolar
- Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler, İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler
- Kira Sertifikaları
- İpotek Teminatlı/Varlık Teminatlı Menkul Kıymetler
- Katılma İntifa Senedi
- Kar ve Zarar Ortaklığı Belgeleri

- Vadeli İşlem, Opsiyon Sözleşmeleri ve Aracı Kuruluşların Varantları şeklinde sayılmaktadır (MBHUD, 2018, s. 352).

Değer artışı kazançlarının vergilendirilmesi, 01.01.2006 tarihi baz alınarak farklılık göstermektedir. 01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan menkul kıymetlerin elden çıkarılması kaynaklı gelirler ile bu tarihten evvel edinilmiş olan diğer sermaye piyasası araçları ve menkul kıymetlerin elden çıkarılması kaynaklı gelirler için 31.12.2005 tarihinde mevcut hükümlere bakılması gerekecektir (geçici madde 67/9-10). Bu hükümlere göre ise; ivazsız olarak elde edilen menkul kıymetler, “Türkiye’de kurulu menkul kıymet borsalarında işlem gören ve üç aydan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri, tam mükellef kurumlara ait olan ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri” değer artışı kazancı olarak vergiye tabi olmamaktadır. Ancak ivazlı olarak elde edilmiş,

* “Türkiye’de kurulu menkul kıymet borsalarında işlem görmüş ve üç ay içinde elden çıkarılmış hisse senetlerinden sağlanan kazançlar”

* “tam mükellef kurumlara ait ve en fazla bir yıl süreyle elde tutulmuş hisse senetlerinin elden çıkarılmasından” kaynaklı kazançlar ve

* “diğer menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar”

söz konusu mevzuat düzenlemesinde diğer kazanç ve iratlar bölümünde yer verilmekteydi (Atabey, 2016, s. 421-422).

3.1.1 Değer Artışı Kazançlarının Hesaplanmasında Safi Kazanç

Değer artışı kazançlarında safi kazancın bulunmasına ilişkin esaslar GVK mükerrer 81. maddede yer almaktadır. Madde düzenlemesine göre; değer artışı kazançları konusunda safi kazanç, “elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaat tutarından” elden çıkarılmış olanların maliyet bedelleri ve bu işlem gereğince yapılan ve satıcının ödemek durumunda olduğu giderlerle ödenmiş vergi ve harçların indirilmesi yoluyla bulunmaktadır. VUK’un değerlendirme

hükümleri gereğince; kazanılan gelirin ayın ya da menfaat olarak sağlanan kısmı belli edilmektedir.

Maliyet bedelinin mükellefler tarafından belli edilemediği durumda; VUK'a göre, takdir komisyonlarınca tespit edilecek bedelden yararlanılacaktır. Bilanço veya işletme hesabı esasında kazancı hesaplanan işletmelerde, son bilançodaki yahut envanter kayıtlarındaki değere gidilmektedir. Amortisman tabii iktisadi kıymetlerde ise net değer dikkate alınması gerektiği düzenlenmiştir.

Değer artış kazancının oluşumu bir değer farklılığı ve bu farklılığın artış yönünde olmasına dayanmaktadır. Bu yüzden, menkul kıymetler söz konusu olduğunda bu artışın hesap edilmesi önem kazanmaktadır. Madde düzenlemesi menkul kıymetler konusunda; iktisap bedelinin belgelendirilemediği hallerde VUK'un 266. maddesinde yer alan "itibari değer" kavramına başvurmuş ve bu değer iktisap bedeli sayılması gerektiğini kurala bağlamıştır (GVK mükerrer madde 81). İtibari değer, tahvil ve senetlerin üzerlerinde yazılı olan değerdir (VUK madde 266)

Dar mükellefler açısından, yabancı sermaye konusundaki yasal düzenlemelere göre ilgili yerlerden izin alarak Türkiye'ye kendilerinin getirdiği sermaye karşılığı olarak edindikleri menkul kıymetler ve iştirak hisselerinin satımı kaynaklı değer artışı kazançlarının hesap edilmesi sırasında kur farkından kaynaklı kazançlar dikkate alınmamaktadır. Bu mükelleflerin Türkiye'de menkul kıymet alım satım işiyle daimi olarak iştirak etmeleri halindeyse; kur farkı kaynaklı kazançlar bu mükelleflerin ticari kazançlarının hesap edilmesinde dikkate alınacaktır.

3.1.2 Endeksleme

Safi kazancın tespitinde elden çıkarılmış mal ve hakların iktisap bedeli endeksleme yapılarak yani enflasyon etkileri bertaraf edilerek hesaplanmaktadır. Buna göre; mal ve hakların elden çıkarılmaları halinde elde etme bedeli, "elden çıkarılan mal ve hakların, elden çıkarıldığı ay hariç

olmak üzere Devlet İstatistik Enstitüsünce (Türkiye İstatistik Kurumunca) belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki” (6527 sayılı Kanunun 14. maddesi gereğince 01.03.2014 tarihinden itibaren Yİ-ÜFE endeksindeki) “artış oranında artırılarak bulunması gerekecektir. VUK mükerrer 298. madde de vergi kanunları yönünden TEFE olarak ifade edilen toptan eşya fiyat endeksinin ÜFE şeklinde uygulamaya geçeceğini düzenlemiştir. Ayrıca 01.01.2006 tarihi sonrasında elde edilmiş gelirlere endeksleme işleminin yapılabilmesi; artış oranının yüzde 10 ve üstünde olmasını gerektirmektedir. Buna göre 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli yasal düzenlemelere göre vergilendirilmesi gereken değer artışı kazançlarına endeksleme işleminin gerçekleştirilmesi için yüzde 10 artış oranı çıtasının aranması gerekmeyecektir (Atabey, 2016, s. 423; mükerrer madde 81).

3.1.3 İstisna Uygulaması

Değer artış kazançlarının vergilendirilmesi ile ilgili istisna uygulaması, mükerrer 80. madde metninde (5281 sayılı Kanun’un 27. Maddesiyle) 01.01.2006 tarihinden sonra geçerli olmak üzere yapılan değişiklikle, menkul diğer sermaye piyasası araçlarının ve menkul kıymetlerin satımı kaynaklı kazançlar yönünden kaldırılmıştır. Diğer haklar ve mallar sayesinde elde edilen değer artışı kazançları içinse genel tebliğler ile tutar belirlenmektedir. Bu istisna 2019 yılı gelirleri için 14.800 TL (305 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği) olarak belirlenmiştir.

Değer artışı kazançlarının vergilendirilmesinde geçici 67. madde düzenlemeleri de etkilidir. Dolayısıyla geçici 67. madde hükümlerini de değer artışı kazançlarının vergilendirilmesinde dikkate almak gerekir. Geçici 67. maddenin dokuz ve onuncu bentleri gereğince; maddenin yürürlük tarihinden önce ihraç edilmiş olan her çeşit Hazine bonoları ve tahvilleri TOKİ ve Özelleştirme İdaresince çıkarılmış menkul kıymetlerin satımı suretiyle sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde ve maddenin yürürlüğe girmesinden evvel edinilmiş menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması kaynağından elde edilmiş gelirler için 31.12.2005 tarihi itibarıyla

geçerli düzenlemeler uygulanmaktadır. Buna göre bu tür gelirler için 31.12.2005 tarihinde geçerli olarak uygulanan madde hükmünde yazılı istisna tutarının günümüze yeniden değerlendirme oranı kullanılarak taşınması sonucunda istisna edilen gelir tutarı 2018 takvim yılı için 27.000-TL olarak hesaplanmaktadır (VMD, 2019, s. 440, 470-471; GVK mükerrer madde 123).

3.2 Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılması Kaynaklı Kazançların Vergilendirilmesi

Hisse senetlerinin elden çıkarılması kaynaklı kazançların vergilendirilme esasları iktisap tarihine göre farklılaşmaktadır. Burada önemli olan tarih geçici 67. madde hükümlerinin (kesinti yapılacağı) uygulanacağı 01.01.2006 'dır. Söz konusu tarihten önce iktisap edilmiş hisse senetlerinin alım satım kazancı 31.12.2005 tarihinde geçerli olan hükümlere göre vergilendirilmektedir.

3.2.1 01.01.2006 Tarihinden Önce İktisap Edilmiş Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılması Kaynaklı Kazançların Vergilendirilmesi

GVK'nın geçici 67. maddesi gereğince 01.01.2006 tarihinden evvel iktisap edilmiş hisse senetlerinin elden çıkarılması kaynaklı kazançların vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihinde geçerli hükümler uygulanmaktadır. 31.12.2005 tarihinde geçerli olan düzenlemeye göre ise;

- İvazsız olarak iktisap edilmiş hisse senetleri,
- IMKB' de (Borsa İstanbul Anonim Şirketi-BİST-Borsa İstanbul) işlem gören tam ve dar mükellef kurumlara ait hisse (pay) senetlerinin 3 aydan fazla süreyle elde tutulmasından sonra elden çıkarılması,
- IMKB' de (Borsa İstanbul Anonim Şirketi-BİST-Borsa İstanbul) işlem görmeyen, tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin bir yıldan uzun süre elde tutulmasından sonra elden çıkarılması

hallerinde sağlanan alım satım kazançlarının vergilendirilmeyeceği hüküm altına alınmıştır (Karadağ, 2010, s. 91).

Yukarıdaki kapsamda olmayan alım satımlarda, hisse senedi iktisap bedeli elden çıkarılmış olduğu ay hariç olmak üzere, Yİ-ÜFE artış oranında endekslenmekte, bulunan bedel satış bedelinden düşülerek kazanç tespit edilmektedir. Endeksleme uygulaması için artış oranında yüzde 10 çitasının aşılmış olma şartı bu tür kazançlarda aranmamaktadır. Kazanç, istisna tutarı düşüldükten sonra kalan tutar varsa beyan edilmektedir. GVK'nın 31.12.2005 tarihindeki hükümlerinin, günümüze yeniden değerlendirilme oranında getirilmesiyle 2018 yılı için istisna tutarının 27.000 TL olduğu belirtilmektedir (VMD, 2019, s. 440) Çizelge 13'te 01.01.2006 tarihinden evvel iktisap edilmiş hisse senetlerinin elden çıkarılması kaynaklı kazançların vergilendirilmesine dair bilgiler yer almaktadır.

Çizelge 13. Pay Senedi Alım-Satım Kazancı

TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ
<p>01.01.2006 tarihinden evvel iktisap edilen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stopaja tabi değildir. • İvazsız olarak iktisap edilenler, Türkiye'de kurulmuş menkul kıymet borsalarında işlem gören ve 3 aydan uzun süreyle elde tutulmuş pay senetleriyle Türkiye'de kurulmuş menkul kıymet borsalarında işlem görmeyenlerden tam mükellef kurumlara ait ve 1 yıldan uzun süre elde tutulan pay senetleri alım satım kazançları vergiye tabi bulunmamaktadır. • Alış bedeli, elden çıkarılan ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranı ile endekslenir. • Alım satım zararları, alım satım kaynaklı karlarına mahsup edilir. • Diğer alım satım kazançlarıyla beraber 2019 yılı için 33.000 TL vergiden istisnadır. Geçen kısım beyan edilir. 	<p>01.01.2006 tarihinden evvel iktisap edilen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stopaja tabi değildir. • İvazsız olarak iktisap edilenler, Türkiye'de kurulmuş menkul kıymet borsalarında işlem gören ve 3 aydan uzun süreyle elde tutulmuş pay senetleriyle Türkiye'de kurulmuş menkul kıymet borsalarında işlem görmeyenlerden tam mükellef kurumlara ait ve 1 yıldan uzun süre elde tutulan pay senetleri alım satım kazançları vergiye tabi bulunmamaktadır. • Diğer alım satım kazançlarıyla beraber 2019 yılı için 33.000 TL vergiden istisnadır. Geçen kısım kazanç ve iratların edinildiği tarihten sonra 15 gün içinde münferit beyanname verilerek beyan edilir. • Kur farkı kaynaklı kazançlar vergiye tabi değildir. • Alış bedeli elden çıkarılan ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranı ile endekslenir.

Kaynak: Türkiye İş Bankası A.Ş., https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/yatirim-urunleri/vergi-kilavuzu/Documents/2019_yili_vergi_rehberi_guncel_mart.pdf

3.2.2 01.01.2006 Tarihinden Sonra İktisap Edilmiş Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılması Kaynaklı Kazançların Vergilendirilmesi

İvazsız edinilmiş olanlarla tam mükellef kurumlara ait ve iki yıldan uzun sürede elde tutulmuş hisse senetleri hariç, diğer sermaye piyasası araçları ve menkul kıymetlerin elden çıkarılması kaynaklı kazançlar GVK'nın mükerrer 80. maddesi gereğince değer artışı kazancı olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla, ivazsız edinilmiş hisse senetleri, tam mükellef kurumlara ait ve iki yıldan uzun sürede elde tutulmuş hisse senetlerinin satımı sonucu elde edilmiş kazançlar değer artışı kazancı olarak değerlendirilmemektedir.

Vergilendirmenin GVK mükerrer 80. madde kapsamında yapılması hisse senedine bağlanmış payların elden çıkmasında geçerli olmaktadır. Borsa İstanbul kapsamında işlem görmeyen ve SPK kaydına alınmamış olan hisse senetlerinin banka ve aracı kurumların aracılığı olmadan alım satımı kaynaklı kazançlar esasen madde kapsamındadır. Bu konuda dikkat edilmesi gereken noktalar; ivazsız edinilmiş hisse senetlerinin elde tutulmuş olmada süre şartının bulunmadığı ve Borsa İstanbul'da işlem görmemiş tam mükellef kurumların hisse senetlerinin yahut hisse senetleri geçici ilmühaberlerinin basılmış ve basımdan sonra 2 yıl boyunca elde tutulmuş olma durumlarıdır (Demir, 2019, s. 105)

Geçici 67. madde gereğince, tam mükellef kurumlara ait, İMKB'de işlem görmüş ve bir yıldan uzun sürede elde tutulmuş hisse senetlerinin elden çıkarılmasında maddenin birinci fıkraya hükümleri uygulanmaz (6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 138/9-b maddesi ile; mevzuatta İstanbul Menkul Kıymetler Borsasına yapılan atıflar ilgisine göre Borsa İstanbul Anonim Şirketine yapılmış sayılmaktadır). Aynı düzenleme devamında, tam mükellef kurumlara ait, Borsa İstanbul'da işlem görmüş ve bir yıldan uzun sürede elde tutulmuş hisse senetlerinin elden çıkarılması kaynaklı gelirler için, GVK'nın mükerrer 80. madde hükümlerinin uygulanmayacağına yer verilmiştir.

Söz konusu hisse senetlerinin bir yıldan evvel elden çıkarılması kaynaklı kazanç ise kesinti yoluyla vergilenecek olup kesinti oranı

2017/10840 sayılı BKK gereğince %0 olarak belirlenmiştir. Kesinti nihai vergilendirme olacak ve ihtiyari beyan verme dışında başka gelirler için verilecek beyana dahil edilmeyeceklerdir (MBHUD, 2018, s. 353).

Dar mükellef kurumların Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinde ise banka ve aracı kurum aracılıklarıyla elden çıkması durumunda GVK'nın geçici 67. maddesine göre kesinti yapılacaktır. Bu halde 1 yıllık elde bulundurma süresine bakılmamaktadır. Kesinti oranı %0 olarak uygulanmaktadır. Dar mükellef kurumların Borsa İstanbul'da işlem görmeyen hisse senetlerinde ise tam mükellef gerçek kişi olanlarca elden çıkarılmış olması halinde mükerrer 80. madde gereğince elde tutulmadaki süreye bakılmadan artış oranı çitasına göre endekslemeye tutulacak ve safi kazanç istisna düşülmeden beyan edilecektir (VMD, 2019, s. 442-444).

Tam mükelleflere ait ancak SPK kaydına alınmamış ve BİST'de işlem görmeyen, ivazlı olarak elde edilmiş hisse senetlerinin iki yıldan önce satılmasından doğan kazançlar değer artışı olarak beyana tabidir. Buradaki farklılık, söz konusu hisse senetlerinin banka veya aracı kurumlar vasıtasıyla elden çıkarılmamasıdır. Bu kazanç, endeksleme yapılmak ve endekslenmiş iktisap bedeli satış bedelinden düşülerek hesaplanmaktadır. Tespit edilen kazançta mükerrer 80. madde gereği istisna uygulanmamalı ve tutar ne olursa olsun beyan edilmelidir (MBHUD, 2018, s. 355).

Çizelge 14'te, 01.01.2006 tarihinden sonra iktisap edilmiş olan hisse senetlerinin alım-satım kazançlarının vergilendirilmesine dair bilgiler yer almaktadır.

Çizelge 14. 01.01.2006 Tarihinden Sonra İktisap Edilmiş Hisse Senetlerinin Alım -Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi

GERÇEK KİŞİ		VERGİYE TABİ KİŞİ (KURUM)	
Tam Mükellef	Dar Mükellef	Tam Mükellef	Dar Mükellef
<p>1. İMKB'de İşlem Gören:</p> <p>Stopaja tabidir. (1 yıldan uzun süreyle elde tutulanlar kesintiye tabi değil.)</p> <p>Oran: %0</p> <p>Kesintiye tabi tutulmuş sayıldığı için bu kazançlar için beyanname verilmemekte.</p> <p>1 yıldan uzun elde tutulmuş hisse senetlerinin elden çıkarılması kaynaklı kazançlar vergiye tabi değildir.</p> <p>2. İMKB'de İşlem Görmeyen:</p> <p>Stopaja tabi değil.</p> <p>2 yıldan uzun elde tutulan anonim şirket payları sabitler vergiye tabi değil. İvazsız elde edilenlerde satışta vergi yok.</p> <p>Alım satım kazancı TL olarak hesaplanır. Alışta satış arasındaki sürede eğer Yİ-ÖFE'de %10 veya üzerinde artış varsa iktisap bedeli elden çıkarılan ay hariç olarak Yİ- ÖFE artış oranında artırılabilir.</p>	<p>1. İMKB'de İşlem Gören:</p> <p>Stopaja tabidir. (1 yıldan uzun süreyle elde tutulanlar stopaja tabi değil.)</p> <p>Oran: %0</p> <p>Kesintiye tabi tutulmuş sayılan bu kazançlar için beyanname verilmemektedir.</p> <p>1 yıldan uzun elde tutulmuş hisse senetlerinin elden çıkarılması kaynaklı kazançlar vergiye tabi değildir.</p> <p>2. İMKB'de İşlem Görmeyen:</p> <p>Stopaja tabi değil.</p> <p>2 yıldan uzun elde tutulan anonim şirket payları sabitler vergiye tabi değil. İvazsız elde edilenlerde satışta vergi yok.</p> <p>2 yıllık süre içerisinde elde edilen alım satım kazancı münferit beyanname ile beyan edilir. GVK MdK.80. maddede bulunan şartların mevcudiyeti durumunda kur artış kaynaklı kazançlar hesaplanmaz.</p>	<p>İMKB'de İşlem Gören:</p> <p>Stopaja tabidir. (1 yıldan fazla süreyle elde tutulanlar stopaja tabi değil.)</p> <p>Oran: %0</p> <p>Kurumlar Vergisine tabidir.</p> <p>İMKB'de İşlem Görmeyen:</p> <p>Stopaja tabi değil.</p> <p>Kurumlar vergisine tabi. Kazanç işyeri veya daimi temsilci kanalıyla elde ediliyorsa, KVK S/1-e'deki şartların sağlanması durumunda kazancın %75'i vergiden müstesna.</p> <p>Kazancın kurumlar vergisi döşöğüldükten sonra kalan tutarın ana merkeze aktarılan kısmı % 15 stopaja tabi.</p>	<p>İMKB'de İşlem Gören:</p> <p>Stopaja tabidir. (1 yıldan fazla süreyle elde tutulanlar stopaja tabi değil.)</p> <p>Oran: %0</p> <p>Beyan edilmez.</p> <p>İMKB'de İşlem Görmeyen:</p> <p>Stopaja tabi değil.</p> <p>Kurumlar vergisine tabi. Kazanç işyeri veya daimi temsilci kanalıyla elde ediliyorsa, KVK S/1-e'deki şartların sağlanması durumunda kazancın %75'i vergiden müstesna.</p> <p>Kazancın kurumlar vergisi döşöğüldükten sonra kalan tutarın ana merkeze aktarılan kısmı % 15 stopaja tabi.</p>

Kaynak: BDO, [http://www.denet.com.tr/tr/sirkuler.php?yil=2019,2019-sirk44\(EK2\)](http://www.denet.com.tr/tr/sirkuler.php?yil=2019,2019-sirk44(EK2))

3.3 Borsa Yatırım Fonları Katılma Paylarının Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançların Vergilendirilmesi

Borsa yatırım fonları katılma paylarının Borsa İstanbul'da alım satımları nedeniyle doğan kazançlar, geçici 67/1. madde kapsamında kesintiye tabidir. Bu kazançlar üzerinden 2010/926 sayılı BKK gereğince dar ve tam mükellef gerçek kişiler için yapılacak kesinti oranı %10 olarak belirlenmiştir. Yapılacak olan kesinti sonrasında bu kazançlar yüzünden beyana başka gelirler dolayısıyla verilmesi gereken beyana eklenmesine de gerek bulunmamaktadır. Fon katılma paylarından 01.01.2006 tarihinden evvel iktisap edilenler için geçici 67. madde gereğince değil 31.12.2005'te geçerli bulunan geçici 55. Madde uyarınca işlem tesis edilecektir. Anılan madde hükümlerince fon katılma paylarının Borsa İstanbul'da alım satımı sayesinde elde edilmiş kazançların beyanı söz konusu olmayıp başka gelirler yüzünden verilecek beyana da eklenmeyeceklerdir (MBHUD, 2018, s. 359) 2017/10840 sayılı BKK gereğince, hisse senedi yoğun fonların katılım belgelerinden elde edilen kazançlar üzerinden %0, diğerleri için ise 2010/926 sayılı BKK gereğince %10 kesinti yapılacaktır. (MBHUD, 2018, s. 359, 647). Çizelge 15'te söz konusu kazançlara ilişkin vergilendirme esasları yer almaktadır.

Çizelge 15. Borsa Yatırım Fonları Katılma Paylarının Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançların Vergilendirilmesi

TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ
<p>%10 stopaja tabidir.</p> <ul style="list-style-type: none"> Hisse senedi yoğun fon niteliğine sahip yatırım fonu katılma belgeleri ve borsa yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilmiş kazançlar %0 oranında stopaja tabidir. Stopaj nihai vergidir. Beyan edilmez. 	<p>%10 stopaja tabidir.</p> <ul style="list-style-type: none"> Hisse senedi yoğun fon niteliğine sahip yatırım fonu katılma belgeleri ve borsa yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilmiş kazançlar %0 oranında stopaja tabidir. Stopaj nihai vergidir. Beyan edilmez.

Kaynak: Privia, Vergi Rehberi 2019, Türkiye İş Bankası Özel Bankacılık, https://www.privia.com.tr/ContentManagement/Documents/vergi_rehberi2019.pdf, s. 5

3.4 Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Alım Satım Kaynaklı Kazançların Vergilendirilmeleri

01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen Devlet tahvilleri ile Hazine bonolarının elden çıkarılması suretiyle elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihindeki hükümlerin geçerli olduğu geçici 67. maddenin dokuzuncu fıkrasında belirlenmiştir.

Devlet tahvillerinin veya Hazine Bonolarının elden çıkarılmasından elde edilen gelir değer artışı kazancı olarak vergilendirilmektedir. Bu kıymetlerin iktisap bedelleri elden çıkarıldıkları ay hariç Yİ-ÜFE artış oranı bağlamında artırılarak yeni tespit edilen maliyet bedeli kıymetin satışı karşılığı hasıllardan düşülerek kazanç bulunacaktır. Bulunan kazanç tuturundan ise istisna rakamı indirilecektir. Bu kıymetlerden sağlanan kazancın toplamı istisna tutarına eşit veya altında kalıyorsa yıllık beyanname ile beyanına gerek bulunmamaktadır. Başkaca gelirler yüzünden verilecek beyana eklenmeyecektir. Ancak, tek başına, istisna tutarını geçiyorsa istisna tutarı indirilip kalanın bütünü beyan edilmelidir (Atabey, 2016, s. 432, 433) Söz konusu kazançta mükerrer 80. madde gereğince uygulanacak istisna 2018 yılı için 27.000-TL olarak belirlenmektedir (VMD, 2019, s. 447).

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan; Devlet tahvili ve Hazine Bonolarının tam ve dar mükellef gerçek kişilerce alım satım kazançları üzerinden geçici 67. madde çerçevesinde %10 oranında kesinti yapılmaktadır. Bu kesinti nihai vergi olarak kabul edilip söz konusu kazançlar beyan edilmemektedir. Diğer gelir veya kazançlar dolayısıyla beyanname verilmiş olsa bile, bu kazançlar beyannameye dahil edilmez. Mükelleflerin dilemeleri halinde ihtiyari beyan hakları bulunmaktadır. Yukarıda yer alan uygulama kıymetlerin banka ve aracı kurum vasıtaları ile alım satımına konu edilmiş olmaları durumunda geçerlidir (VMD, 2019, s. 447).

2017/10840 sayılı BKK ile Hazine ve Maliye Bakanlığınca ihraç edilmiş olan altına dayalı devlet iç borçlanma senetleri kaynaklı alım satım kazançları için kesinti oranı %0 olarak belirlenmiştir (EY, 2018, s. 5).

Söz konusu açıklamalar Çizelge 16'da mükellef bazlı yer almaktadır.

Çizelge 16. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Alım Satım Kaynaklı Kazançların Vergilendirilmesi

TAM MÜKELLEF KURUM	TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MÜKELLEF KURUM	DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ
<p>- Devlet Tahvili /Hazine Bonosu alım satım kaynaklı kazançları sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar içinse %10 oranında kesintiye tabidir.</p> <p>-Altına dayalı devlet tahvilleriyse tüm yatırımcılar için %0 oranında stopaja tabidir.</p> <p>-Kurum kazancına dahil edilir.</p> <p>- Ödenen kesinti beyanname üzerinden hesaplanan kurumlar vergisinden düşülür. Mahsup edilemeyen kısmı ise iade edilir.</p>	<p>- % 10 oranında stopaja tabidir.</p> <p>-Altına dayalı devlet tahvilleri ise tüm yatırımcılar için %0 oranı ile stopaja tabidir.</p> <p>- Stopaj nihai vergidir.</p> <p>- Beyan edilmez</p>	<p>- Devlet Tahvili/ Hazine Bonosu alım satım kaynaklı kazançları sermaye şirketleri için %0, diğer kurumsal yatırımcılar içinse %10 oranında kesintiye tabidir.</p> <p>-Altına dayalı devlet tahvilleriyse tüm yatırımcılar için %0 oranında kesintiye tabidir.</p> <p>- Stopaj nihai vergidir.</p> <p>- Beyan edilmez.</p>	<p>- % 10 oranında stopaja tabidir.</p> <p>-Altına dayalı devlet tahvilleriyse tüm yatırımcılar için %0 oranında kesintiye tabidir.</p> <p>- Stopaj nihai vergidir.</p> <p>- Beyan edilmez.</p>

Kaynak: Türkiye İş Bankası A.Ş., https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/yatirim-urunleri/vergi-kilavuzu/Documents/2019_yili_vergi_rehberi_guncel_mart.pdf,

3.5 Eurobondların Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi

Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilmiş olan Eurobondların alım satımı kaynaklı değer artış kazançları tam mükellef gerçek kişiler için ihraç tarihinden bağımsız olarak beyan esasında vergilendirilecektir (KPMG, 2019, s. 17).

01.01.2006 tarihinden evvel ihraç edilmiş Eurobondlardan elde edilen değer artış kazançları hesaplamasında öncelikle GVK 81. madde gereği iktisap bedeli, Eurobondların elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Türkiye İstatistik Kurumunca belirlenmiş olan Yİ-ÜFE artış oranında yükseltilerek tespit edilecektir. 5281 sayılı Kanunla 01.01.2006 tarihinden itibaren, endekslemenin yapılabilmesinde artış oranının %10 veya üzerinde olmak şartı getirilmişse de 01.01.2006 tarihinden evvel çıkarılmış Eurobondların satılması halinde, artış oranıyla ilgili bu şart aranmayacaktır. Bu şekilde hesaplanan iktisap bedeli ise satış bedeli tutarından indirilerek safi değer artış tutarı bulunacaktır. Bu tutardan ise her yıl için belirlenen istisna tutarı (2019 için 33.000 TL) düşülüp kalan kazancın yıllık beyanname ile bildirim gerekecektir (MBHUD, 2018, s. 360; Privia, 2019, s. 3)

GVK'nın geçici 67. maddesinin bir numaralı fıkrasına bakıldığında, Hazine tarafından ihraç edilen Eurobondların alım-satımı sonucu elde edilmiş gelirler madde kapsamında değildir. 01.01.2006 tarihinden sonra çıkarılmış Eurobondlar için; GVK'nın mükerrer 80. maddesindeki istisnadan yararlandırılmadan, artış oranının %10 veya üzeri olması hali gerçekleşmişse endeksleme yapılacak ve sonrasında hesaplanan kazanç yıllık beyanname ile beyan edilecektir (VMD, 2019, s. 449)

Eurobondların elden çıkarılmasından doğan kazancın ne şekilde hesaplanacağı 258 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde açıklanmıştır. Tebliğe göre bu kazanç "*elden çıkarma karşılığında elde edilen yabancı para tutarının Türk Lirası karşılığında, bunların alımında ödenen yabancı para tutarının Türk Lirası karşılığı ve varsa alım-satım giderlerinin*" düşülmesi yolu izlenerek tespit edilecektir (MBHUD, 2018, s. 360)

258 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'ne istinaden dar mükellef gerçek kişi yahut kurumların Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilmiş menkul kıymetlerin elden çıkarılması kaynaklı kazançlar için münferit veya özel beyan verilmeyecektir. Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilmiş menkul kıymetlerin ihraç tarihinin ise bir önemi bulunmadığı söz konusu tebliğde ifade edilmiştir. Çizelge 17'de eurobondların alım satım kazançlarının vergilendirilmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 17. Eurobondların Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi

TAM MUKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MUKELLEF GERÇEK KİŞİ
<p>1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stopaja tabi değildir. • Alım satım kazançları Türk lirası olarak Hesaplanır. • İktisap bedeli, ÜFE artış oranında Endekslenir. (Elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere.) • Eurobondlardan elde edilen alım satım kazançlarının, diğer alım satım kazançlarıyla birlikte 2019 yılı için 33.000 TL'yi aşan kısmı beyan edilir. <p>1.1.2006 tarihinden sonra ihraç edilen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stopaja tabi değildir. • Alım satım kazançları Türk lirası olarak • ÜFE artış oranının % 10 veya üzerinde olması şartı ile elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere iktisap bedeli ÜFE artış oranında endekslenir. <ul style="list-style-type: none"> • Alım satım zararları, alım satım kârlarından düşülebilir. • Kazancın tutarı ne olursa olsun beyan edilir. 	<p>1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stopaja tabi değildir. • Beyan edilmez. <p>1.1.2006 tarihinden sonra ihraç edilen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stopaja tabi değildir. • Beyan edilmez.

Kaynak: Privia, Vergi Rehberi 2019, Türkiye İş Bankası Özel Bankacılık, https://www.privia.com.tr/ContentManagement/Documents/vergi_rehber_i2019.pdf, Erişim Tarihi: 30.03.2019

SONUÇ

Arz ve talebi bir araya getirerek karşılaşmalarını sağlamak, değişimin gerçekleşmesi için ortam hazırlama piyasaların ana unsurudur. Finansal piyasalar yatırım fırsatları olmayan kişilerden bu tür fırsatlara sahip olanlara fon aktarımını sağlayan yapılardır. Finansal piyasaların, fon fazlasına sahip olandan, firmalar ve devletten, fon ihtiyacı içinde bulunanlara fon aktarımını gerçekleştirmek gibi önemli bir ekonomik işlevi bulunmaktadır.

Finansal varlıkların niteliğine göre yapılan sınıflandırmada borç piyasası ve ortaklık piyasası ayrımı, bir başka kritere göre ise organize piyasa ve organize olmayan piyasa (tezgah üstü piyasalar) ayrımı yapılabilir. İşlemlerin anında gerçekleştiği piyasalar spot piyasa, gelecek bir tarihte gerçekleştiği piyasalar da vadeli piyasalar olarak adlandırılmaktadır. Piyasalarda işlem gören menkul kıymetlerin vadelerine göre ise piyasalar para ve sermaye piyasaları olarak ayrılmaktadır.

Dünya'nın mesafe olarak çok uzak ülkelerinden bile hanehalkının elektronik ticaret veya diğer yollar ile çok kolay ve hızlı şekilde alımda bulunabildiği günümüz ekonomik yapısında para ve sermaye piyasalarının önemi gittikçe artmaktadır.

Saniyeden kısa sürede yüklü miktar ve tutarda ticaret veya finansal işlemin yapılabilmesine olanak sunan elektronik sistemlerin bulunması, organize ve tezgahüstü piyasaların gelişmişliği vergilendirmenin öneminin de artmasına neden olmuştur. Zira, rekabet ülkeler açısından sadece üretim ve ticaret alanında kalmamış, vergi rekabeti dolayısıyla yatırımları kendi ülkesine çekmeye doğru evrilmiştir.

Vergi sistemimizde, GVK'da yapılan yasal düzenleme ile 01.01.2006 tarihinden itibaren, çeşitli finansal araçlardan elde edilen getirilerin aynı düzeyde kaynakta vergilenmesi ve ticari faaliyetlere dahil olmayan gelirler için kaynakta yapılan bu vergilemenin nihai vergileme olmasına yönelik geçici 67. madde hükümleri getirilmiştir. Madde kapsamına menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma

sürecinde elde edilen gelirler, mevduat faizleri, özel finans kurumlarından, elde edilen gelirler ve repo kazançları girmektedir.

Geçici 67. madde uygulamasının, bankalar ve aracı kurumlar tarafından tutulacak kayıtlara göre bu kurumlar tarafından kesinti suretiyle yapılacak vergilemeyi öngören ve kazancı elde edenler açısından basitleştirilmiş bir uygulama mahiyetinde olması amaçlanmıştır.

Menkul sermaye gelirlerinin kesinti yoluyla vergilendirilmesinin vergide adalet ilkesi yönünden tartışıldığı noktalar bulunmaktadır. Elde edilen gelirin yüksekliğinin kesinti oranını etkilemediği kesinti uygulaması vergilemenin artan oranlı tarife ile yapılması durumuna göre farklılık içermektedir. Ayrıca kanuni düzenlemenin yürürlüğe girdiği ilk dönemlerde kesinti oranının yüksekliği ile tam ve dar mükellef gerçek kişilere farklı oran uygulamasının adaletsizliği yönünden eleştirilere rastlanmakta idi. Ancak çalışmada görülebileceği üzere, son yıllarda kesinti oranlarındaki değişikliklerle bu eleştirilerin ortaya koyduğu tam ve dar mükellef gerçek kişiler için belirlenen oran farklılığının ortadan kaldırıldı.

Karmaşık olan menkul sermaye gelirlerinin vergilendirilmesine ilişkin GVK'da yer alan hükümlerin geçici 67. madde, menkul sermaye iratları bölümü ve diğer kazanç ve iratlar bölümleri içerisinde ayrı ayrı olarak düzenlenmesi yerine birleşik bir düzenleme ile sadeleştirilmesi, bir araya getirilmesi faydalı olabilir. Şu anki haliyle var olan düzenlemelerin karmaşıklığı ve BKK'lar ile belirlenen ve sürekli değişkenlik gösteren özelliği, çalışmayı oluştururken yararlanmak istenilen bazı önemli kaynaklarda hatalı durumlarla karşılaşılması noktasında kendini göstermiştir. Yatırımcılar açısından sade ve anlaşılır bir vergi düzenlemesi, özellikle uluslararası vergi rekabetinin yoğun yaşandığı günümüzde, yatırım kararlarında olumlu etkili olabilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Burak, (2017). *Sermaye Piyasası Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Aksoy, Ahmet, ve Tanrıöven, Cihan, (2014). *Sermaye Piyasası Yatırım Araçları ve Analizi*. Ankara: Detay.
- Arı, Beynaz. (2018). Türkiye’de Menkul Sermaye İratlarının Beyanı Ve Vergilendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın
- Atabey, Tuncel. (2016). *Gelir Vergisi Rehberi*. (8. Baskı). Gelirler Kontrolörleri Derneği
- Aydın, Yılmaz. (2016). Finansal Piyasalar, Gündoğdu, Aysel (Ed.), *Finansal Piyasalar ve Kurumlar Teori ve Türkiye Uygulamasına Güncel Bakış*, Ankara. Seçkin, ss. 49-76
- Aydın, Erkan, Ayyıldırım, Kadir, Kira Sertifikalarının ve Varlık Kiralama Şirketlerinin Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi Bakımından Değerlendirilmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 46, Temmuz-Aralık 2015 ss. 43-74
- Baykan, Oğuz Gökhan. (2016). Türkiye’de Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi Ve Bazı OECD Ülkeleri İle Karşılaştırılması.Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon
- BDO, <http://www.denet.com.tr/tr/sirkuler.php?yil=2019>, 2019-sirk44(EK2) Erişim: 09.04.2019
- Bilici, Nurettin ve Bilici, Adem, (2017). *Kamu Maliyesi*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Bilici, Nurettin. (2017). *Türk Vergi Sistemi*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Bıyan, Özgür, (2018). *Vergi Hukuku (Lisans Öğrenimi İçin)*. Bursa: Dora.
- Borsa İstanbul, Sabit Getirili Menkul Kıymetler, Temmuz 2013a, http://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/Sabit_Getirili_Menkul_Kiy metler.pdf Erişim, 21.11.2015
- Borsa İstanbul, Borsa Yatırım Fonları Varantlar Ve Sertifikalar, Kasım 2013b, http://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/Borsa_Yatirim_Fonlari_Va rantlar_ve_Sertifikalar.pdf, Erişim: 13.01.2018
- Borsa İstanbul, Cevaplarla Borsa Ve Sermaye Piyasası, Nisan 2014a, http://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/Cevaplarla_Borsa_ve_Ser maye_Piyasasi.pdf, Erişim: 12.08.2017

- Borsa İstanbul, Vadeli İşlem Sözleşmeleri, Kasım 2014b, http://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/VIOP_Tanitim_Kitapcigi_Vadeli_Islem_Sozlesmeleri.pdf, Erişim: 13.01.2018
- Borsa İstanbul, Borsa İstanbul, Opsiyon Sözleşmeleri, Ekim 2014c http://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/VIOP_Tanitim_Kitapcigi_Opsiyon_Sozlesmeleri.pdf, Erişim: 13.01.2018
- Büyükçapar, Ceren, (2007), Türk Vergi Sisteminde Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi Ve Ekonomiye Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Cantimur, Ufuk, (2008), Menkul Sermaye Gelirlerinin Vergilendirilmesi Ve Türkiye Örneği, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Çatakoğlu, Buket, (2016). *Türk Sermaye Piyasası Hukukunda Borçlanma Araçları*, Seçkin.
- Dağdır, Canan. (2016). Sermaye Piyasası Araçları, Münyas, T. (Ed.), *Finansal Piyasalar ve Kurumlar*, Bursa. Ekin Basın Yayın Dağıtım, ss. 63-103
- Deloitte, (2016), Menkul ve Gayrimenkul Sermaye Gelirlerine İlişkin 2015 ve 2016 Yılı Vergi Rehberi <http://www.verginet.net/Dokumanlar/2016/2015-2016-Menkul-Sermaye-Geliri-Vergi-Rehberi.pdf>, Erişim:10.12.2016
- Deloitte, (2017), Menkul ve Gayrimenkul Sermaye Gelirlerine İlişkin 2016 ve 2017 Yılı Vergi Rehberi, <http://www.verginet.net/Dokumanlar/2017/2016-2017-Menkul-Sermaye-Geliri-Vergi-Rehberi.pdf>, Erişim: 24.01.2018
- Demir, Şeref. (2019). *Gayrimenkuller & Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi & Değerlemesi*. (Birinci Baskı). Ankara: Seçkin
- Didar, Demir, (2007), Türkiye'de Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi Ve Bankacılık Üzerindeki Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Dogan, Canan, (2008), Türk Vergi Sisteminde Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi Devlet Tahvili Ve Hazine Bonosu Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli
- Eren, Elif. (2016). Finansal Piyasalar Düzenlemeleri, Gündoğdu A. (Ed.), *Finansal Piyasalar ve Kurumlar Teori ve Türkiye Uygulamasına Güncel Bakış*, Ankara. Seçkin, ss. 119-124
- Eroğlu, E. ve Özbekler, M.D. (2019). Stopaj Düzenlemesinin Mevduat Vadesine Etkisi, TCMB Merkezin Güncesi, <http://tcmbblog.org/wps/wcm/connect/blog/tr/main+menu/analizler/stopaj+duzenlemesinin+mevduat+vadesine+etkisi>, Erişim: 15.04.2019

- EY, Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi, 2019, https://www.vergidegundem.com/files/ebooks/2019/feb/mkgv/files/downloads/MKGV2018_v3.pdf, Erişim: 05.03.2019
- EY, Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi https://www.vergidegundem.com/documents/10156/4791949/EYMenkulKiyamet_2019.pdf/17e0eec3-0c4e-489a-962a-24bbe639a910, Erişim: 10.04.2019
- EY, (2018). *Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi, 2018*, <http://www.vergidegundem.com/files/ebooks/2018/feb/MKGV/files/downloads/MKGV2017.pdf>, Erişim: 17.02.2018
- EY,2018b,http://www.vergidegundem.com/documents/10156/4738729/MenkulKiyamet_2018.pdf/9751123f-c147-4fb0-bd19-676db921d95f, Erişim: 04.02.2018
- GİB, Menkul Sermaye İradı Elde Eden Mükellefler İçin Vergi Rehberi, Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı Yayın No: 269, 2018
- GİB, Menkul Sermaye İradı Elde Eden Mükellefler İçin Vergi Rehberi, Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı Yayın No: 304, 2019a
- GİB, G.V.K. Geçici 67 nci Madde Uygulaması İle İlgili Olarak Gerçek Kişilere Yönelik Vergi Rehberi, Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı Yayın No: 313, 2019b
- Gök, Onur, Tam Mükellef Gerçek Kişiler Tarafından Elde Edilen Menkul Sermaye İratlarının Beyanı. *Vergi Raporu*, Sayı: 222, Mart 2018 ss. 87-100
- Gök, Onur. (2017). *Gelir Vergisi Matrahının Tespiti ve Beyanı*. Ankara: Vergi Müfettişleri Derneği.
- Gündoğdu, Aysel, (2015). *Sermaye Piyasası Hukuku*. Ankara: Seçkin.
- Gürlek, Sedef Pelin, (2010). Menkul Kıymetler ve Vergilendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Karadağ, Gülşen. (2010). Türkiye’de Sermaye Piyasası Kurum Ve Araçlarının Vergilendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- KPMG, (2018). Para ve Sermaye Piyasaları Kaynaklı Gelirlerin Vergilendirilmesi (2017), <https://www.kpmgvergi.com/PDF/2018-publications/para-ve-sermaye-piyasaları-kaynakli-gelirlerin-vergilendirilmesi.pdf>, Erişim: 02.04.2018
- KPMG, (2019). Para ve Sermaye Piyasaları Kaynaklı Gelirlerin Vergilendirilmesi (2018), <https://www.kpmgvergi.com/PDF/2019-yayinlar/para-ve-sermaye-piyasaları-2018.pdf>, Erişim: 28.03.2019

- Korkmaz, Turhan ve Ceylan, Ali (2017). *Sermaye Piyasası Temel Konular*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım
- Kulak, Hasan Ali. (2014). *Sermaye Piyasası Aracı Olarak Kira Sertifikası*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Maliye Hesap Uzmanları Derneği [MBHUD]. (2017). *2017 Beyanname Düzenleme Kılavuzu*, İstanbul, Maliye Hesap Uzmanları Derneği
- Maliye Hesap Uzmanları Derneği [MBHUD]. (2018). *2018 Beyanname Düzenleme Kılavuzu*, İstanbul, Maliye Hesap Uzmanları Derneği
- MAZARS, Vergi Rehberi 2019, http://www.fortuneturkey.com/wp-content/uploads/2019/01/Vergi_Rehberi_v2.pdf, Fortune Türkiye, Erişim : 16.03.2019
- Mishkin, Frederic S., *Para Bankacılık ve Finansal Piyasalar İktisadı, Sekizinci Baskıdan Çeviri*, Akademi Yayıncılık, 2011
- Münyas, Turgay. (2016). *Finansal Sistemin Yapısı ve Finansal Piyasalar*, Münyas, T. (Ed.), *Finansal Piyasalar ve Kurumlar*, Bursa. Ekin Basın Yayın Dağıtım, ss. 3-15
- Özker, A. Niyazi (2016), *Mali İktisatta Konular ve Güncel Yaklaşımlar*, Bursa: Dora
- Pallı, Şerife. (2007), *Sermaye Piyasası İşlemlerinin Vergilendirilmesi Ve Sermaye Piyasası Üzerine Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 48
- Privia, Vergi Rehberi 2019, Türkiye İş Bankası Özel Bankacılık, https://www.privia.com.tr/ContentManagement/Documents/vergi_rehber_i2019.pdf, Erişim Tarihi: 30.03.2019
- PWC. (21.03.2019). *Döviz Tevdiat Hesabı ve Tahvil Faizi Stopaj Oranlarında Değişiklik Vergi Bülteni 2019/22*. <https://www.pwc.com.tr/tr/hizmetlerimiz/vergi/bultenler/2019/doviz-tevdiat-hesabi-ve-tahvil-faizi-stopaj-oranlarinda-degisiklik.html>, Erişim: 28.03.2019
- Rodoplu, Gültekin, *Türkiye’de Sermaye Piyasası ve İşlemleri*, Yayın No: 459-692, *Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları*, İstanbul, 1993
- SPK, *Sermaye Piyasası Araçları*, 2016, <http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/76>, Erişim: 21.12.2017
- SPK, *Menkul Kıymetler Yatırım Fonları :Tanıtım Rehberi*, <http://www.spk.gov.tr/Sayfa/AltSayfa/253>, Erişim: 03.01.2018
- SPK, *Yatırım Fonları, SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları*, <http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/78>, s:2, Erişim:03.01.2018

SPL, Sermaye Piyasası Araçları 1,
https://www.spl.com.tr/spl/eep/Specific/OEP/Upload/1003_Sermaye%20Piyasas%C4%B1%20Ara%C3%A7lar%C4%B1%201_30062017.pdf,
 Erişim: 21.12.2017

Türkay, İmdat, 2017'de Elde Edilen Kar Payları İçin Beyanname Verilecek mi ?,
<http://vergialgi.net/2018-beyanname-yardim-dolabi/2017-de-elde-edilen-k-r-paylari-icin-beyanname-verilecek-mi/>, Erişim: 02.04.2018

TÜRMOB, (2018). 2017 Gelir Vergisi Beyanname Düzenleme Rehberi,
<http://www.turmob.org.tr/ebulten/gelirvergisirehberiekitabi/files/assets/common/downloads/GelirVergisiRehberi.pdf>, Erişim: 08.03.2018

Türkiye İş Bankası A.Ş., <https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/yatirim-urunleri/vergi-kilavuzu/Documents/2017Y%C4%B1%C4%B1%20MenkulK%C4%B1yemetveDi%C4%9FerSermayePiyasas%C4%B1Ara%C3%A7lar%C4%B1Vergilendirme.pdf>, Erişim:11.02.2018

Türkiye İş Bankası A.Ş., https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/yatirim-urunleri/vergi-kilavuzu/Documents/2019_yili_vergi_rehberi_guncel_mart.pdf, Erişim: 07.04.2019

Ünsal, Uğur. (2014). Sermaye Piyasası Araçlarının Dünya'da Ve Türkiye'de Gelişimi, Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2014

Vergi Müfettişleri Derneği [VMD]. (2019). *2019 Beyanname Düzenleme Rehberi*, Ankara, Vergi Müfettişleri Derneği

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, R.G.T. 06.01.1961, s. 10700

2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, R.G.T. : 30.07.1981, s.17416

2983 Sayılı Tasarrufların Teşviki Ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanun, R.G.T: 17.03.1984, s.18344

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, R.G.T: 01.11.2005, s. 25983 (M)

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, R.G.T. : 14.02.2011, s. 27846

6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, R.G.T: 30.12.2012, s. 28513

6527 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, R.G.T: 01.03.2014, s. 28928

2009/14592 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı R.G.T. :03.02.2009 s. 27130

2012/4116 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı R.G.T. : 01.01.2013 s. 28515

2017/10840 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı R.G.T.: 27.09.2017 s. 30193

53 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı R.G.T. :31.08.2018 s. 30521

842 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı R.G.T. :21.03.2019 s. 30721

484 Sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği R.G.T: 11.11.2017 s. 30237

210 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, R.G.T: 06.03.1998, s. 23278

258 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği R.G.T: 30/09/2006, s. 26305

282 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, R.G.T: 19.01.2012, s. 28178

305 seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği R.G.T: 31.12.2018 s. 30642 (3. Mükerrer)

293 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, R.G.T: 02.10.2016 s. 29845

SPK, VII-128.1, Pay Tebliği, 22.06.2013 tarih ve 28865 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır

SPK, VII-128.8, Borçlanma Araçları Tebliği, 07.06.2013 tarihli ve 28670 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır

SPK, III-52.1, Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği, 09.07.2013 tarihli ve 28702 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır

SPK, VII-128.2, Gayrimenkul Sertifikaları Tebliği, 05.07.2013 tarihli ve 28698 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır

SPK, III-58.1, Varlığa Veya İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler Tebliği, 09.01.2014 Tarih ve 28877 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır

SPK, III-59.1, Teminatlı Menkul Kıymetler Tebliği ,21.01.2014 Tarih ve 28889 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır

SPK, VII-128.3, Varantlar Ve Yatırım Kuruluşu Sertifikaları Tebliği, 10.09.2013 tarihli ve 28761 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır

SPK , III-61.1, Kira Sertifikaları Tebliği, 07.06.2013 tarihli ve 28670 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır

SPK, VII-128.4, Yabancı Sermaye Piyasası Araçları Ve Depo Sertifikaları İle Yabancı Yatırım Fonu Payları Tebliği, 23.10.2013 tarihli ve 28800 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır

EKLER

EK 1. 2018 Yılında Elde Edilmiş Gelirlere Dair Özet Tablo

GELİR TÜRÜ	TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ BEYAN / STOPAJ DURUMU
Mevduat faizleri	Beyana tabi değil (GVK Geç. 67 gereği stopaja tabi tutulmuş olduğundan; tutara bakılmaz)
Katılım Bankalarınca Ödenen Kar Payları	Beyana tabi değil (GVK Geç. 67 gereği stopaja tabi tutulmuş olduğundan; tutara bakılmaz)
Repo Gelirleri	Beyana tabi değil (GVK Geç. 67 gereği stopaja tabi tutulmuş olduğundan; tutara bakılmaz)
01.01.2008 tarihinden itibaren ihraç edilen Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarının faiz gelirleri	Beyana tabi değil (GVK Geç. 67 gereği stopaja tabi tutulmuş olduğundan; tutara bakılmaz)
01.01.2008 tarihinden önce ihraç edilen Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarının faiz gelirleri	2018 yılı için indirim oranı birden büyük çıktığından beyan edilmeyecektir.
07.10.2001 tarihinden sonra düzenlenen şahıs sigorta poliçeleri dolayısıyla elde edilen menkul sermaye iratları	Beyana tabi değil (GVK 94 gereği stopaja tabi tutulmuş olduğundan; tutara bakılmaz)
Kurumlar vergisi mükelleflerince 31.12.1998 ve daha önceki tarihlerde sonsa eren hesap dönemlerinde elde edilen kazançların dağıtım halinde, gerçek kişilerce elde edilen kar payları	Beyana tabi değil (Tutara bakılmaz)
Kurumların karlarını sermayeye eklemek suretiyle gerçekleştirdikleri kar dağıtım işlemlerinde gerçek kişi ortaklarca elde edilen kar payları	Beyana tabi değil (Tutara bakılmaz)
Yurtdışı hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen bedeller	1.800 TL'nin üzerinde ise toplam tutar beyana tabi
Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri	1.800 TL'nin üzerinde ise toplam tutar beyana tabi
Kıyı bankacılığından (off-shore bankacılık) elde edilen faiz gelirleri	1.800 TL'nin üzerinde ise toplam tutar beyana tabi
Yurt dışından elde edilen diğer menkul sermaye iratları (faiz, repo, kar payı v.b.)	1.800 TL'nin üzerinde ise toplam tutar beyana tabi
2018 takvim yılında elde edilen alacak faizleri	1.800 TL'nin üzerinde ise toplam tutar beyana tabi
07.10.2001 tarihinden önce düzenlenen şahıs sigorta poliçeleri dolayısıyla 10 yıl süre ile prim ödemeden ayrılan iştirakçilere özel sigorta şirketleri tarafından ayınan iade olunan mevduatları (alacak faizi olarak beyan edilir)	1.800 TL'nin üzerinde ise toplam tutar beyana tabi
Türkiye'de elde edilen kar payları	%60'isi 34.000,00 TL üzerinde ise beyana tabi
1999 - 2002 tarihleri arasında sonsa eren hesap dönemlerinde elde edilen, kurumlar vergisinden istisna kazançları ile yatırım indirimi istisnasından yararlanan kazançların dağıtım halinde gerçek kişilerce elde edilen kar payları	34.000,00 TL üzerinde ise beyana tabi
Her nev'i hisse senetlerinin kar payları	%60'isi 34.000,00 TL üzerinde ise beyana tabi
İştirak hisselerinden doğan kazançları	%60'isi 34.000,00 TL üzerinde ise beyana tabi
Kurumların idare meclisi başkanı ve üyelerine verilen kar payları	%60'isi 34.000,00 TL üzerinde ise beyana tabi
01.01.2008 tarihi sonrasında Borsa İstanbul'da işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait ve 2 yıl veya daha fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılmasından doğan alım-satım kazançları	Beyana tabi değil (Tutara bakılmaz)
Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymet yatırım fonları katılıma belgeleri kar payları (katılıma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler)	Beyana tabi değil (GVK Geç. 67 gereği stopaja tabi tutulmuş olduğundan; tutara bakılmaz)
Sürekli olarak portfolyonun en az % 61'i BIST'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılıma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler	Beyana tabi değil (Tutara bakılmaz)
01.01.2008 öncesinde ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarından elde edilen alım-satım kazançları	Maliyet bedeli endekslenmesi sonrası tutardan 2018 yılı istisna tutan 27.000,00 TL indirilir kalan tutar beyana tabi
01.01.2008 öncesinde ihraç edilen Eurobondlardan elde edilen alım-satım kazançları	Maliyet bedeli endekslenmesi sonrası tutardan 2018 yılı istisna tutan 27.000,00 TL indirilir kalan tutar beyana tabi
01.01.2008 tarihi sonrasında ihraç edilen Eurobondlardan elde edilen alım-satım kazançları	Maliyet bedeli endekslenmesi sonrası tutarın tamamı beyana tabi

Kaynak: KPMG, (2019). <https://www.kpmgvergi.com/PDF/2019-yayinlar/para-ve-sermaye-piyasalari-2018.pdf>, Erişim: 28.03.2019, s. 28

Ek 2. GVK Geçici 67. Madde Kapsamında Bulunan Bazı Gelirlerden Yapılacak Kesinti Oranları

HAZİNE MÜSTEŞARLIĞINCA İHRAÇ EDİLEN ALTINA DAYALI DEVLET İÇ BORÇLANMA SENETLERİ VE 4749 SAYILI KANUN UYARINCA KURULAN VARLIK KİRALAMA ŞİRKETLERİ TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN ALTINA DAYALI KİRA SERTİFİKALARINDAN ELDE EDİLEN KAZANÇLAR	Tevkifat Oranı (%)
Tam mükellef kurum	0
Tam mükellef gerçek kişi	0
Dar Mükellef kurum	0
Dar mükellef gerçek kişi	0

MKYO HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI (BİST'TE OLUŞAN)	Tevkifat Oranı (%)
Tam mükellef anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile yatırım fonları	0
Diğer tam mükellef kurumlar	10
Tam mükellef gerçek kişiler	10
Anonim, eshamlı komandit ve limited şirket niteliğindeki yabancı kurumlar ile SPK'na göre kurulan yatırım fonu ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen yabancı (dar mükellef) kurumlar	0
Diğer dar mükellef kurumlar	10
Dar mükellef gerçek kişi	10

MEVDUAT VE DÖVİZ TEVDİAT HESAPLARI FAİZLERİ İLE KATILIM BANKALARINCA ÖDENEN KÂR PAYLARI (*)	Tevkifat Oranı (%)
Bankalar arası mevduat ile aracı kurumların borsa para piyasasında değerlendirdikleri kendilerine ait paralarına yürütülen faizler hariç olmak üzere, Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının (7) ve (12) numaralı bentlerinde yazılı menkul sermaye iratlarından,	
1) Döviz tevdiat hesaplarına yürütülen faizlerden ve katılım bankalarınca döviz katılma hesaplarına ödenen kâr paylarından;	
i) Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda,	18
ii) 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda,	15
iii) 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda,	13
2) Mevduat faizlerinden;	
i) Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda ,	15
ii) 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda ,	12
iii) 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda,	10
3) Katılım bankaları tarafından katılma hesabı karşılığında ödenen kâr paylarından;	
i) Vadesiz, ihbarlı ve özel cari hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda ,	15
ii) 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda ,	
iii) 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda	12
(*)31.08.2018 tarih ve 30521 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 30.08.2018 tarih ve 53 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 2006/10731 sayılı BKK'da bu oranlara ilişkin GEÇİCİ SÜRELİ olarak değişiklikler yapılmış; döviz hesaplarında stopaj oranları yükseltilmiş, TL mevduat faizleri ile katılım bankası kâr payı ödemelerinde stopaj oranları ise indirilmiştir. Değişiklikler 31.08.2018'den itibaren üç ay süreyle sınırlı olarak vadesiz ve özel cari hesaplara ve söz konusu tarihten (31.08.2018) itibaren üç ay içinde açılan veya vadesi yenilene vadeli hesaplara ödenecek faizler ve kâr paylarına uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Üç aylık sürenin sona erdiği tarihi izleyen günden itibaren vadesiz ve özel cari hesaplara ve söz konusu tarihten itibaren açılan veya vadesi yenilene vadeli hesaplara ödenecek faizler ve kâr paylarına yukarıdaki değişiklik öncesi düzenlemede yer alan oranlar uygulanmaya devam edilecektir.	10

DEVLET TAHVİLİ, HAZİNE BONUSU FAİZ GELİRLERİ	Tevkifat Oranı (%)
Tam mükellef anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile yatırım fonları	0
Diğer tam mükellef kurumlar	10
Tam mükellef gerçek kişiler	10
Anonim, eshamlı komandit ve limited şirket niteliğindeki yabancı kurumlar ile SPK'na göre kurulan yatırım fonu ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen yabancı (dar mükellef) kurumlar	0
Diğer dar mükellef kurumlar	10
Dar mükellef gerçek kişi	10

DEVLET TAHVİLİ, HAZİNE BONOSU ALIM-SATIM KAZANÇLARI	Tevkifat Oranı (%)
Tam mükellef anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile yatırım fonları	0
Diğer tam mükellef kurumlar	10
Tam mükellef gerçek kişiler	10
Anonim, eshamlı komandit ve limited şirket niteliğindeki yabancı kurumlar ile SPK'na göre kurulan yatırım fonu ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen yabancı (dar mükellef) kurumlar	0
Diğer dar mükellef kurumlar	10
Dar mükellef gerçek kişi	10

REPO GELİRLERİ	Tevkifat Oranı (%)
Tam mükellef kurum	15
Tam mükellef gerçek kişi	15
Dar Mükellef kurum	15
Dar mükellef gerçek kişi	15
Diğer dar mükellef kurumlar	10
Dar mükellef gerçek kişi	10

MKYF KATILMA BELGESİ ALIM-SATIM KAZANÇLARI (*)	Tevkifat Oranı (%)
Tam mükellef anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile yatırım fonları	0
Diğer tam mükellef kurumlar	10
Tam mükellef gerçek kişiler	10
Anonim, eshamlı komandit ve limited şirket niteliğindeki yabancı kurumlar ile SPK'na göre kurulan yatırım fonu ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen yabancı (dar mükellef) kurumlar	0
Diğer dar mükellef kurumlar	10
Dar mükellef gerçek kişi	10

(*) Sürekli olarak portföyünün en az %51'i BİST'te işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının 1 yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkartılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz.

BORSA YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİ ALIM-SATIM KAZANÇLARI	Tevkifat Oranı (%)
Tam mükellef anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile yatırım fonları	0
Diğer tam mükellef kurumlar	10
Tam mükellef gerçek kişiler	10
Anonim, eshamlı komandit ve limited şirket niteliğindeki yabancı kurumlar ile SPK'na göre kurulan yatırım fonu ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen yabancı (dar mükellef) kurumlar	0
Diğer dar mükellef kurumlar	10
Dar mükellef gerçek kişi	10

HİSSE SENEDİ YOĞUN FONLAR KATILMA BELGELERİ ALIM-SATIM KAZANÇLARI	Tevkifat Oranı (%)
Tam mükellef anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile yatırım fonları	0
Diğer tam mükellef kurumlar	0
Tam mükellef gerçek kişiler	0
Anonim, eshamlı komandit ve limited şirket niteliğindeki yabancı kurumlar ile SPK'na göre kurulan yatırım fonu ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen yabancı (dar mükellef) kurumlar	0
Diğer dar mükellef kurumlar	0
Dar mükellef gerçek kişi	0

(*) 18 Mayıs 2012 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere ise hisse senedi yoğun fonların katılma belgelerinden elde edilen kazançlar için de sıfır oranlı vergi tevkifatı uygulanıyor. (2012/3141 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereği.)

ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ FAİZ GELİRLERİ (Yurt İçi İhraç Edilenler)	Tevkifat Oranı (%)
Tam mükellef anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile yatırım fonları	0
Diğer tam mükellef kurumlar	10
Tam mükellef gerçek kişiler	10
Anonim, eshamlı komandit ve limited şirket niteliğindeki yabancı kurumlar ile SPK'na göre kurulan yatırım fonu ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen yabancı (dar mükellef) kurumlar	0
Diğer dar mükellef kurumlar	10
Dar mükellef gerçek kişi	10

TAM MÜKELLEF KURUMLAR TARAFINDAN YURT DIŞINDA İHRAÇ EDİLEN TAHVİLLERİN FAİZ GELİRLERİ (*)	Tevkifat Oranı (%)
Vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizlerden	10
Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizlerden	7
Vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizlerden	3
Vadesi 5 yıl ve daha fazla olanlardan elde edilen faizlerden	0
Yukarıda belirtilenler dışında kalanlar için	10

(*) Tam mükellef kurumlar tarafından yurt dışında ihraç edilen tahviller konu itibarıyla GVK Geçici 67. madde kapsamına girmezler. Ancak konu bütünlüğü açısından burada açıklama yapılması ihtiyacı duyulmuştur. Yukarıda GVK ve KVK kapsamında yapılması gereken tevkifat oranları bölümünde ilgili yerlerde de aynı bilgiler verilmiştir.

ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ ALIM SATIM KAZANÇLARI(Yurt İçi İhraç Edilenler)	Tevkifat Oranı (%)
Tam mükellef anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile yatırım fonları	0
Diğer tam mükellef kurumlar	10
Tam mükellef gerçek kişiler	10
Anonim, eshamlı komandit ve limited şirket niteliğindeki yabancı kurumlar ile SPK'na göre kurulan yatırım fonu ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen yabancı (dar mükellef) kurumlar	0
Diğer dar mükellef kurumlar	10
Dar mükellef gerçek kişi	10

VADELİ İŞLEM VE OPSİYON İŞLEMLERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLAR (Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı kontratlar kaynaklı)	Tevkifat Oranı (%)
Tam mükellef anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile yatırım fonları	0
Diğer tam mükellef kurumlar	0
Tam mükellef gerçek kişiler	0
Anonim, eshamlı komandit ve limited şirket niteliğindeki yabancı kurumlar ile SPK'na göre kurulan yatırım fonu ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen yabancı (dar mükellef) kurumlar	0
Diğer dar mükellef kurumlar	0
Dar mükellef gerçek kişi	0

VADELİ İŞLEM VE OPSİYON İŞLEMLERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLAR (Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı OLMAYAN kontratlar kaynaklı)	Tevkifat Oranı (%)
Tam mükellef anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile yatırım fonları	0
Diğer tam mükellef kurumlar	10
Tam mükellef gerçek kişiler	10
Anonim, eshamlı komandit ve limited şirket niteliğindeki yabancı kurumlar ile SPK'na göre kurulan yatırım fonu ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen yabancı (dar mükellef) kurumlar	0
Diğer dar mükellef kurumlar	10
Dar mükellef gerçek kişi	10

(*) Vadeli İşlem Borsası (VOB) dışındaki işlemlerden gerçekleşen vadeli işlem kazançları stopaja tabi değildir. Genel hükümler çerçevesinde beyan edilecektir.

(Yukarıdaki çizelge 10.01.2019 tarihi itibarıyla yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre hazırlanmıştır)

Kaynak: MAZARS, Vergi Rehberi 2019, http://www.fortuneturkey.com/wp-content/uploads/2019/01/Vergi_Rehberi_v2.pdf, Fortune Türkiye, Erişim : 16.03.2019, s. 200-202